

SANIYE EZGİ ERCAN

AVRUPA BİRLİĞİ DİJİTAL TEK PAZARDA TELİF HAKKI YÖNERGESİ

Bilkent Üniversitesi 2022

AVRUPA BİRLİĞİ DİJİTAL TEK PAZARDA TELİF HAKKI YÖNERGESİ
İLE ÖNGÖRÜLEN İSTİSNALAR ÇERÇEVESİNDE
TÜRK FİKİR VE SANAT ESERLERİ KANUNU'NUN DEĞERLENDİRİLMESİ

Yüksek Lisans Tezi

SANIYE EZGİ ERCAN

Hukuk Bölümü
İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi
Ankara
Eylül 2022

AVRUPA BİRLİĞİ DİJİTAL TEK PAZARDA TELİF HAKKI YÖNERGESİ
İLE ÖNGÖRÜLEN İSTİSNALAR ÇERÇEVESİNDE
TÜRK FİKİR VE SANAT ESERLERİ KANUNU'NUN DEĞERLENDİRİLMESİ

İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi
Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü

SANIYE EZGİ ERCAN

Özel Hukuk Disiplininde Yüksek Lisans Derecesi
Kazanma Yükümlülüklerinin Bir Parçasıdır.

HUKUK BÖLÜMÜ
İHSAN DOĞRAMACI BİLKENT ÜNİVERSİTESİ
ANKARA
Eylül 2022

AVRUPA BİRLİĞİ DİJİTAL TEK PAZARDA TELİF HAKKI YÖNERGESİ İLE
ÖNGÖRÜLEN İSTİSNALAR ÇERÇEVESİNDE TÜRK FİKİR VE SANAT ESERLERİ
KANUNU'NUN DEĞERLENDİRİLMESİ

Saniye Ezgi Ercan

Bu tezi okuduğumu, kapsam ve nitelik bakımından Hukuk Yüksek Lisans derecesi için yeterli bulduğumu beyan ederim.

.....

Hamdi Pınar
Tez Danışmanı

Bu tezi okuduğumu, kapsam ve nitelik bakımından Hukuk Yüksek Lisans derecesi için yeterli bulduğumu beyan ederim.

.....

Aslı Elif Gürbüz Usluel
Tez Jüri Üyesi

Bu tezi okuduğumu, kapsam ve nitelik bakımından Hukuk Yüksek Lisans derecesi için yeterli bulduğumu beyan ederim.

.....

Cahit Suluk
Tez Jüri Üyesi

Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

.....

Refet Soykan Gürkaynak
Enstitü Müdürü

ABSTRACT

EVALUATION OF THE TURKISH LAW ON INTELLECTUAL AND ARTISTIC WORKS WITHIN THE FRAMEWORK OF THE EXCEPTIONS IN THE EUROPEAN UNION DIRECTIVE ON COPYRIGHT IN THE DIGITAL SINGLE MARKET

Ercan, Saniye Ezgi

Yüksek Lisans, Hukuk Bölümü

Tez Danışmanı: Dr. Hamdi Pınar

September 2022

In today's information age, the acceleration of transmission with the world wide web technology has shaken the foundations of the economy by creating new business models. In the face of the development of digital business models based on creative content that includes copyright protected works and other subject matters, the current copyright system has begun to fail to respond to current needs. The European Union has responded to current challenges in this context by adopting the Directive on Copyright in the Digital Single Market, in line with its Digital Single Market goal. The legislative steps in the European Union are relevant for Turkey, as its harmonisation process with the European Union continues. The aim of this study is to detect and

evaluate legal steps to be taken in Turkey in the scope of the new exceptions introduced by the Directive, following an examination of the copyright system in Turkey and explanation of the new developments in the European Union.

In the first part of our thesis, the scope and limitations of the copyright legislation in Turkey will be examined within the framework of the Law on Intellectual and Artistic Works, and the legal doctrine. The second part of our thesis will explain the new legal provisions brought with the Directive on Copyright in the Digital Single Market in the European Union. In the third part, the new exceptions of the Directive will be evaluated, and our opinions on the steps to be taken in Turkish law will be explained.

Keywords: Law No. 5846 on Intellectual and Artistic Works, Copyright, European Union Directive on Copyright in the Digital Single Market, Directive 2019/790, Exceptions to Copyrights

ÖZET

AVRUPA BİRLİĞİ DİJİTAL TEK PAZARDA TELİF HAKKI YÖNERGESİ İLE
ÖNGÖRÜLEN İSTİSNALAR ÇERÇEVESİNDE
TÜRK FİKİR VE SANAT ESERLERİ KANUNU'NUN DEĞERLENDİRİLMESİ

Ercan, Saniye Ezgi

Yüksek Lisans, Hukuk Bölümü

Tez Danışmanı: Dr. Hamdi Pınar

Eylül 2022

Günümüz bilgi çağında iletimin *world wide web* teknolojisi ile hızlanması, ekonomik dengeleri temelinden sarsarak yeni iş modelleri yaratmıştır. Eser ve diğer koruma konularının da dahil olduğu içerikler üzerine kurulu dijital iş modellerinin gelişmesi karşısında mevcut telif hakkı sistemi güncel ihtiyaçlara yanıt verememeye başlamıştır. Avrupa Birliği, bu bağlamdaki güncel sorunlara Dijital Tek Pazar hedefiyle bağlantılı olarak Dijital Tek Pazarda Telif Hakkı Yönergesi'ni kabul ederek yanıt vermiştir. Avrupa Birliği ile uyum süreci devam etmekte olan Türkiye için Avrupa Birliği'ndeki yasama adımları önem teşkil etmektedir. Bu çalışmada hem Türkiye'deki telif hakkı sistemi hem de Avrupa Birliği'ndeki güncel gelişmeler ışığında telif haklarının istisnaları incelenerek Avrupa Birliği'ndeki yeni istisnalar kapsamında Türkiye'de

yapılması gereken hukuki düzenlemelere ilişkin tespit ve değerlendirmeler yapılacaktır.

Tezimizin birinci bölümünde Türkiye’de telif haklarının kapsamı ve sınırları Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ve öğreti çerçevesinde incelenecek, ikinci bölümünde Dijital Tek Pazarda Telif Hakkı Yönergesi ile getirilen yeni hükümler açıklanacak, üçüncü bölümde ise Yönerge kapsamında getirilen yeni istisnalar değerlendirilerek Türk hukukunda atılması gereken adımlara ilişkin kanaatimiz açıklanacaktır.

Anahtar Kelimeler: 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu, Telif Hakkı, Avrupa Birliği Dijital Tek Pazarda Telif Hakkı Yönergesi, 2019/790 Sayılı Yönerge, Telif Haklarının İstisnaları

İÇİNDEKİLER

ABSTRACT	I
ÖZET.....	III
İÇİNDEKİLER	V
KISALTMALAR CETVELİ	IX
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda Öngörülen Korumanın Sınırları	3
I. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki Eser Çeşitleri.....	3
A. Genel Olarak	3
B. Eser Türleri.....	4
1. Bilim ve Edebiyat Eserleri	6
2. Müzik Eserleri.....	7
3. Güzel Sanat Eserleri.....	8
4. Sinema Eserleri	8
5. İşlenmeler, Derlemeler ve Veri Tabanları.....	9
a) İşlenme ve Derlemeler	9
b) Veri Tabanları	11
II. Telif Haklarının Sınırları	12
A. Esasa İlişkin Sınırlar	13

1. Kamu Düzeni	13
2. Genel Menfaat Yararına Sınırlamalar	15
a) Mevzuat ve Mahkeme Kararları.....	15
b) Söz ve Nutuklar.....	16
c) Basın İçeriği ve Haber.....	17
d) Temsil Serbestisi	18
e) Eğitim ve Öğretim Amacıyla Derlemeler	18
f) Özürlüler Lehine İstisna	20
g) İktibas Serbestisi	21
3. Özel Menfaat Yararına Sınırlamalar	22
a) Kişisel Kullanım İstisnası	22
b) Kopya ve Teşhir.....	23
4. Hükümete Tanınan Yetkiler.....	24
a) Devletin Faydalanma Yetkisi.....	24
b) Kamuya Mal Etme	24
B. Süre Sınırlamaları.....	25
C. Coğrafi Sınırlar.....	26

**İKİNCİ BÖLÜM Avrupa Birliği Dijital Tek Pazarda Telif Hakkı Yönergesi ile
Getirilen Yeni Düzenlemeler .....** 28

I.	2019/790 Sayılı Yönergenin Amacı, Konusu, Kapsamı ve Yasama Süreci	
		28
II.	2019/790 Sayılı Yönerge ile Getirilen Yeni Düzenlemeler.....	31
A.	Telif Haklarının İstisnalarını Dijital ve Sınır Ötesi Ortama Uyarlayan Düzenlemeler	31
1.	Eser ve Diğer Koruma Konularının Metin ve Veri Madenciliğinde Kullanımı	32
2.	Eser ve Diğer Koruma Konularının Dijital ve Sınır Ötesi Öğretim Faaliyetlerinde Kullanımı	34
3.	Eser ve Diğer Koruma Konularının Kültürel Mirası Koruma Amacıyla Çoğaltılması	35
B.	Lisanslama Uygulamalarının Geliştirilmesi ve İçerik Erişiminin Yaygınlaştırılmasını Hedefleyen Düzenlemeler	36
1.	Ticaret Dışı Eser ve Diğer Koruma Konuları	37
2.	Toplu Lisanslamayı Kolaylaştıran Düzenlemeler	39
3.	Eserlerin Video Platformlarında Kullanımına İlişkin Düzenlemeler.....	41
4.	Süresi Dolmuş Görsel Sanat Eserlerinin Durumu.....	42
C.	Telif Pazarını İşlevselleştirmeye Yönelik Düzenlemeler.....	43
1.	Yayın Hakları	44
2.	Hizmet Sağlayıcılarının Sorumluluğu.....	48
3.	Adil Bedel Hakkı.....	53

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM Yönerge ile Getirilen Yeni İstisnaların Değerlendirilmesi. 57

I. Eser ve Diğer Koruma Konularının Metin ve Veri Madenciliğinde Kullanımı	57
A. Öğretideki Eleştirilerin Değerlendirilmesi.....	60
1. Eser ve Diğer Koruma Konularının Bilimsel Amaçla Metin ve Veri Madenciliğinde Kullanımı	61
2. Genel Metin ve Veri Madenciliği İstisnası	64
B. Düzenlemelerin Türk Hukuku ile Karşılaştırılması	67
II. Eser ve Diğer Koruma Konularının Dijital ve Sınır Ötesi Öğretim Faaliyetlerinde Kullanımı.....	72
A. Öğretideki Eleştirilerin Değerlendirilmesi.....	74
B. Düzenlemenin Türk Hukuku ile Karşılaştırılması	80
III. Eser ve Diğer Koruma Konularının Kültürel Mirası Koruma Amacıyla Çoğaltılması	85
A. Öğretideki Eleştirilerin Değerlendirilmesi.....	86
B. Düzenlemenin Türk Hukuku ile Karşılaştırılması	89
SONUÇ.....	96
KAYNAKÇA	100

KISALTMALAR CETVELİ

AB: Avrupa Birliği

ABAD: Avrupa Birliği Adalet Divanı

ABİHA: Avrupa Birliği'nin İŖleyiŖi Hakkında Antlaşma

AÜHFD: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

BATİDER: Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi

Basın Kanunu: 5187 Sayılı Basın Kanunu

Bkz./bkz.: Bakınız/bakınız

C.: Cilt

Dijital Tek Pazarda Telif Hakkı Yönergesi: 17 Nisan 2019 tarihli Dijital Tek Pazarda Telif Hakkı ve Bağlantılı Haklara İliŖkin ve 96/9/EC ve 2001/29/EC Sayılı Yönergeleri DeđiŖtiren 2019/790 (AB) Sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Yönergesi

DSÖ: Dünya Sağlık Örgütü

Bern Sözleşmesi: Edebiyat ve Sanat Eserlerinin Korunmasına İliŖkin Bern Sözleşmesi

E.: Esas

E.T.: EriŖim Tarihi

EUIPO: AB Fikri Mülkiyet Ofisi

FSEK: 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu

GÜHFD: Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

İM HFD: İstanbul Medeniyet Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

İng.: İngilizce

hk.: Hakkında

HD: Hukuk Dairesi

HGK: Hukuk Genel Kurulu

K.: Karar

m.: Madde

Mülga Basın Kanunu: 5680 Sayılı Basın Kanunu

Rekabet Kanunu: 4054 Sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun

TBMM: Türkiye Büyük Millet Meclisi

TCK: 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu

TFMD: Ticaret ve Fikri Mülkiyet Dergisi

TMK: 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu

TTK: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu

S.: Sayı

s.: Sayfa

Yönerge: 17 Nisan 2019 Tarihli Dijital Tek Pazarda Telif Hakkı ve Bağlantılı Haklara İlişkin ve 96/9/EC ve 2001/29/EC Sayılı Yönergeleri Değiştiren 2019/790 (AB) Sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Yönergesi

vb.: ve benzeri

vd.: ve devamı

GİRİŞ

Dijital teknolojilerin evrimi ile ekonomik dengeler değişmiş ve ortaya birçok yeni iş modeli çıkmıştır. Eser ve diğer koruma konularını kapsayan içerikler üzerine kurulu yeni iş modelleri ile yeni kullanım türlerinin gelişimi karşısında mevcut telif hakkı sistemi güncel ihtiyaçlara yanıt verememeye başlamıştır. Avrupa Birliği (AB), bu sorunu çözmek için 7 Haziran 2019'da yürürlüğe giren Dijital Tek Pazarda Telif Hakkı Yönergesi'ni (Yönerge) kabul etmiştir. Yönerge ile getirilen hükümler, AB ile üyelik süreci devam etmekte olan Türkiye için önem taşımaktadır.

Tezimizin konusu, Yönerge ile getirilen yeni metin ve veri madenciliği istisnaları, dijital ve sınır ötesi öğretim istisnası ve kültürel miras amacıyla çoğaltma istisnası kapsamında, Türk telif hukukundaki istisnaların değerlendirilmesi ve anılan istisnalar ışığında Türk hukukunda atılması gereken adımların saptanmasıdır. Telif hakları, her ne kadar sahibine birtakım tekелci yetkiler tanısa da bu yetkilerin sınırları bulunmaktadır. Eser ve diğer koruma konularının öğretim, kültür ve bilim alanları için büyük önem taşıması, toplum menfaati ile bireysel menfaat arasında uygun bir denge kurulması ihtiyacını ortaya koymaktadır. Gelişen teknolojilerle çoğaltma ve iletimin hız kazanması, toplumun eser ve diğer koruma konularına daha kolay ulaşabilmesini sağlarken telif hakkı pazarında birtakım sorunlar ortaya çıkartmaktadır. Bu nedenle telif haklarının istisnaları güncel bir sorun olarak önemini korumaktadır.

Türk hukukunda eser ve diğer koruma konularından doğan haklar ve sınırları 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (FSEK) ile düzenlenmiştir. Bu kanunun amacı, eser sahiplerince meydana getirilen eserler ile eserle bağlantılı hak sahiplerinin ürünleri üzerindeki mali ve manevi hakları belirlemek, korumak, eserden yararlanma

koşullarını düzenlemek ve ihlal halinde başvurulacak yaptırımları tespit etmektir¹. Tezimizin ilk bölümü, FSEK kapsamında eser ve diğer koruma konularının incelenmesi ve öğreti ışığında telif haklarının sınırlarının açıklanmasına ayrılmıştır.

Tezimizin ikinci bölümü, gelişen teknoloji ile ortaya çıkan güncel sorunlara AB'nin nasıl yanıt verdiği incelenmesine adanmıştır. Bu doğrultuda, telif haklarının kullanımına ilişkin yeni istisnalar, lisanslama uygulamalarının kolaylaştırılmasına yönelik düzenlemeler ve telif hakları pazarındaki işlevselliği ve menfaat dengesini sağlama amacı taşıyan hükümler açıklanacaktır.

Tezimizin üçüncü ve son bölümü, Türk telif hukukundaki durumun Yönerge ile getirilen istisnalar çerçevesinde değerlendirilmesine ayrılmıştır. Bu bağlamda, Yönerge ile eser ve diğer koruma konularının metin ve veri madenciliğinde kullanımı, dijital ve sınır ötesi öğretimde kullanımı ve kültürel miras amacıyla çoğaltılması alanlarındaki yeni istisnalar değerlendirilerek Türk telif hukukunda atılması gereken adımlara dair çıkarımlarda bulunulacaktır.

---

¹ Yavuz, L./Alica, T./Merdivan, F.: Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun Yorumu, Ankara 2013, s. 55.

BİRİNCİ BÖLÜM

Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda Öngörülen Korumanın Sınırları

I. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki Eser Çeşitleri

A. Genel Olarak

Telif haklarının konusunu, iktisadi değer taşıyan fikri ürünler² oluşturmaktadır. Günümüzde Türk öğretisindeki baskın görüş, bir fikri ürünün FSEK kapsamında eser sayılabilmesi için hem kanunda sayılan eser türleri altına girmesi hem de sahibinin özelliğini taşıması gerektiği yönündedir³. Öğretideki kimi yazarlar, eserin fikri çabanın biçimlenmiş bir ürünü olması gerektiğini de şartlar arasında saymaktadır⁴.

Türk hukukunda fikir ve sanat eserleri kavramının kapsamı teknolojik gelişmeler ile bilgisayar programlarını ve veri tabanlarını da kapsayacak kadar genişletilmiş⁵ olmasına rağmen bu koşulları sağlamayarak eser koruması altında bulunmayan veya farklı çıkarlar gözetilerek sınırlandırma getirilmiş eser ve diğer

---

² Erel, Ş.: Türk Fikir ve Sanat Hukuku, 2. Baskı, Ankara 1998, s. 5; Yavuz/Alıca/Merdivan, s. 48.

³ Tekinalp, Ü.: Fikri Mülkiyet Hukuku, 2. Baskı, İstanbul 2002, s. 91; Suluk, C.: Yeni Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Telif Hakları ve Korsanlıkla Mücadele, İstanbul 2004, s. 48-50; Suluk C./Karasu R./Nal, T.: Fikri Mülkiyet Hukuku, 4. Baskı, Ankara 2004, s. 40-46; Güneş, İ.: Uygulamada Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku, 3. Baskı, Ankara 2021, s. 53-54; Erel, s. 33-36.

⁴ Tekinalp, s. 91; Suluk, s. 48-50.; Suluk C./Karasu R./Nal, T., s. 40-46; Güneş, s. 53-54. Bu konuda Tekinalp dörtlü bir ayrıma giderek eserin sahibinin hususiyetini taşıması, sahibinin hususiyetini yansıtabileceği derecede şekillenmiş olması, FSEK'te öngörülen eserlerinden birinin içine girmesi ve fikri çabanın ürünü olması gerektiğini belirtmiştir. Suluk, fikri ürünün FSEK'te belirtilen eser türlerinden birine girmesi objektif şart, sahibinin hususiyetini taşıması subjektif şart ve fikri çabanın ürünü ve biçimlenmiş olması üçüncü bir şart olarak değerlendirilmiştir. Suluk/Karasu/Nal, fikri ürünün FSEK'te belirtilen eser türlerinden birine girmesi şekli şart, sahibinin hususiyetini taşıması objektif şart ve fikri çabanın ürünü ve biçimlenmiş olması subjektif şart olarak ayırmıştır. Güneş ise benzer kriterleri üç maddede sınıflandırmıştır. Sınıflandırma bakımından ayrılıklar bulunsa da öğretilerde konunun özüne dair görüş ayrılığı tespit edilmemiştir.

⁵ Pınar, H.: Uluslararası Rekabette Fikri Mülkiyet Haklarının Önemi ve Türkiye, İstanbul 2004, s. 63.

koruma konuları mevcuttur⁶. Her ne kadar FSEK'in odak noktası eser ve eserden doğan mali ve manevi haklar olsa da FSEK kapsamında bu tür eser ve diğer koruma konuları, yatırımlar ve eser sahibi dışındaki çıkar sahiplerinin hakları da FSEK kapsamında bağlantılı haklar kavramı altında, kendine özgü bir şekilde veya TMK ile TTK'nın ilgili hükümlerine atf yapılarak belli alt başlıklar altında, kişilik hakkı veya haksız rekabet hükümleri altında korunmaktadır.

Yönerge ile getirilen yeni istisnalar bakımından eser kavramı önem teşkil etmektedir ve bu nedenle tezimizin birinci bölümünde FSEK kapsamında eserler, eser dışındaki koruma konuları ve bu kapsamda telif haklarının istisnaları incelenecektir. Yönerge kapsamında getirilen yeni değişiklikler sonucunda FSEK kapsamında eser türleri ile ilgili bir hüküm değişikliği yapılması gerekmediği sonucuna ulaşıldığı için, bu bölümde eser türleri genel hatları ile anlatılacaktır.

B. Eser Türleri

Eser kavramı, FSEK m. 1 ile sahibinin hususiyetini taşıyan ve kanundaki eser türleri altında sayılan her tür fikir ve sanat ürünlerini kapsayacak şekilde tanımlanmıştır. Hukuki anlamda fikri ürün ve eser kavramları farklıdır; her fikir ve sanat eseri bir fikri üründür ancak her fikri ürün bir fikir ve sanat eseri değildir⁷. Eser olmanın şekli şartına denk gelen kategoriler, FSEK kapsamında bilim ve edebiyat eserleri, müzik eserleri, güzel sanat eserleri, sinema eserleri ve bunlara ek olarak

---

⁶ Bağlantılı haklar, ad, alamet ve şekil, işaretler, resim ve ses, mektuplar, günlükler, anı yazıları, resim ve portreler ile *sui generis* veri tabanları çalışmamızda bu kapsamda değerlendirilmiştir.

⁷ Ateş M.: Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması, Ankara, 2003, s. 56 (Kapsam ve Sınırlandırma).

düzenlenen işleme ve derlemeler olarak sınırlı sayıda⁸ olmak üzere beş grupta sayılmıştır.

FSEK'in merkezinde bulunan ve subjektif unsur olan eser sahibinin hususiyeti yoruma açık bir kavram olup öğretilerde tartışılmaya devam edilmektedir⁹. Hususiyet kavramını Buffon'un "*Le style, c'est l'homme meme*,"¹⁰ olarak ifade ettiği, Ziya Paşa'nın ise "Üslûb-ı beyân aynıyle insandır," çevirisiyle dilimize kazandırdığı söyleyişin işaret ettiği üslup¹¹ kavramı ile açıklamak yerinde olacaktır. Kişi, herkesçe gözlemlenebilecek olguları kendi üslubuyla özgün bir şekilde ifade eder ve bu yolla fikir ve sanat eseri meydana getirir.

FSEK m. 13. uyarınca eser, doğduğu andan itibaren korunmaya başlar yani eserden doğan mali ve manevi hakların korunması kayıt, tescil, beyan, tevdi ve benzeri formalitelere bağlı değildir. Türkiye'nin de taraf olduğu Bern Konvansiyonu ile bu tür formaliteler yasaklanmıştır (m. 5/II). Eser sahibine, fikri çabası sonucunda meydana getirdiği eseri üzerinde tekeli nitelikte¹² haklar tanınmıştır. Eser kavramına atfedilen özel önemin sebebi, mali ve manevi hakların eser üzerinde doğmasıdır. Çalışmamızda

---

⁸ Ateş (Kapsam ve Sınırlandırma), s. 61; Yavuz/Alıca/Merdivan, s. 64.

⁹ Hususiyet konusunda öğretilerdeki görüşler için bkz.: Tekinalp, s. 92; Ateş (Kapsam ve Sınırlandırma), s. 57-59; Ayiter, N.: Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri, Ankara 1972, s. 37-42; Yavuz/Alıca/Merdivan, s.64-104, Güneş, s. 61-63. Bu konuda Yavuz/Alıca/Merdivan, AB'deki ölçütün düşünce yaratıcılığı olduğunu belirtmiştir.

¹⁰ Üslup insanın ta kendisidir.

¹¹ Bu konuda Nal/Suluk'a göre hususiyet, üslup ile eş anlamda olmayıp hususiyetin belirlenmesinde üslubun yanında fikri ürünü yaratan serbest bir biçimlendirme alanının varlığı, fikri üründe genelinde bir özelliğin varlığı ve fikri üründe amaca uygun olanın üzerinde bir özelliğin varlığı bulunması gerekir. (Bkz. Suluk/Karasu/Nal, s. 42-44.) Biz Suluk'un bahsettiği kriterlerle katılmakla beraber fikir ve sanat eseri bağlamında kullanılacak üslup kavramının doğal olarak bu koşulları sağlaması gerektiği düşüncesindeyiz. Çalışmamızın devamında üslup kavramını da bu bağlamda kullanacağız.

¹² Yavuz/Alıca/Merdivan, s. 50. Yavuz/Alıca/Merdivan, tekeli yerine inhisari nitelikte kavramını kullanmıştır.

eserden doğan haklar ayrıntılı incelenmeyecek olup, Yönerge ile getirilen istisnalarla ilgili olduğu ölçüde tezimizin üçüncü bölümünde açıklanacaktır.

Yönerge ile getirilen değişikliklerin kavranması adına fikir ve sanat eserleri ile işleme ve derlemeler arasındaki farkın anlaşılması gerektiği için çalışmamızın bu bölümünde eser kategorilerine kısaca değinilecektir.

1. Bilim ve Edebiyat Eserleri

Bilim ve edebiyat eserleri, FSEK m. 2. ile dil ve yazı ile ifade olunan eserler ve bilgisayar programlarını kapsayacak şekilde, bunların sınırlarını da belirten şekilde açıklanmıştır. Madde metninde yer verilen birçok bilim ve edebiyat eserinin ortak özellikleri bulunmasının yanında birçok biçimsel farklılığı da mevcuttur. Maddede sayılan eserler, sınırlandırıcı nitelikte olmayıp örnekler ile desteklenmiştir.

Bilim ve edebiyat eserleri kategorisinde yer alan eserler bakımından önemli unsur, bu eserlerin ifadesinin dil ile yapılmasıdır. Eser, herhangi bir şekilde dil ile ifade edilebilir¹³, bu koşul yazı dili ile sınırlı olmayıp iletişime el veren herhangi bir yöntem olabilir. Örneğin Oğuz Atay'ın “Demiryolu Hikayecileri” öyküsü ile William Blake'in “The Tyger” şiiri bu kapsamda eser olduğu gibi Braille alfabesiyle yazılmış bir öykü, işaret diliyle üretilmiş bir şiir¹⁴ veya bir kentsel tasarım projesi de bilim ve edebiyat eseri kategorisine girecektir. Teknik ve bilgi çerçevesinde oluşturulan eserlerin serbest biçimlendirme alanı daha dar olduğu için diğer eserlere oranla daha az hususiyet

---

¹³ Tekinalp, s. 100.

¹⁴ İşaret dili şiiri ile ilgili bilgi için bkz. Sutton-Spence, R.: Analysing Sign Language Poetry, Londra 2005.

gösterebilirler¹⁵. Dolayısıyla hususiyet değerlendirmesinde, eserin türünün sağladığı serbest biçimlendirme alanı da önem taşımaktadır.

1995 yılında FSEK’te yapılan değişiklik sonucu bilgisayar programları da dil ile ifade edilen eserlerden sayılmıştır. Yasa koyucu, bilgisayar programlarını dünyadaki genel eğilime uyarak¹⁶ yazı ile ifade edilen eserler arasına almıştır. Program ara yüzüne temel oluşturan düşünce ve ilkeleri de içine almak üzere bir bilgisayar programının herhangi bir ögesine temel oluşturan düşünce ve ilkeler ise eser kapsamı dışında tutulmuştur.

2. Müzik Eserleri

Müzik eserleri, FSEK m. 3. uyarınca her nevi sözlü ve sözsüz bestelerdir. Eser sahibinin ifade aracı ses¹⁷ olmakla beraber, sözlü müzik eserleri, güfte ve beste olarak ayrılırken, sözsüz müzik eserlerinde yalnızca beste korunur¹⁸. Eğer müzik eserinde söz mevcutsa, müzik ve metin birlikte eser olarak korunur. Örneğin, Ludovico Einaudi’nin “*Nuvole Bianche*” bestesinde müzik sözü bulunmadığı için ve bu beste metinsel içerikten bağımsız olarak salt notalar ile vuruşların özgün bir kompozisyonu olarak korunur. Eğer müzik eserinde söz mevcutsa, müzik ile metin birlikte eser olarak korunur. Örneğin Mor ve Ötesi grubunun “Cambaz” şarkısında müzik eseri korumasının kapsamı, bestenin ve şarkı sözlerinin birleşimidir. Buna ek olarak müzik

---

¹⁵ Güneş, s. 74.

¹⁶ Güneş, s. 79.

¹⁷ Ayiter, s. 48.

¹⁸ Pınar, H. / Nal, T. / Goldmann, B.: Müzik eserleri üzerindeki telif hakları ve uluslararası uygulamalar: (Alman, ABD ve Türk hukukunun karşılaştırmalı incelenmesi ve AB’de güncel gelişmeler), İstanbul 2007, s. 62.

metni gerekli koşulları taşıdığı takdirde ek olarak bilim ve edebiyat eseri olarak da korunur. Örneğin, “Cambaz” şarkısının sözleri ayrıca edebi eser olarak da korunacak iken sözleri “bugünün işini yarına bırakma,” atasözünden ibaret olan özgün bir beste için aynı durum söz konusu olmayacaktır.

3. Güzel Sanat Eserleri

Güzel sanat eserleri, FSEK m. 4. ile estetik değere sahip olan bazı görsel sanat eserlerini içerecek şekilde tanımlanmıştır. Bilim ve edebiyat eserlerinde olduğu gibi FSEK ile güzel sanat eserleri bakımından da birçok eser türü sayılmıştır. Bu kategoriye Osman Hamdi Bey’in “Kaplumbağa Terbiyecisi” resmi veya Frank Gehry’nin “Dancing House” yapıtı veya farklı mimari eserler¹⁹ yanında “İstanbul” yazısını içeren özgün bir hat çalışması veya Özgür Masur’un özel tasarımı olan bir gelinlik de girecektir. Güzel sanat eserlerinin korunmasının koşulu, bu eserlerin hususiyet koşulunu sağlamasının yanında estetik değere²⁰ de sahip olmasıdır.

4. Sinema Eserleri

Bern Sözleşmesi’ndeki değişiklik ile sinema eserlerinin de eser korumasına dahil edilmesi sonucunda, Türkiye’de sinema eserleri özel bir eser türü olarak korunmaya başlanmıştır. Sinema eserleri, FSEK m. 1/B ile bir görsel-ışitsel eser türü olarak kabul edilmiş, FSEK m. 4. ile her tür estetik, bilimsel, öğretici veya teknik nitelikte olan veya günlük olayları tespit eden filmler veya sinema filmleri gibi, tespit edildiği materyale bakılmaksızın, elektronik veya mekanik veya benzeri araçlarla

---

¹⁹ Bu konuda Anayasa Mahkemesi’nin ilginç bir bireysel başvuru kararı için bkz. *Mehmet Aksoy*, B. No: 2014/5433, 11/7/2019.

²⁰ Suluk, s. 58.

gösterilebilen, sesli veya sessiz, birbiriyle ilişkili hareketli görüntüler dizisi olarak tanımlanmıştır.

Sinema eseri korumasının şartı, hareketli görüntü dizisinin varlığı ve eserin sahibinin hususiyetini yansıtmasıdır²¹. Sinema eserleri bakımından hususiyet kavramı da bu kişilerin ürüne katkıları açısından aranacaktır²². Sinema eseri, içerdiği eserlerle birlikte bir bütün olarak korunur. “The Social Dilemma” belgeseli ve “Person of Interest” dizisinin yanında bir animasyon filmi olan “WALL-E” veya Cem Yılmaz’ın bir komedi gösterisinin çekimi de korunacaktır. Bir sinema eseri, kendi bünyesinde diğer eser türlerini de barındırabilir. Belirtmek gerekir ki, sinema eserinin, diğer eserlerin karışımı olduğu iddia edilemez²³ ve sinema eseri içerdiği eserlerle birlikte bir bütün olarak korunur.

5. İşlenmeler, Derlemeler ve Veri Tabanları

a) İşlenme ve Derlemeler

FSEK m. 1/B ile işlenme eser, bir diğer eserden yararlanılarak üretilmesine rağmen bu esere oranla bağımsız olmayan ve işleyenin hususiyetini taşıyan fikir ve sanat ürünleri olarak tanımlanmıştır. Aynı maddede derleme eser; özgün eser üzerindeki haklar saklı kalmak kaydıyla, ansiklopediler ve antolojiler gibi seçme ve düzenlemelerden oluşan ve bir düşünce yaratıcılığı sonucu ortaya çıkan eserler olarak tanımlanmıştır. Hukukumuzda veri tabanları da derleme eser olarak kabul edilmiş, eser

---

²¹ Suluk/Karasu/Nal, s. 68.

²² Yaşasın, A.: *Sinema Eserleri ve Sinema Eserleri Üzerindeki Hak Sahipleri*, Legal Dergisi, C. 12, S. 47, 2016, s. 908.

²³ Ayiter, s. 58.

niteliğini haiz olmayan veri tabanları ise 2004'teki düzenleme ile AB mevzuatının etkisiyle *sui generis* şekilde korunmuştur.

FSEK'teki işleme eser, derlemeyi de kapsar şekilde tanımlanmış²⁴ ve ortaya çıkan eser ile yeni eser arasındaki fark edilebilecek derecedeki bağa işaret etmiştir. Bağımsız olmama hali, mevcut eserden, esere sıkı bir bağlılık içinde yararlanılması²⁵ veya meydana gelen eserin özünde asıl eseri içermesi²⁶ şeklinde açıklanmaktadır. İşlenen fikri ürünün eser sıfatını haiz olması gerekli olsa da halen korunan bir eser olması gerekli değildir²⁷. Sabahattin Ali'ye ait "Kürk Mantolu Madonna" romanının tiyatroya uyarlanması²⁸ veya Altın Gün adlı müzik grubunun "Süpürgesi Yoncadan" türküsüne²⁹ *psychedelic rock* türünde yeni bir aranjman yapması da bir işleme eserdir. Derleme eser, özgün eser üzerindeki haklar saklı kalmak kaydıyla, ansiklopediler ve antolojiler gibi muhtevası seçme ve düzenlemelerden oluşan ve bir düşünce yaratıcılığı³⁰ sonucu oluşan eserdir. Derleme eser, adından da anlaşılacağı gibi külliyatları da kapsar. Günlük gazete ve dergiler haber verdikleri için derleme sayılmazlar³¹.

---

²⁴ Suluk/Karasu/Nal, s. 70.

²⁵ Öztan, F.: *Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda İşlenme Eserler*, Prof. Dr. Ali Bozer'e Armağan, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 1998, s. 220 (İşlenme Eser).

²⁶ Tekinalp, s. 117.

²⁷ Öztan (İşlenme Eser), 223-224. Öztan'a göre, orijinal eserin FSEK kapsamında korunmakta olması da şart değildir, toplumun serbestçe yararlanabileceği bir eser de işlenebilir ve bu durumda meydana gelen işleme eser kanunen korunur ancak işlenmiş eser kamunun malı olarak kalmaya devam eder.

²⁸ Edebiyat eserlerinin hemen hepsi farklı bir alttüre çevrileceği, bu kapsamda bir romandan tiyatro oyunu yapılabileceğine yönelik görüş: Tekinalp, s. 120.

²⁹ Türkülerde işleme eser sahipliği konusunda Çolak, türkülerin *sui generis* korunması gerektiğini savunmaktadır. Detaylı bilgi için bkz. Çolak, U.: *Türkülerde İşleme Eser Sahipliği ve Sui Generis Koruma Modeli Önerisi*, Ankara Barosu Dergisi, FMR Cilt: 8, s. 95-156, 2005.

³⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz. Suluk/Karasu/Nal, s. 74-75.

³¹ Suluk, s. 66.

b) Veri Tabanları

Veri tabanı; sistematik bir şekilde organize edilmiş, elektronik olarak da erişilmesi mümkün eser, veri veya diğer bağımsız materyalden oluşan derleme³² olarak tanımlanmaktadır. Veri tabanları bilgilerin toplandığı, depolandığı, somutlaştığı ve bu yolla bilgilerin ticari tedavüle konulabilme yani pazarlanabilme³³ niteliğini kazandığı ürünlerdir. Veri tabanları sayesinde bilgiler belirli bir formata dönüştürülerek derlenir. Bu verilere herhangi bir vasıta ile kolaylıkla erişilebilir³⁴, veriler kullanılabilir veya işlenebilir. Derleme eser kapsamında değerlendirilen veri tabanları, eser sahibinin hususiyetini taşıdığı için korunurken *sui generis* veri tabanlarının korunma sebebi, veri tabanlarının oluşturulmasındaki zahmetli işin varlığıdır³⁵.

Orijinal veri tabanları, içeriğinin seçilmesi veya düzenlenmesinde düşünce yaratıcılığı olan veri tabanlarıdır³⁶. Veri tabanı, sahibinin hususiyetlerini taşıyorsa derleme eser olarak korunacaktır³⁷. Orijinal veri tabanları işleme eserler arasında sayılıp korunmaktadır ve büyük bir yatırım sonucunda oluşturulan³⁸ *sui generis* veri tabanlarından farklılık göstermektedir.

---

³² Pınar, s. 66.

³³ Ateş, M.: *Veri Tabanlarının Hukuki Koruması*, AÜHFD 2006, C. 55, S. 1, s. 48 (Veri Tabanı); Bozbel, S.: *Fikri Mülkiyet Hukuku*, İstanbul 2015, s. 44.

³⁴ Ateş (Veri Tabanı), s. 49.

³⁵ Ateş (Veri Tabanı), s. 50-51. Bu durum öğretilerde yatırımın korunması şeklinde de ifade edilmiştir.

³⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz. Tekinalp, s.123; Suluk/Karasu/Nal, s. 151-154.

³⁷ Pınar, s. 66.

³⁸ Pınar, s. 66.

Sui generis veri tabanlarındaki veri, formüle edilmiş, insani ya da teknik iletişime uygun bulgu, yapı veya konsept sunumudur³⁹. Bu verilere kolaylıkla erişilebilir, veriler kullanılabilir veya işlenebilir. Derleme eser kapsamında değerlendirilen veri tabanları, eser sahibinin hususiyetini taşıdığı için korunurken öğretilerde *sui generis* veri tabanlarının niçin korunduğuna ilişkin bir diğer görüş ise veri tabanlarının oluşturulmasındaki zahmetli işin korunduğuna yöneliktir⁴⁰. *Sui generis* veri tabanlarına tezimizin üçüncü bölümünde, aktarma hakkı kapsamında değinilecektir.

II. Telif Haklarının Sınırları

Fikri mülkiyet hakları her ne kadar sahibine tekelleri tanısa da bu yetkiler sınırsız değildir. Eser sahibine tanınmış haklara, toplum ve birey yararına birtakım sınırlandırmalar getirilmesi, bu ürünlerden yararlanmanın kaçınılmaz bir şartıdır⁴¹. Fikir ve sanat eserleri kültürel miras olma özelliği taşımakta, dolayısıyla da toplum menfaati ile bireysel menfaat arasında uygun bir denge kurulması ihtiyacı doğmaktadır⁴². Bu denge sağlanırken eser sahibinin hakkı fazla sınırlandırılarak bilim ve sanat sekteye uğratılmamalı⁴³, toplum ve bireyin eserden faydalanması için uygun alan tanınmalıdır.

---

³⁹ Bozbel, S.: Fikri Mülkiyet Hukuku, 2015, s. 44.

⁴⁰ Ateş (Veri Tabanı), s. 50. Bu durum öğretilerde yatırımın korunması şeklinde de ifade edilmiştir.

⁴¹ Ateş (Kapsam ve Sınırlandırma), s. 238.

⁴² Suluk, s. 119.

⁴³ Ateş (Kapsam ve Sınırlandırma), s. 239.

Öğretideki genel eğilim, istisnaları kanun sistematığıyla uyumlu şekilde değerlendirmektir⁴⁴. Öğretideki kimi yazarlar ise kanundaki sınıflandırmanın dışına çıkarak telif haklarının sınırlarını farklı bir sistem ile incelemiştir⁴⁵. Öğretide birçok yazar kanun sistematığını takip etmiş olsa da aynı zamanda FSEK'e birtakım eleştiriler de getirmiştir⁴⁶. Yönerge kapsamında ilgili istisnalara çalışmamızın üçüncü bölümünde daha ayrıntılı şekilde yer verilecek olup bu bölümde genel olarak anlatılacaktır. Tezimizde istisna kavramı, telif hukukundaki istisnalar ve sınırlamaları kapsayacak şekilde kullanılmıştır.

A. Esasa İlişkin Sınırlar

1. Kamu Düzeni

---

⁴⁴ Erel, Tekinalp ve Yavuz/Alıca/Merdivan ve esasa ilişkin sınırlamaları kamu düzeni, genel menfaat, özel menfaat ve hükümete tanınan yetkiler olarak kanun sistematığıyla uyumlu şekilde değerlendirmiştir. Ayiter, hakların sınırlarını kamu yararına sınırlar, kamu düzeni, kişi yararına sınırlar, lisanslar ve mesleki birlikler olarak beş alt başlığa ayırmış ve devletin yararlanma yetkisini ayrı bir başlıkta incelemiştir. Erel, s. 194-239; Tekinalp, s. 172-187; Yavuz/Alıca/Merdivan, s. 1216-1411; Ayiter, s. 141-186.

⁴⁵ Suluk, korumanın sınırlarını süre yönünden getirilen sınırlamalar, kamu düzeni düşüncesiyle getirilen sınırlandırmalar, özel menfaat düşüncesiyle getirilen sınırlandırmalar ve devletin yararlanma yetkisi olarak dört ana başlıkta toplamıştır. Ateş, fikri hakların süre yönünden sınırlandırılması, fikri hakların kamusal düşüncelerle sınırlandırılması ve fikri hakların özel çıkar düşüncesiyle sınırlandırılması olarak üçlü bir sınıflandırmada bulunmuştur. Güneş ise Ateş gibi hakkın sınırlarını savunmalar parantezi içinde kamu yararı ve kişisel kullanım yararına olarak ikiye ayırmış, koruma sürelerini üçüncü bir başlık altında değerlendirmiştir. Öztan, süre sınırları ve diğer sınırlar olarak ikili bir ayrımın altında esasa ilişkin sınırları kamu düzeni, genel menfaat, özel menfaat ve hükümete tanınan yetkiler alt başlıkları altında incelemiştir. Suluk, s. 119-131; Ateş (Kapsam ve Sınırlandırma), s. 237-431; Güneş, s. 253-268; Öztan, (Hukuk), s. 405-535.

⁴⁶ Bu eleştirilerden ilki FSEK Ek m. 11'de yer alan özürler lehine istisnanın FSEK'teki tehditler başlığı altında düzenlenmemiş olmasıdır. Yavuz/Alıca/Merdivan, s. 1218. Bir diğer eleştiri ise sürelerin yasada dağınık bir şekilde düzenlenmiş olmasıdır. Öztan (Hukuk), s. 406.

Kamu düzeni, belirli bir yer ve zamanda toplumun huzurunun⁴⁷, sađlıđının⁴⁸, düzeninin ve güvenliđinin⁴⁹ korunması için gerekli kurallar şeklinde tanımlanmaktadır. Kamu yararının sağlanması kaçınılmaz bir gereklilik olması gereklidir ve amaç ile araç arasındaki denge korunmalıdır⁵⁰. Anayasa ile teminat altına alınmış neredeyse bütün temel hak ve hürriyetlere getirilen sınırlamaların başında kamu düzeni yer almakta, fikir ve sanat eserleri üzerindeki haklar da mülkiyet hakkı gibi kişinin temel hak ve özgürlükleri arasında bulunmaktadır⁵¹. Kamu düzeni açısından getirilen sınırlandırmalar, yalnızca eserler için değil bağlantılı haklar ve FSEK m. 83 ve devamında düzenlenen haksız rekabet için de söz konusudur⁵². Kamu düzeni açısından getirilen sınırlandırmalar, yargı sürecinde kanıt olarak kullanmak ve kolluk güçlerinin sanıkları teşhis etmesini kolaylaştırma amacına dayanmaktadır ve bu amaçlarla sınırlıdır⁵³. Alenileşmemiş eserler açısından bu sınırlama geçerli deđildir⁵⁴.

Telif hakkı kapsamında korunan bir eser, FSEK m. 30 uyarınca eser sahibinin rızası olmaksızın eserin ispatı amacıyla⁵⁵ mahkeme ve resmi makamlar huzurunda kullanılabilir. Benzer şekilde fotoğraflar da eser sahibinin rızası alınmaksızın genel

---

⁴⁷ Öztan (Hukuk), s. 423.

⁴⁸ Ateş (Kapsam ve Sınırlandırma), s. 268.

⁴⁹ Erel, s. 194; Ayiter, s. 159; Ateş (Kapsam ve Sınırlandırma), s. 268; Güneş, s. 255.

⁵⁰ Ateş (Kapsam ve Sınırlandırma), s. 268

⁵¹ Ateş (Kapsam ve Sınırlandırma), s. 268.

⁵² Yavuz/Alıca/Merdivan, s. 1219.

⁵³ Tekinalp, s. 172.

⁵⁴ Suluk, s. 120.

⁵⁵ Her ne kadar FSEK ile eserin ispatı maksadıyla denmiş olsa da aslında burada anlaşılması gereken eserin ispat amacıyla resmi makamlarca kullanılmasıdır. Ek olarak, mahkeme ve resmi makamlar kapsamına hakemler, arabulucular gibi yasal olarak bir uyuşmazlığı çözmekle görevli mercilerin dahil olduğu kabul edilmelidir. Yavuz/Alıca/Merdivan, s. 1219-1220; Öztan (Hukuk), s. 424.

emniyet amacıyla veya adli nedenlerle resmi makamlar⁵⁶ veya resmi makamların emriyle üçüncü kişiler tarafından, her şekilde çoğaltılabilir veya yayılabilir. Eser niteliği taşımayan fotoğraflar açısından, fotoğrafı ilk tespit eden kişinin haksız rekabetten kaynaklanan haklarına veya kişilik haklarına yönelik bir sınırlandırma getirilmiştir⁵⁷. Son olarak, kamu düzeni hükümleri gereği, eserin kullanılması izne tabi tutulabileceği gibi tamamen de önlenbilir. Bu madde kapsamında bir eserin kullanılması veya çoğaltılması için umuma arz edilmiş olması şarttır⁵⁸.

2. Genel Menfaat Yararına Sınırlamalar

a) Mevzuat ve Mahkeme Kararları

Toplumun mevzuat ve içtihatlarla kolayca erişilebilmesi için bunların sınırlama olmaksızın yayınlanabilmeleri gereklidir⁵⁹. FSEK m. 31 uyarınca resmen yayımlanan veya ilan olunan kanun, tüzük, yönetmelik, tebliğ, genelge ve kararların çoğaltılması, yayılması, işlenmesi veya herhangi bir sebeple bunlardan faydalanılması yasaldır. Resmen yayımlanma ve ilan olma, katı bir şekilde anlaşılmalıdır; alenileşmiş kanun tasarısı ve teklifleri ile nitelikleri gereği aleni olan mahkeme kararlarının kullanımının serbest olduğu kabul edilmelidir⁶⁰.

---

⁵⁶ Resmi makam kavramı çok geniş kapsamlı olup idareye düşen görevleri gerçekleştiren mercileri ifade eder. Öztan (Hukuk), s. 424.

⁵⁷ Yavuz/Alıca/Merdivan, s. 1222; Ateş (Kapsam ve Sınırlandırma), s. 353.

⁵⁸ Suluk, s. 120; Tekinalp, 172.

⁵⁹ Ayiter, s. 149.

⁶⁰ Ateş (Kapsam ve Sınırlandırma), s. 277, Erel, s. 200; Tekinalp, s. 173; Suluk, s. 120. Ateş'e göre mahkeme kararları, şeffaflık ilkesi gereğince açıklandıkları anda aleniyet kazanırlar. Erel'e göre özel çaba sonucu bulunan içtihatların kullanımı da serbest olmalıdır. (Benzer görüş: Ayiter) Tekinalp'e göre ise derleyiciler emek harcadığı için çabaları korunmalıdır. Suluk'a göre mevzuat ve karar derleyenler, kendilerinden hiçbir şey katmadıkları takdirde kural olarak bunların alınması serbest olmalıdır ancak somut olaya göre TTK haksız rekabet hükümleri uygulanabilir. Mahkeme kararları nitelikleri gereği

b) Söz ve Nutuklar

Yasama organının faaliyetleri içerisinde yer bulan söz ve nutuklar, toplum için önemli siyasi ve kültürel sonuçlar taşımaktadır⁶¹. FSEK m. 32 uyarınca TBMM’de ve diğer resmi meclis ve kongrelerde, mahkemelerde, halka açık toplantılarda söylenen söz ve nutukların, haber ve bilgi alma amacıyla çoğaltılması, halka açık ortamlarda okunması veya radyo aracılığıyla yayımlanması yasaldır. Gereksinim duyulmayan durumlarda söz ve nutuk sahiplerinin ismi belirtilmeyebilir. FSEK m. 32’den de açıkça anlaşıldığı gibi, söz⁶² ve nutukların yalnızca bilgi ve haber alma amacıyla⁶³ çoğaltılması ve yayılması yasaldır. FSEK m. 32 uyarınca söz ve nutukları haber ve bilgi alma amacı dışında bir amaçla çoğaltma veya yayma hakkı yalnızca eser sahibine tanınmıştır. Serbesti, söz ve nutukların yalnızca sözlü şekilde ifade edilmeleri üzerinde mevcuttur ve bu istisna kapsamında söz ve nutukların yazıya dökülmüş hallerinden yararlanmak mümkün değildir⁶⁴. Söz ve nutukların gelir elde etme amacıyla kullanıldığı durumlar istisna kapsamının dışındadır⁶⁵. Umuma açık olmayan ortamlarda yapılan konuşmalar ve güncelliğini yitirmiş söz ve nutuklar da istisna

---

aleni oldukları için Ateş, Erel ve Suluk’a katılmakla birlikte derlemenin veri tabanı niteliği haiz olması durumunda bu korumadan faydalanmasının önünde bir engel görmemekteyiz.

⁶¹ Güneş, s. 256.

⁶² Söz, kalıcı bir tespit aracına dökülmemiş yani kalıcı olmayan bir şekilde aktarılmış ifade anlamına gelmektedir. Öztan (Hukuk), s. 436.

⁶³ Ayiter, s. 151; Erel, s. 201; Öztan (Hukuk), s. 435; Tekinalp, s. 174; Güneş, s. 256; Yavuz/Alıca/Merdivan, s. 1234; Suluk, s. 121; Suluk/Karasu/Nal, s. 103.

⁶⁴ Ayiter, s. 160; Erel, s. 202.

⁶⁵ Suluk/Karasu/Nal, s. 103.

kapsamı dışındadır⁶⁶. Konuşmaların amaca uygun oranda kısaltılmadığı durumlar da istisna kapsamı dışındadır⁶⁷.

c) Basın İçeriği ve Haber

Eser korumasına getirilen sınırlamalardan biri de basın içeriklerine yöneliktir. FSEK m. 36 ile basın veya radyo tarafından yayılmış haberlerden serbestçe alıntı yapılabileceği öngörülmüştür. FSEK m. 36 ile mülga Basın Kanunu'nun 15. maddesi saklı tutulmuştur. Artık yürürlükte olmayan 15. madde, gazetenin özel bir fedakârlık yaparak gazetecilerin seyahat masraflarını karşıladığı bir durumda, bu haberlerin 24 saat geçmeden diğer gazetelerce yayınlanmasını engelleyerek haksız rekabeti önleme⁶⁸ amacı taşımaktaydı. Güncel Basın Kanunu'nun 24. maddesi, bu maddeye karşılık gelmektedir⁶⁹. Yeni Basın Kanunu m. 24/I uyarınca; bir süreli yayında yayımlanmış haber, yazı ve resimleri kaynak göstermeksizin yeniden yayımlayanlar para cezasıyla cezalandırılırlar. Yeni Basın Kanunu m. 24/II uyarınca, bu eserleri yeniden yayım hakkı saklı tutulmuş olmasına rağmen, süreli yayım sahibinin izni olmadan yeniden yayımlayanlar para cezasıyla cezalandırılırlar. Öğretide bir görüş, yeni hükmün iktibas serbestisinin kapsamını eski hükme oranla daralttığı yönündedir⁷⁰. Bugün geçerli olan sistem uyarınca, saklı tutulan bir çalışmanın izin

---

⁶⁶ Suluk/Karasu/Nal, s. 103.

⁶⁷ Suluk/Karasu/Nal, s. 103.

⁶⁸ Ayiter, s. 153.

⁶⁹ Suluk, C. / Orhan, A.: Uygulamalı Fikri Mülkiyet Hukuku C. II Fikir ve Sanat Eserleri, İstanbul 2005, s. 550-551 (Uygulamalı Hukuk).

⁷⁰ Suluk/Orhan, Uygulamalı Hukuk, s. 551. Suluk/Orhan, yeni düzenlemeye göre eğer hak saklı tutulmamışsa, kaynak göstermemek kaydıyla süreli yayınlardaki yazı, makale, fıkra ve resimlerden yararlanmanın mümkün olduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda eser niteliği taşıyan bir fotoğrafın yayımlanması, Suluk/Orhan'a göre Basın Kanunu kapsamında değil, FSEK çerçevesinde değerlendirilmelidir.

almaksızın yayımlanması durumunda ve saklı tutulmamış bir yayının kaynak göstermeden yayımlanması durumunda adli para cezası uygulanır⁷¹.

Günlük olaylara ilişkin haberler için ise FSEK m. 37 bir istisna getirerek haber niteliğinde bulunmak ve bilgilendirme kapsamını aşmamak kaydıyla, günlük haberlere bağlı olarak fikir ve sanat eserlerinden bazı parçalarının işaret, ses veya görüntü nakline yarayan vasıtalara alınmasının yasal olduğu öngörülmüştür. Aynı maddeye göre, bu şekilde alınmış parçaların çoğaltılması, yayılması, temsil edilmesi veya radyo ve televizyon gibi araçlarla yayınlanması serbesttir. Bu istisna, hak sahibinin hukuki menfaatlerine zarar verecek şekilde veya eserden normal yararlanmaya aykırı biçimde kullanılamaz. Öğretide de normal yararlanmanın haklı ölçüde⁷² yapılması gerektiği belirtilmiştir. Toplanmış gazete haberlerini bir araya getirerek işleme eser teşkil etmek mümkün değildir⁷³.

d) Temsil Serbestisi

FSEK m. 33 uyarınca, yayımlanmış bir eserin yüz yüze eğitim ve öğretim amacıyla ve kâr amacı taşınmaksızın temsili; eser sahibinin ve eserin adının ortak şekilde açıklanması koşuluyla yasaldir. Maddedeki yüz yüze öğretim kavramı konusunda öğretide tartışmalar bulunmaktadır. Temsil serbestisi, tezimizin üçüncü bölümünde daha ayrıntılı incelenecektir.

e) Eğitim ve Öğretim Amacıyla Derlemeler

---

⁷¹ Suluk/Karasu, Nal, s. 103.

⁷² Tekinalp, s. 177.

⁷³ Öztan (İşleme Eser), s. 229.

Eğitim ve ğretim amacıyla derlemelere ilişkin istisna FSEK m. 34 ile düzenlenmiştir. Bu maddeye göre, yayımlanmış müzik eserleri veya bilim ve edebiyat eserleri ile alenileşmiş güzel sanat eserlerinden, amaca uygun düşecek bir oranda alıntılar yapılarak, eğitim ve ğretim amacına özgülendiği açıkça anlaşılabilecek nitelikte derlemeler oluşturmak hukuka uygundur. Bu istisna, eser sahibinin ğaltma ve yayma haklarına getirilmiřtir⁷⁴. Seçme ve toplama eserlere ilişkin istisna ile kamusal çıkarlar, telif hakkı sahibinin özel çıkarlarından üstün tutularak mali hak kullanımını kısıtlanmıřtır⁷⁵. Örneğin, edebiyat derslerinde kullanılmak üzere farklı yazarların isimleri belirtilerek derleme oluşturmak, bu istisna kapsamında yazarların iznine tabi olmayacaktır⁷⁶.

Öğretide bu istisnanın FSEK m. 6 ve m. 21 ile düzenlenmiş işlenme ve derleme eserler ve FSEK m. 35 ile düzenlenmiş olan iktibas serbestisi ile yorumlanması gerektiđi⁷⁷ ve FSEK m. 34 ile, imtiyazlı bir seçme ve toplama eserler grubu yaratıldıđı⁷⁸ ileri srlmştir. Eğitim ve ğretim için derleme istisnasının amacının eğitim ve öğretime özgülenmesi, genişliği sebebiyle öğretide eleştirilerek alıntının haklı görülebilecek lde olması gerektiğinin altı izilmiřtir⁷⁹.

---

⁷⁴ Kılıçoğlu, A.: Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar, Ankara 2006, s. 331.

⁷⁵ Güneş, s. 256.

⁷⁶ Güneş, s. 257.

⁷⁷ Suluk, s. 122.

⁷⁸ ztan (Hukuk), s. 440.

⁷⁹ Suluk/Karasu/Nal, s. 105; ztan (Hukuk), s. 440, Tekinalp, s. 175. ztan'a göre, bu maddenin uygulanması için aranan koşulların sınırları yeterince açık Şekilde çizilmemiştir ve toplama eser sahiplerinin bu kuralların dışına çıkma imkanının bulunması eser sahiplerinin hakkını zedelemektedir. Bu konuda Tekinalp, alıntının haklı görülebilecek lde yapılması gerektiğinin altını çizmiştir. Suluk/Karasu/Nal, konuyu bir örnek ile açıklayarak konunun aydınlatılması amacının esas alınması gerektiğini belirtmiştir. Bu örneğe göre, Van Gogh'un hayatını açıklayan bir kitapta Van Gogh'a ait bir tablo kullanılamazken çizim tarzını anlatan bir kitapta kullanılabilir.

FSEK m. 34 ile getirilen bu istisna, hak sahibinin menfaatine haklı bir sebep olmadan zarar vermemeli ve eserden normal yararlanma sınırları içinde kalmalıdır⁸⁰. Eğitim ve öğretim amacı dışında kalan sebeplerle derleme eser oluşturulması istisna kapsamında olmayıp hak sahibinin iznine bağlanmıştır. Aynı zamanda, bu istisna kapsamında eser sahibi veya sahiplerinin isminin belirtilmesi zorunludur. Yargıtay 4. HD, alıntının yasal olup olmadığını belirli koşullara bağlamıştır. Bu koşullar; yararlanmanın manevi hakları ihlal etmemesi, kaynak gösterilmesi ve aktarma veya yararlanmanın amacının haklı kıldığı oranda yapılmasıdır⁸¹. Alıntının miktarı konusunda ise, Yargıtay bir kararında bir eserin %90'ının aynen alınmasının kabul edilebilir eşiği aştığına hüküm vermiştir⁸².

f) Özürlüler Lehine İstisna

Özürlüler lehine istisna⁸³, FSEK ek m. 11 ile getirilmiş olup bu istisna kapsamında çoğaltma ve ödünç verme hakları, özürlüler veya özürlülerin yararına çalışan enstitü, dernek veya birlik gibi çeşitli kurumlar lehine sınırlandırılmıştır. Bu istisnadan yararlanmanın koşulları, ders kitapları da dahil olmak üzere, ortada yayımlanmış veya alenileşmiş bilimsel ve edebi bir eser olmaması, bu eserin özürlüler için hazırlanmış nüshasının bulunmaması ve ticari amaç taşınmamasıdır. Bu

---

⁸⁰ Üç adım testine tezimizin üçüncü bölümünde yer verilecektir.

⁸¹ Tekinalp, s. 147; 10.05.1977, 8866/5628.

⁸² Suluk/Karasu/Nal, s. 105; 11. H.D., 18.11.2000, 2000/7065, 2000/9425.

⁸³ Özürlüler lehine istisna, öğretilerde kimi yazarlar tarafından özel çıkar yararına sınırlamalar altında, kimi yazarlar tarafından ise ayrı bir istisna olarak işlenmiştir. Bizim kanaatimize göre bu istisna ile öğretim başta olmak üzere özürlülerin çıkarlarının gözetilmesinde kamu yararı bulunması ve bu hakların özürlüler yararına çalışan kurumlara tanınmış olması sebebiyle genel menfaat alt başlığı altında incelenmiştir.

nüshaların üzerinde hak sahipleri ile ilgili bilgilerin bulundurulması ve çoğaltılması amacının belirtilmesi zorunlu tutulmuştur.

g) İktibas Serbestisi

İktibas serbestisi, aleni hale gelmiş bir eserden bazı tümce, paragraf, motif veya parçanın kaynak gösterilerek alınmasıdır⁸⁴. İktibas serbestisini esinlenme ve işlemeden ayıran unsur, eserin değiştirilmeden⁸⁵ aktarılmasıdır. Bu istisna, bilim ve sanatın yararı amacı ile getirilmiştir⁸⁶. Bu anlamda iktibas serbestisinin Anayasa’da öngörülen bilgiye erişim ve düşünce özgürlüğüne dair maddelere dayandığı söylenilebilir⁸⁷. FSEK m. 35 ile bu istisna ve şartları düzenlenmiştir. Bu maddeye göre; alenileşmiş bir eserin bazı cümle ve paragraflarının bağımsız bir ilim ve edebiyat eserinde kullanılması, yayımlanmış bir bestenin tema, motif, pasaj ve fikir türünden parçalarıyla sınırlı kalmak üzere bağımsız bir müzik eserine alınması hukuka uygundur. Aynı madde ile alenileşmiş güzel sanat eserlerinin ve yayımlanmış diğer eserlerin bir konuyu aydınlatmak için amaca uygun oranda bir bilim eserinde kullanılmasına ve alenileşmiş güzel sanat eserlerinin konferans veya derslerde projeksiyon ve benzeri vasıtalarla gösterilmesine de imkân tanınmıştır.

FSEK m. 35 kapsamında iktibasın kaynak gösterilerek yapılması şart koşulmuştur. İktibas, miktar olarak yeni eserin büyük bir yüzdesini oluşturmamalı,

---

⁸⁴ Tekinalp, s. 175; Güneş, s. 258.

⁸⁵ Öztan (Hukuk), s. 449.

⁸⁶ Tekinalp’e göre bir bilim insanı veya sanat tarihçisi kendi görüşünü açıklayabilmek için başkalarının eserinden aynen aktarma yapma gereksinimi duyabilir. Tekinalp, s. 175.

⁸⁷ Yavuz/Alıca/Merdivan, s. 1265.

yeni eser bağımsızlığını korumalıdır⁸⁸. Duruma göre büyük veya küçük oranda⁸⁹ iktibas yapmak mümkün olmasına rağmen bunlar için farklı koşullar bulunmaktadır ve kural olarak zorunlu ve fayda görülen oranın üzerinde çıkmamalıdır. Bu oranı aşan iktibaslarda eser sahibinin adı belirtilmiş olsa da iktibas yaparak yeni bir eser meydana getiren kişi bağımsız öğeler eklediği için böyle bir durumda iktibas serbestisinden söz edilmesi mümkün olmamaktadır⁹⁰. İktibasın belli olacak şekilde yapılması gereklidir⁹¹. Bilim eserlerinde, iktibas hususunda kullanılan eserin ve eser sahibinin adı dışında, alıntılanan kısmın bulunduğu yer belirtilir; aksi takdirde intihal söz konusu olur⁹².

3. Özel Menfaat Yararına Sınırlamalar

a) Kişisel Kullanım İstisnası

Kanun koyucu, kişisel kullanım istisnası ile kişilerin bilim, kültür, sanat, öğrenim gibi ihtiyaçlarının giderilmesi ve fikir ve sanat hayatına katılabilmeleri⁹³ için bir istisna tanımıştır. Bu istisna çerçevesinde bazı fikri mülkiyet hakları, ticari amaç taşımayan amaçlarla hak sahibinin iznine gereksinim duyulmadan kullanılabilir. FSEK m. 38 uyarınca bütün fikir ve sanat eserlerinin, kâr amacı taşımaması şartıyla kişisel

---

⁸⁸ Erel, s. 205; Öztan (Hukuk), s. 450. Ek olarak Erel'e göre, aksi durumda yeni eseri izinsiz bir derleme (işlenme eser) olarak değerlendirmek mümkündür.

⁸⁹ Öğretide büyük ve küçük iktibas kavramları da kullanılmakta ancak matematiksel bir oran verilmemektedir.

⁹⁰ Suluk, s. 124. Suluk'a göre bilimsel eserlerde nelerin alınıp alınamayacağı somut olayın özelliğine bakarak kararlaştırılmalıdır, örneğin

⁹¹ Suluk, s. 124.

⁹² Tekinalp, s. 176-177; Güneş, s. 259. Tekinalp'e göre kaynak göstermeden iktibas yapılması manevi tazminat için sebep oluşturur.

⁹³ Ayiter, s. 162; Erel, s. 226; Öztan (Hukuk), s. 474.

kullanım için çoğaltılması kural olarak yasaldır. Günümüzde teknolojinin hızlı ve düşük maliyetle kopyalamaya imkân vermesi nedeniyle bu istisna sonradan daralmıştır⁹⁴. Çoğaltma, ilke olarak ihtiyaç sahibinin kendi imkanlarıyla yapılmalıdır⁹⁵. Öğretide bir görüşe göre bir kişinin ihtiyaç duyduğu eseri bir başkasına çoğalttırması da mümkün olmalıdır⁹⁶.

Hukukumuzda bilgisayar programlarının çoğaltılması ve işlenmesinde kişisel kullanım detaylı olarak FSEK m. 38/II ile özel olarak düzenlenmiş olup FSEK m.38/I hükmü bilgisayar programlarına uygulanmamaktadır. Bilgisayar programını hukuka uygun şekilde edinmiş⁹⁷ kişinin programın amacına uygun kullanılması için şart olduğu durumlarda programın çoğaltması, işlenmesi, hataları düzeltmesi serbesttir. Bu serbestinin kişisel kullanım istisnası altında sınıflandırılmasının sebebi ise bilgisayar programlarını işleme ve çoğaltmanın eser sahibinin iznine bağlı olmasıdır⁹⁸. Aynı madde uyarınca, madde hükümlerinin ihlal edildiğini ispatlama yükümlülüğü bilgisayar programının yaratıcısına aittir.

b) Kopya ve Teşhir

FSEK m. 40 kapsamında kamuya açık yollar, caddeler ve meydanlara, temelli kalmak üzere konulan güzel sanat eserlerini resim, grafik, fotoğraf vb. yollar ile çoğaltmak, yaymak, halka açık alanlarda projeksiyon ile göstermek, radyo ve benzeri

---

⁹⁴ Suluk, s. 125.

⁹⁵ Ateş (Kapsam ve Sınırlandırma), s. 373. Ateş'e göre bu çoğaltmada modern çoğaltma alet ve cihazlarının kullanılabileceği kabul edilmelidir.

⁹⁶ Ates (Kapsam ve Sınırlandırma), s. 376. Bu konuda verilen örneklerden biri fotokopinin ivaz karşılığı bu çoğaltmayı yapmasının hukuka uygun olmasıdır. Öztan (Hukuk), s. 479-480.

⁹⁷ Öztan (Hukuk), s. 484; 11 HD 15.01.2001, E. 2001/1804, K. 2001/4344.

⁹⁸ Tekinalp, s. 182.

vasıtalara yayımlamak yasaya uygundur. Bu sınırlama kapsamında mimarlık eserlerinin yalnızca dışarıdan görülen kısımları dahil edilmiştir. Güzel sanat eserleri bakımından ise eser sahibi, engelleyici bir kayıt⁹⁹ koymadıkça bu eser, eserin maliki tarafından halka açık alanlarda sergilenebilir. Açık arttırma ile satılacak eserler bu koşul aranmaksızın halka açık alanlarda sergilenebilir, bu amaç doğrultusunda katalog veya kılavuzlara eklenebilir ve eser sahibinin ismi belirtilmeyebilir ancak eser sahibinin diğer manevi hakları saklı kalmaya devam eder.

4. Hükümete Tanınan Yetkiler

a) Devletin Faydalanma Yetkisi

Devletin eserden faydalanma yetkisi, koruma süresi sona ermiş eserler üzerinde kullanılır. Koruma süresinin sona ermesiyle eser, umumun kullanımına açık, yani serbest hale gelir. FSEK m. 46 uyarınca umuma açık genel kütüphane, müze ve benzeri kurumlarda bulunan ve fakat henüz yayımlanmamış veya alenileşmemiş eserlerden faydalanma hakkı, çoğaltma ve yayımı eser sahibi tarafından açıkça menedilmemiş olması şartıyla ve eserin koruma süresi dolmuş olması kaydıyla, bulunduğu kamu kurum veya kuruluşlarına aittir. Devletin faydalanma yetkisi, tezimizin üçüncü bölümünde daha ayrıntılı incelenecektir.

b) Kamuya Mal Etme

Eser üzerindeki en önemli sınırlamalardan biri kamuya mal etme olup eser üzerindeki bütün mali hakların eser sahibinden alınması anlamına gelmektedir. Fikir

---

⁹⁹ Öztan'a göre bu kayıt, örneğin eserin satılması sırasında irade açıklaması ile konulabilir. Öztan (Hukuk), s. 500-501.

ve sanat eseri üzerindeki mali hakların kamulaştırılmasının tek yolu, kamu yararının gerektirdiği hallerde kamulaştırılmasıdır¹⁰⁰. Kamuya mal etme, FSEK m. 47 ile düzenlenmiş olup FSEK m. 47/I, Anayasa Mahkemesi'nin 14/05/2015 T. ve E. 2014/177, K. 2015/49 kararı ile iptal edilmiştir¹⁰¹. Bu karardan önce devletin, eser üzerindeki mali haklardan faydalanma yetkisi ile hak sahibine uygun bir bedel ödenmesi kaydıyla koruma süresinin bitiminden önce eseri kamuya mal etmesi mümkündür. Kamuya mal etme, tezimizin üçüncü bölümünde daha ayrıntılı incelenecektir.

B. Süre Sınırlamaları

Eser üzerindeki hakların en önemli sınırlarından biri de süredir. Belirli bir sürenin sonunda eser, kamunun malı haline gelir ve eserden herkesin yararlanması mümkün olur¹⁰². Koruma süresinin uzunluğu, kanun koyucunun toplumsal, ekonomik ve kültürel nedenleri değerlendirerek sonuca varacağı bir konudur¹⁰³. Kanun koyucu, süre sınırlaması getirerek, fikri mülkiyet ile eşya üzerindeki mülkiyet arasındaki en önemli ve belirgin farkı ortaya koymuş¹⁰⁴ ve sınırsız bir fikri mülkiyet koruması felsefesine katılmadığını göstermiştir.

Türkiye'nin de taraf olduğu Bern Sözleşmesi gereğince, fotoğraf ve sinema eserleri hariç, bütün eserlere, eser sahibinin ölümünden sonra, en az 50 yıl süreyle koruma sağlanması gerekmektedir. FSEK uyarınca eserler, Bern Sözleşmesi'ndeki

---

¹⁰⁰ Ayiter, s. 186.

¹⁰¹ Ayrıntılı bilgi için bkz.: Suluk/Karasu/Nal, s. 113.

¹⁰² Ayiter, s. 142-143; Öztan (Hukuk), s. 406. Ayiter'e ve Öztan'a göre en önemli sınırlama süredir.

¹⁰³ Güneş, s. 260.

¹⁰⁴ Öztan (Hukuk), s. 406.

asgari sürenin üzerinde bir süreyle, kural olarak eser sahibinin ölümünden itibaren 70 yıl süreyle korunmaktadır. Bern Sözleşmesi'ndeki temel ilke, ulusal muamele ilkesidir. Türkiye gibi, Bern Sözleşmesi'nde belirtilen 50 yıllık süre tercihinden daha uzun bir süreyi tercih eden devletler, ulusal muamele ilkesinden ayrılarak, menşei koruma süresi daha kısa olan devlet olan bir eseri Türk hukukunda belirtilen süreden daha kısa bir süreyle koruyabilir¹⁰⁵.

FSEK m. 26 uyarınca koruma süreleri, eserin alenileşmesinden sonra başlar. İştirak halindeki eserlerde, eserin ayrılmaz bir bütün niteliğinde olması koşuluyla, koruma süreleri son eser sahibinin ölümünden sonra 70 yıl olacak şekilde ilerlemeye başlar ancak eser, müşterek eserlere ayrılabilir; her parça, eser sahibi bakımından ayrı olarak değerlendirilir¹⁰⁶. Eser sahibinin ölümü üzerinden 70 yıl geçmesiyle, eser alenileşmemiş olsa bile artık maddi hakların korunmasından söz edilemez. Aynı maddeye göre, koruma süresi dolan bir eserden herkes faydalanabilir. Manevi haklar ise süre ile sınırlandırılmadığı için devam eder.

C. Coğrafi Sınırlar

Telif haklarının yer bakımından sınırları da bulunmaktadır. Tükenme ilkesine göre, hak sahibi tarafından fikri mülkiyete konu bir ürünün bir kez satılması durumunda hak sahibinin sonraki satışlara müdahale etmesi mümkün değildir¹⁰⁷. Bu

---

¹⁰⁵ Frankel, S./Gervais, D. J.: *Advanced Introduction to International Intellectual Property*, Cheltenham, 2016, s. 26. Türkiye ölümünden sonra 70 yıl korumayı tercih ettiği için, menşei devlette koruma süresi 50 yıl olan bir eserin korumasını 50 sene ile sınırlayabilir.

¹⁰⁶ Öztan (Hukuk), s. 410.

¹⁰⁷ Suluk/Karasu/Nal, s. 11.

kapsamdaki ürün, hak sahibi tarafından veya onun izniyle piyasaya sürülmeli¹⁰⁸ ve sonradan satılan ürün orijinal olmalıdır¹⁰⁹. Mutlak hakları sınırlayan hakkın tükenmesi ilkesi, uygulandığı alana göre ülkesel, bölgesel ve uluslararası olarak sınıflandırılmaktadır¹¹⁰. Telif hakları açısından tükenme ilkesi konusunda Kültür ve Turizm Bakanlığını tarafından hazırlanan Telif Yasa Taslağı ile FSEK m. 23 üzerindeki değişiklikleri ile uluslararası tükenme ilkesine geçilmesi planlanmaktadır ancak bu değişiklik henüz yürürlüğe gitmemiştir¹¹¹.

---

¹⁰⁸ Pınar (Tükenme), s. 855; Suluk/Karasu/Nal, s. 11.

¹⁰⁹ Suluk/Karasu/Nal, s. 11.

¹¹⁰ Pınar, H: *Marka Hukukunda Hakların Tükenmesi – EFTA-Mahkemesi'nin "Maglite", Avrupa Toplulukları Mahkemesi'nin "Silhouette" ve Yargıtay'ın "Police" Kararları Çerçevesinde Bir İnceleme*, Prof. Dr. Kemal Oğuzman'a Armağan, İstanbul 2000, s. 856 (Tükenme).

¹¹¹ Suluk/Karasu/Nal, s. 16.

İKİNCİ BÖLÜM

Avrupa Birliği Dijital Tek Pazarda Telif Hakkı Yönergesi ile Getirilen

Yeni Düzenlemeler

I. 2019/790 Sayılı Yönergenin Amacı, Konusu, Kapsamı ve Yasama Süreci

AB telif hukukunda¹¹² ikincil bir hukuki enstrüman olma niteliği¹¹³ taşıyan 17 Nisan 2019 tarihli ve 2019/790 sayılı Yönerge (Yönerge) ile telif hakları bakımından birçok yeni düzenleme getirilmiştir. Yönergeyi de içerisinde barındıran AB telif hakları müktesebatının¹¹⁴ hedefleri, AB içerisinde uyumlaştırılmış standartlar belirlenerek üye devletlerin ulusal hukuklarındaki farklılıkların azaltılması, yaratıcılık ve yaratıcılığa yatırımın teşvik edilmesi için gereken koruma düzeyinin sağlanması, kültürel çeşitliliğin teşvik edilmesi ve tüketiciler ile ticari işletmelerin dijital içerik ve

---

¹¹²AB’de telif hakları ve bağlantılı haklara ilişkin düzenlemelerin temeli günümüzde Avrupa Birliğinin İşleyişi Hakkında Antlaşma’ya (ABİHA) dayanmaktadır. Üye devletler, ABİHA m. 118. kapsamında, Avrupa Birliği içerisinde iç pazarın kurulması ve işleyişi kapsamında fikri mülkiyet haklarının uyumlu bir şekilde korunmasını sağlamak amacıyla AB’ye paylaşımlı yetki vermiştir. ABİHA’nın AB’nin yetkilerine ilişkin 26. maddesi ile mevzuatların yaklaştırılmasına ilişkin 114. maddesi de AB içerisindeki uyumlaştırma süreci için genel olarak önem taşımakta olup telif hakları bakımından da aynı önemi korumaktadır.

¹¹³ AB hukukunda tüzükler, üye devletleri hukuken bağlar ve doğrudan, iç hukuka aktarılması gerekmeksizin uygulanır. Yönergeler ise üye devletlerin iç hukuka aktarılarak uygulanır. Kararlar, kararın atıfta bulunduğu merci bakımından bağlayıcıdır. ABİHA m. 2 ile öngörülen ikincillik ilkesi, diğer paylaşımlı yetki konularında olduğu gibi telif hukuku alanında da geçerlidir. AB Antlaşması (ABA) m. 5 ile öngörülen orantısız ilkesi de bu konuda önem taşımaktadır. Bu ilkeler doğrultusunda üye devletler, yetkilerini AB’nin kullanmadığı veya kullanmayı durdurduğu ölçüde kullanabilirler.

¹¹⁴ AB telif hakları müktesebatında öne çıkan Tüzük ve Yönergeler; 22 Mayıs 2001 tarihli Bilgi Toplumu Yönergesi, 12 Aralık 2006 tarihli Kiralama ve Ödünç Verme Yönergesi, 27 Eylül 2001 tarihli Yeniden Satış Hakkı Yönergesi, 23 Nisan 2009 tarihli Bilgisayar Programları Yönergesi, 29 Nisan 2004 tarihli Uygulama Yönergesi; 11 Mart 1996 tarihli Veri Tabanı Yönergesi, 27 Eylül 2011 tarihli Koruma Süreleri Yönergesi, 25 Ekim 2012 tarihli Öksüz Eserler Yönergesi, 26 Şubat 2014 tarihli Kolektif Hak Yönetimi Yönergesi, 13 Eylül 2017 tarihli Marakeş Anlaşması’nı Uygulama Tüzüğü ile Uygulama Yönergesi, 14 Haziran 2017 Tarihli Taşınabilirlik Tüzüğü, 27 Eylül 1993 ve 17 Nisan 2019 Tarihli Uydur Yayınları ve Kablolu Yayın Yönergeleri ve tez konumuzu oluşturan 17 Nisan 2019 tarihli Dijital Tek Pazarda Telif Hakkı ve Bağlantılı Haklara İlişkin Yönerge (Yönerge). Ek olarak, 8 Haziran 2000 tarihli E-Ticaret Yönergesi ve 20 Kasım 1998 tarihli Şartlı Erişim Yönergesi de telif hakkının kullanılmasında ve uygulanmasında ile ilgili hükümler içermektedir.

hizmetlere etkin erişiminin kolaylaştırılmasıdır¹¹⁵. Böylece, telif hakkı koruması altındaki ürün ve hizmetlerin iç pazarda serbestçe hareket edebilmesi amaçlanmaktadır.

Yönerge, AB'nin Dijital Tek Pazar stratejisi kapsamında kabul edilmiş olup bu strateji ile; AB içerisinde malların, kişilerin, hizmetlerin ve sermayenin serbest dolaşımının sağlandığı, ticari işletmelerin adil rekabet koşulları altında çevrimiçi faaliyetlerde bulunabildiği ve bireylerin uyruklarına veya ikamet ettikleri yere bakılmaksızın bu faaliyetlere sorunsuzca erişebildiği, tüketici hakları ve kişisel verilerin yüksek düzeyde korunduğu bir alan tasarlanması amaçlanmıştır¹¹⁶.

AB Komisyonu tarafından hazırlanan yasama paketinin¹¹⁷ bir parçası olan Yönergenin konusu, m. 1 ile özellikle dijital içerik ve sınır ötesi kullanımlar açısından telif hakları ve bağlantılı haklara uygulanacak hukukun uyumlulaştırılması, telif haklarının kullanımına ilişkin yeni istisnalar getirilmesi, lisanslama uygulamalarının kolaylaştırılmasına yönelik önlemlerin düzenlenmesi ve telif hakları konusunda menfaat dengesinin sağlanması olarak belirtilmiştir. Aynı madde ile Yönergenin

---

¹¹⁵ AB Komisyonu: Shaping Europe's Digital Future: The EU Copyright Legislation, 2022. (<https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/copyright-legislation>, Erişim Tarihi: 31.03.2022).

¹¹⁶ AB Komisyonu: Shaping Europe's Digital Future: Shaping the Digital Single Market, About Shaping the Digital Single Market, 2021. (<https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/shaping-digital-single-market>, Erişim Tarihi: 31.03.2022).

¹¹⁷ Bu yasama paketinin içerisinde Yönergeye ek olarak, 13 Eylül 2017 tarihli Marakeş Anlaşması'nı Uygulama Tüzüğü ile Uygulama Yönergesi ve 17 Nisan 2019 Tarihli Uydu Yayınları ve Kablolu Yayın Yönergesi de bulunmaktadır.

kapsamı da belirlenmiş ve Yönergenin halihazırda AB müktesebatında yer alan kurallar¹¹⁸ üzerinde değişiklik yapmayacağı¹¹⁹ açıklanmıştır.

Yönerge teklifi, AB Komisyonu tarafından 14 Eylül 2016 tarihinde AB Konseyi ve AB Parlamentosu'na sunulmuştur. AB Konseyi, teklif üzerindeki görüşünü 25 Mayıs 2018 tarihinde kabul etmiştir. AB Parlamentosu'nda ise, Yönerge üzerine hazırlanan rapor Hukuk İşleri Komitesi tarafından Haziran 2018'de kabul edilmiş olsa da AB Parlamentosu Genel Kurulu tarafından Temmuz 2018'de reddedilmiştir.

Gözden geçirilen rapor, Eylül 2018'de AB Parlamentosu Genel Kurulu tarafından kabul edilmiştir. AB Komisyonu, AB Konseyi ve AB Parlamentosu arasındaki üçlü müzakereler Şubat 2019'da sonlanmıştır. Uzlaşma metni, AB Parlamentosu tarafından Mart 2019'daki Genel Kurul'da, AB Konseyi tarafından ise Nisan 2019'da kabul edilmiştir¹²⁰. Yönergenin 15 Mayıs 2019'da AB Resmî Gazetesi'nde yayınlanması üzerine, üye devletlerin 7 Haziran 2021 tarihine kadar Yönergeyi iç hukuklarına aktarma yükümlülükleri doğmuştur¹²¹.

---

¹¹⁸ Yönerge m. 1 ile belirtilen bu kurallar şunlardır: 11 Mart 1996 tarihli ve 96/9/EC Sayılı Veri Tabanı Yönergesi, 8 Haziran 2000 tarihli ve 2000/31/EC sayılı E-Ticaret Yönergesi, 22 Mayıs 2001 tarihli ve 2001/29/EC sayılı Bilgi Toplumu Yönergesi, 12 Aralık 2006 tarihli ve 2006/115/EC Sayılı Kiralama ve Ödünç Verme Yönergesi, 23 Nisan 2009 tarihli ve 2009/24/EC sayılı Bilgisayar Programları Yönergesi, 25 Ekim 2012 tarihli ve 2012/28/EU sayılı Öksüz Eserler Yönergesi ve 26 Şubat 2014 tarihli ve 2014/26/EU sayılı Kolektif Hak Yönetimi Yönergesi'nden oluşmaktadır.

¹¹⁹ Yönerge m. 24 ile getirilen değişiklikler hariç olmak üzere halihazırda AB müktesebatında yer alan kurallar değişmeyecektir. Yönerge m. 24 ile getirilen değişiklikler, 11 Mart 1996 tarihli ve 96/9/EC sayılı Veri Tabanı Yönergesi'nin 6. ve 9. maddeleri ile 22 Mayıs 2001 tarihli 2001/29/EC sayılı Bilgi Toplumu Yönergesi'nin 5. ve 12. maddelerine eklenen Yönerge referanslarıdır.

¹²⁰ AB Parlamentosu: AB Yasama Treni: AB Telif Haklarının Modernizasyonu. (<https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-connected-digital-single-market/file-jd-directive-on-copyright-in-the-digital-single-market>, Erişim Tarihi: 31.03.2022).

¹²¹ AB'ye üye ülkelerin Yönergeyi iç hukuklarına aktarma durumlarını takip etmek için bkz.: CREATE Centre: Copyright Reform: Evidence on the Implementation of the Copyright in Digital Single Market Directive (Directive (EU) 2019/790). (<https://www.create.ac.uk/cdsm-implementation-resource-page/>, Erişim Tarihi: 31.03.2022); Furgal, U.: The EU Press Publishers' Right: Where do Member States Stand?, JIPLP 2021, C. 16, S. 8, s. 887-893.

II. 2019/790 Sayılı Yönerge ile Getirilen Yeni Düzenlemeler

Yönerge ile getirilen yeni düzenlemeler, tezimizde Yönerge sistematığı ile uyumlu şekilde incelenecektir. Yönerge, kırk yedi dibace ve beş bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler sırasıyla “Genel Hükümler”, “İstisnaları Dijital ve Sınır Ötesi Ortama Uyarlayan Düzenlemeler”, “Lisanslama Uygulamalarının Geliştirilmesi ve İçerik Erişiminin Yaygınlaştırılmasını Hedefleyen Düzenlemeler”, “Telif Pazarını İşlevselleştirmeye Yönelik Düzenlemeler” ve “Son Hükümler” şeklindedir. Öğretideki yazarlar¹²² da Yönergeyi kanun sistematığı ile uyumlu şekilde incelemiştir.

A. Telif Haklarının İstisnalarını Dijital ve Sınır Ötesi Ortama Uyarlayan Düzenlemeler

Yönergenin ikinci bölümü olan “İstisnaları Dijital ve Sınır Ötesi Ortama Uyarlayan Düzenlemeler” başlığı altında zorunlu istisnalara ilişkin maddelere yer verilmiştir. Yönergenin 3. ve 4. maddeleri ile eser ve diğer koruma konularının metin ve veri madenciliğinde kullanımı için iki yeni istisna getirilmiştir. Bu maddelerden ilki, metin ve veri madenciliğinin bilimsel amaçlarla kültür kurumları ve bilim kuruluşları tarafından kullanılmasına, ikincisi ise özel sektör ile kamu sektörünün metin ve veri madenciliği faaliyetlerine ilişkindir. Yönergenin 5. maddesi ile eser ve diğer koruma

---

¹²² 2019/790 Sayılı Yönergeyi kapsamlı şekilde inceleyen eserler için bkz.: Rosati, E.: Copyright in the Digital Single Market: Article-by-Article Commentary to the Provisions of Directive 2019/790, Oxford 2021.; Çonkar, M. H.: *Dijital Tek Pazarda Telif Hakkı ve Bağlantılı Haklar*, Türk Hukukunun Avrupa Birliği Hukukuna Uyumu Özel Hukuk (Acquis Communautaire’in Alınması - Açıklamalar, Değerlendirmeler, Öneriler), İstanbul Üniversitesi 2020, s. 682-714.; Tekin, U.: *Avrupa Parlamentosu’nun ve Konseyi’nin Dijital Tek Pazarda Telif Haklarına Ve Bağlantılı Haklara İlişkin 2019/790 Sayılı Direktifi Hakkında Bazı Değerlendirmeler*, Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi 2020, C. 19, s. 199-224; Kılıç, B.: *Dijital Tek Pazar Hedefiyle Avrupa Birliği Telif Hakları Hukukunda Avrupa Komisyonu Tarafından Sunulan Tüzük ve Direktif Tekliflerinin İncelenmesi*, Ankara Barosu 2017, S. 2, s. 166-178; Gönülal, E.: *Dijital Tek Pazarda Telif Hakkı ve Bağlantılı Haklar Yönergesi ile Beraberinde Getirdiği Tartışmalar*, GÜHFD 2019, S. 2, s. 783-808.

konularının dijital ve sınır ötesi öğretim faaliyetlerinde kullanımı, 6. maddesi ile eser ve diğer koruma konularının kültürel mirası koruma amacıyla çoğaltılması düzenlenmiştir.

Yönergenin 5. dibacesinde, 11 Mart 1996 tarihli ve 96/9/EC sayılı Veri Tabanı Yönergesi, 22 Mayıs 2001 tarihli ve 2001/29/EC sayılı Bilgi Toplumu Yönergesi ve 23 Nisan 2009 tarihli ve 2009/24/EC sayılı Bilgisayar Programları Yönergesi ile öngörülen istisnaların zorunlu nitelikte olmamasının¹²³ iç pazarın işleyişini olumsuz etkileyebileceği düşüncesi ile metin ve veri madenciliği teknolojilerinin kullanımları, dijital ortamda öğretim ve kültürel mirasın korunması için yeni zorunlu istisnalar getirildiği açıklanmıştır. Bu doğrultuda, Yönergenin 7. maddesi ile, sayılan istisnalar aksine sözleşme hükümlerinin geçersiz olacağı öngörülmüştür¹²⁴.

1. Eser ve Diğer Koruma Konularının Metin ve Veri Madenciliğinde Kullanımı

Yönerge ile getirilen ilk iki istisnanın özünde bulunan “metin ve veri madenciliği” kavramı, Yönerge m. 2/II ile metin ve verileri dijital olarak analiz ederek bilgiye ulaşma amacıyla kullanılan ve otomasyon içeren analitik teknikler olarak tanımlanmıştır. Aynı madde ile bu tekniklere örnek olarak modelleme verilerek, maddenin kapsadığı tekniklerin modelleme ile sınırlı olmadığı belirtilmiştir. Günümüzde yaygınlaşmaya devam eden metin ve veri madenciliği sistemleri hem orijinal veri tabanları hem de *sui generis* veri tabanları üzerinde kullanılmaktadır.

---

¹²³ İng.: *optional nature of exceptions and limitations*.

¹²⁴ Bu hüküm, Yönerge m. 4 ile getirilen genel metin ve veri madenciliği istisnası dışındaki istisnalar bakımından geçerlidir.

Metin ve veri madenciliği uygulamalarının ulusal savunma ve terörle mücadeleden pazarlamaya kadar çeşitli alanlarda kullanım potansiyeli bulunmaktadır¹²⁵. Öğretide metin ve veri madenciliği konusunda verilen çarpıcı bir örnek, Covid-19 pandemisini Dünya Sağlık Örgütü'nden (DSÖ) önce tahmin etmeyi başaran BlueDot Projesi'dir¹²⁶. Bu proje, sağlık salgınları ile seyahat arasındaki ilişkiyi bulmak için günde 65 farklı dilde 100.000 haber raporunun okuyarak çeşitli bilgi kaynaklarını analiz etmiştir¹²⁷. Metin ve veri madenciliğinin gündelik hayattan bir örneği, herhangi bir restoranda çalmakta olan bir şarkının adını bulmayı sağlayan Shazam uygulamasıdır¹²⁸.

Metin ve veri madenciliği alanında Yönergeden önce açıkça kapsanmayan yeni kullanım türleri için¹²⁹ Yönerge m. 3 ve 4 ile iki zorunlu istisna öngörülmüştür. Yönerge m. 3 ile eser ve diğer koruma konularının araştırma kuruluşları ve kültürel miras kurumları lehine, bilimsel amaçla metin ve veri madenciliği istisnası tanınırken, Yönerge m. 4 ile bu istisna kapsamına girmeyen özel sektör veya kamu sektörü kuruluşları için zorunlu bir istisna tanınmıştır. Yönerge öncesinde AB telif hukukunda metin ve veri madenciliği alanında hukuki öngörülebilirlik bulunmaması sebebiyle

---

¹²⁵ Kamocki, Pawel: *The Argument for Non-Consumptive Use in the EU: How Copyright Could Be Redefined to Allow Text and Data Mining*, Intellectual Property Perspectives on the Regulation of New Technologies, ATRIP Series, Edward Elgar Publishing, 2018, s. 238.

¹²⁶ Strowel A. / Ducato R.: *Artificial Intelligence and Text and Data Mining: A Copyright Carol*, Routledge Handbook of Copyright Law 2021, s. 300 (AI & TDM).

¹²⁷ Flynn S. / Geiger C. / Quintais J.: Implementing User Rights for Research in the Field of Artificial Intelligence: A Call for Action at International Level, 2020, (<http://copyrightblog.kluweriplaw.com/2020/04/21/implementing-user-rights-for-research-in-the-field-of-artificial-intelligence-a-call-for-action-at-international-level>, Erişim Tarihi: 01.04.2022).

¹²⁸ Kamocki, s. 238.

¹²⁹ Bkz.: Yönerge, dibace 5.

Yönergenin 3. ve 4. maddeleri ile bu sorunun giderilmesi hedeflenmiştir¹³⁰. Tekrara düşmemek amacıyla, Yönergenin 3. ve 4. maddeleri tezimizin üçüncü bölümünde anlatılacaktır.

2. Eser ve Diğer Koruma Konularının Dijital ve Sınır Ötesi Öğretim Faaliyetlerinde Kullanımı

Yönerge ile getirilen üçüncü istisna, Yönergenin 5. maddesi ile dijital ve sınır ötesi öğretim faaliyetlerinde eserlerin ve diğer koruma konularının kullanılmasına ilişkindir¹³¹. Yönerge öncesindeki telif hakları müktesebatı kapsamında eserlerin dijital öğretim faaliyetlerinde kullanılması konusunda hukuki kesinlik bulunmaması ve istisnaların sınır ötesi nitelikte olmaması sebebiyle yeni bir düzenlemeye ihtiyaç duyulmuştur¹³². Dijital ve sınır ötesi öğretim için eser ve diğer koruma konuları üzerindeki çoğaltma hakkı, işleme hakkı, yayma hakkı, temsil hakkı, yayın ve umuma iletim hakkı ile Yönerge ile getirilen basın yayıncılarına tanınan bağlantılı hakka¹³³ istisna getirilmiştir. Yönerge m. 5 ile belirlenen koşullar çerçevesinde eserlerin ve diğer koruma konularının ticari amaç güdülmeksizin ve yalnızca öğretime ilişkin

---

¹³⁰ Bkz.: AB Komisyonu: Commission Staff Working Document - Impact Assessment on the Modernisation of EU Copyright Rules, 2016. (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52016SC0301>, Erişim Tarihi: 02.04.2022).

¹³¹ Yönerge m. 5 ile bu istisnanın, AB telif hukuku mutabakatı içerisinde 11 Mart 1996 tarihli ve 96/9/EC Sayılı Veri Tabanı Yönergesi m. 5/a, 5/b, 5/d, 5/e ve m. 7/I; 22 Mayıs 2001 tarihli ve 2001/29/EC sayılı Bilgi Toplumu Yönergesi m. 2 ve 3; 23 Nisan 2009 tarihli ve 2009/24/EC sayılı Bilgisayar Programları Yönergesi m. 4/I ve son olarak 17 Nisan 2019 tarihli 2019/790 Sayılı Yönerge m. 15/I üzerinde etkili olacağı öngörülmüştür.

¹³² Bkz.: Yönerge, dibace 19.

¹³³ Suluk, Basın Yayınları, s. 199. Bu konuda Soysal, Yönergenin 15. maddesi ile basılı yayın sahipleri için telif hakkı benzeri yeni haklar tesis edildiği görüşündedir. Soysal, T.: Basılı Yayınların Telif Hukuku Kapsamında Bağlantılı Hak Niteliği ve Bu Yayınların Avrupa Birliği'nin Dijital Tek Pazarda Telif Hakları Direktifi Çerçevesinde Korunması, TFMD 2019, C. 5, S. 2, s. 260-298 (Bağlantılı Hak).

açıklamalarda bulunma amacıyla¹³⁴ dijital ve sınır ötesi öğretimde kullanılması serbest bırakılmıştır. Öğretim kurumları için hukuki kesinlik sağlanarak telif haklarının dijital öğretim alanındaki gelişmeleri baltalamasını engellemenin¹³⁵ önemi, dijital ve sınır ötesi öğretimin Covid-19 pandemisi sürecinde yaygınlaşması ile geçerliliğini ve güncelliğini kanıtlamıştır. Yönergenin 5. maddesi, tekrara düşmemek amacıyla tezimizin üçüncü bölümünde açıklanacaktır.

3. Eser ve Diğer Koruma Konularının Kültürel Mirası

Koruma Amacıyla Çoğaltılması

Yönerge ile getirilen dördüncü istisna, eserlerin kültürel mirası koruma amacıyla çoğaltılmasına¹³⁶ ilişkindir. Yönerge m. 6 ile kültürel miras kurumlarının¹³⁷ kalıcı koleksiyonlarında yer alan eser ve diğer koruma konularını muhafaza etme¹³⁸ amacıyla, boyut veya biçim sınırı olmaksızın, amacın gerektirdiği ölçüde çoğaltılmayı serbest bırakacak, zorunlu bir istisna tanınmıştır. Bu istisna, maddenin lafzından anlaşılabilirliği gibi, yalnızca eser ve diğer koruma konularını muhafaza etme amacıyla sınırlı tutulmuş olup diğer amaçlarla çoğaltma faaliyetleri hak sahibinin iznine bağlı olmaya devam etmektedir¹³⁹. Örneğin, bir müzenin, hediyelik eşya

---

¹³⁴ *İng.: for the sole purpose of illustration for teaching.*

¹³⁵ Bkz.: Yönerge, dibace 19.

¹³⁶ Yönerge m. 6 ile bu sınırlamanın, AB telif hukuku mutabakatı içerisinde 11 Mart 1996 tarihli ve 96/9/EC Sayılı Veri Tabanı Yönergesi m. 5/a ve m. 7/I; 22 Mayıs 2001 tarihli ve 2001/29/EC sayılı Bilgi Toplumu Yönergesi m. 2; 23 Nisan 2009 tarihli ve 2009/24/EC sayılı Bilgisayar Programları Yönergesi m. 4/I/a ve son olarak 17 Nisan 2019 tarihli 2019/790 Sayılı Yönerge m. 15/I üzerinde etkili olacağı öngörülmüştür.

¹³⁷ Kültürel miras kurumu kavramı, Yönerge m. 2/III ile kamusal erişime açık kütüphane, müze, arşiv veya film ve ses mirası kurumu olarak tanımlanmıştır.

¹³⁸ *İng.: to preserve.*

¹³⁹ Bkz.: Yönerge, dibace 27.

mağazasında satılmak üzere müze koleksiyonundaki eserleri çoğaltarak buzdolabı süsleri bastırması bu istisna kapsamına girmemektedir ve kural olarak eser sahibinin iznine bağlıdır. Yönergenin 6. maddesi, tekrara düşmemek amacıyla tezimizin üçüncü bölümünde açıklanacaktır.

B. Lisanslama Uygulamalarının Geliştirilmesi ve İçerik Erişiminin Yaygınlaştırılmasını Hedefleyen Düzenlemeler

Yönergenin üçüncü bölümü olan “Lisanslama Uygulamalarının Geliştirilmesi ve İçerik Erişiminin Yaygınlaştırılmasını Hedefleyen Düzenlemeler” başlığı, lisanslama uygulamalarına ayrılmış bir bölümdür. “Ticaret Dışı Eser ve diğer koruma konuları” adlı ilk başlığın altında, Yönergenin 8. ve 9. maddeleri ile kültürel miras kurumlarının ticaret dışı eser ve diğer koruma konularını kullanabilmesi için bir lisans çerçeve çizilmiş ve Yönergenin 11. maddesi ile bu çerçevede kurulacak olan paydaş diyaloguna ilişkin bir hüküm getirilmiştir. “Toplu Lisanslamayı Kolaylaştıran Düzenlemeler” adlı ikinci başlık altında, Yönergenin 12. maddesi ile toplu lisanslama sistemlerine ilişkin yeni düzenlemeler yapılmıştır. “İsteğe Bağlı Video Platformlarında Görsel-İşitsel Çalışmalara Erişim ve Kullanılabilirlik” adlı üçüncü başlıkta, Yönergenin 13. maddesi ile görsel-ışitsel eserlerin talebe bağlı video platformlarında¹⁴⁰ kullanıma sunulması için bir müzakere mekanizması öngörülmüştür. Son olarak, “Süresi Dolmuş Görsel Sanat Eserleri” adlı dördüncü başlıkta, Yönergenin 14. maddesi ile koruma süresi dolarak serbest dolaşıma açık hale gelmiş görsel sanat eserleri düzenlenmiştir.

---

¹⁴⁰ İng.: *video-on-demand*.

1. Ticaret Dışı Eser ve Diğer Koruma Konuları

“Ticaret dışı eser ve diğer koruma konuları”¹⁴¹ kavramı, AB müktesebatına ilk kez Yönerge ile girerek¹⁴² Yönergenin 8. ve 9. maddeleri ile kültürel miras kurumları lehine yeni bir lisans sistemi öngörülmüştür. Yönerge m. 8/V uyarınca bir eser veya diğer koruma konusunun ticaret dışı sayılmasının koşulu, kamunun erişimine açık olup olmadığı konusunun tespiti için geleneksel ticari kanallar yoluyla¹⁴³ makul bir çaba sarf edilmesinin ardından, kamunun erişimine açık olmadığı yani ticaret dışı kaldığının iyi niyetle kabul edilebilecek olmasıdır¹⁴⁴. Zira, ticaret dışı olduğu düşünülen eser ve diğer koruma konuları söz konusu olduğu zaman, kültürel miras kurumlarının bu eser ve diğer koruma konularını toplu dijitalleştirme projeleri gibi amaçlarla kullanabilmek için hak sahiplerine ulaşarak teker teker izin alması gerekliliği, bu projeleri çok zorlaştırmaktadır¹⁴⁵. Örneğin, bir kültürel miras kurumunun koleksiyonunda bulunan eski, ticari değeri sınırlı veya hiç ticari dolaşıma çıkartılmamış bir fikri ürünün hak sahibini bulması zaman alacaktır ve bu eser ve diğer koruma konularının kültürel projelerde kullanılmasını engelleyecektir¹⁴⁶. Bu sebepten

---

¹⁴¹ İng.: *out-of-commerce works and other subject matter*.

¹⁴² Çonkar, s. 690.

¹⁴³ İng.: *customary channels of commerce*.

¹⁴⁴ Öğretide Rosati'ye göre, geleneksel ticari kanallar, ilgili sektöre ve belirli bir bölgedeki uygulamalar ışığında değerlendirilmeli ve geleneklerin zaman içerisinde değişebileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Rosati, s. 172.

¹⁴⁵ Bkz.: Yönerge, dibace 30.

¹⁴⁶ AB Komisyonu: Commission Staff Working Document Impact Assessment on the Modernisation of EU Copyright Rules accompanying the Document Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on Copyright in the Digital Single Market And Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council Laying Down Rules on the Exercise of Copyright and Related Rights Applicable to Certain Online Transmissions of Broadcasting Organisations and Retransmissions of Television and Radio Programmes, 2016, s. 65-69. (https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:e065cd0d-7a57-11e6-b076-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF, Erişim Tarihi: 15.05.2022)

ötürü, Yönerge m. 8-11 ile kültürel miras kurumlarının koleksiyonlarında kalıcı olarak bulunan ticaret dışı eserlerin veya diğer konuların belirli kullanımlarını kolaylaştıracak yeni düzenlemeler getirilmiştir.

Yönerge m. 8/I ile getirilen düzenleme ile üye devletler, bir toplu hak yönetim kuruluşunun, belirli şartların varlığı durumunda, hak sahiplerinden alınacak yetki sınırları içerisinde, bir kültürel miras kurumu ile münhasır olmayan ve ticari amaç taşımayan bir lisans sözleşmesi yapabilmesini sağlamakla yükümlüdür. Aynı madde uyarınca, bu lisans sözleşmesinin kültürel miras kurumlarının kalıcı koleksiyonunda yer alan ticaret dışı eserlerin çoğaltılması, umuma iletilmesi veya alenileştirilmesi konusunda olacağı ve tüm hak sahiplerinin toplu hak yönetimi kuruluşunu yetkilendirmiş olup olmadığına bakılmayacağı belirtilmiştir. Bu düzenlemenin şartları, toplu hak yönetimi kuruluşunun aldığı yetki kapsamında hak sahiplerini yeterince temsil ediyor olması ve toplu hak yönetimi kuruluşu tarafından bütün hak sahiplerinin lisans şartları bakımından eşit muameleye tabi tutulmasıdır.

Yönerge m. 8/II ile çoğaltma hakkı, aktarma hakkı ve umuma iletim hakkı ve basın yayıncılarına tanınan haklar üzerinde¹⁴⁷ ticaret dışı eserlere ilişkin yeni bir istisna getirilmiştir. Bu madde uyarınca üye devletler, toplu hak yönetimi kuruluşunun bulunmadığı durumlarda, kültürel miras kurumlarının lehine zorunlu bir istisna tanıyarak bu kurumların kalıcı koleksiyonlarında yer alan ticaret dışı eserlerin ticari

---

¹⁴⁷ Yönerge m. 8/II ile bu sınırlamanın, AB telif hukuku mutabakatı içerisinde 11 Mart 1996 tarihli ve 96/9/EC Sayılı Veri Tabanı Yönergesi m. 5/a, 5/b, 5/c, 5/d ve m. 7/I; 22 Mayıs 2001 tarihli ve 2001/29/EC sayılı Bilgi Toplumu Yönergesi m. 2 ve m. 3; 23 Nisan 2009 tarihli ve 2009/24/EC sayılı Bilgisayar Programları Yönergesi m. 4/I/a ve son olarak 17 Nisan 2019 tarihli 2019/790 Sayılı Yönerge m. 15/I üzerinde etkili olacağı öngörülmüştür.

olmayan amaçlarla serbest dolaşımını sağlamak ile yükümlüdür. Bu istisnanın şartları, tespit etmenin mümkün olduğu durumlarda eser sahibinin veya hak sahibinin adının anılması ve bu eserlerin ticari olmayan internet siteleri aracılığıyla kamuya sunulmasıdır.

Yönerge m. 9/I ile, kültürel miras kurumlarına verilecek lisansların coğrafi kapsamının taraflar arasında serbestçe belirlenebileceği öngörülmüştür. Aynı maddenin ikinci fıkrası uyarınca, m. 8/II ile getirilen istisna kapsamında kullanılan eser veya diğer koruma konusunun kültürel miras kurumunun bulunduğu ülkede kullanıldığı kabul edilecektir. Yönerge m. 10 ile AB Fikri Mülkiyet Ofisi (EUIPO) tarafından çevrimiçi bir platformun kurulacağı ve bu platformun ticaret dışı eserlere verilecek lisans çerçevesinde veya m. 8/II ile getirilen istisna kapsamı altında kullanılan ticaret dışı eserlerin teşhisi amacıyla kültürel miras kuruluşlarından, toplu hak yönetimi kuruluşlarından veya ilgili kamu otoritelerinden toplanacak verilerin paylaşılacağı öngörülmüştür. Yönerge m. 11 ile, kurulacak bu sistemin iyi işlemesi için üye devletler tarafından ticaret dışı eserlerin belirlenmesi konusunda ilgili sektörlerdeki paydaşlar ile diyalog kurulacağı ve düzenli olarak devam ettirileceği belirtilmiştir. Öğretide öksüz eserlerin de ticaret dışı kalacağı, dolayısıyla bu eserlerin de ticaret dışı eser olarak değerlendirilebileceği kabul edilmektedir¹⁴⁸.

2. Toplu Lisanslamayı Kolaylaştıran Düzenlemeler

---

¹⁴⁸ Rosati, s. 172; Dusollier, S.: The 2019 Directive on Copyright in the Digital Single Market: Some Progress, a few Bad Choices and an Overall Failed Ambition, Kluwer Law International Common Market Law Review 2020, S. 57(4), s. 992-994.

Yönergenin 12. maddesi ile üye devletlere genişletilmiş toplu hak yönetimi¹⁴⁹ adlı yeni bir sistem imkânı sunularak eser sahibinin hakları ile kamunun esere ulaşma hakkı arasındaki dengeyi sağlayan toplu lisanslama faaliyetlerinin kolaylaştırılması hedeflenmiştir. Düzenleme öncesindeki hukuki düzen, telif hakkı sahiplerinden gerekli izinlerin alınması, çok sayıda hak ve hak sahibi bulunmasının lisanslama konusunda karmaşaya yol açması sebebiyle eleştirilmiştir¹⁵⁰. Yönerge m. 12 ile üye devletlere; kendi sınırları içerisinde faaliyet gösteren, kendi hukukuna tabi olan ve 26 Şubat 2014 tarihli 2014/26 sayılı Kolektif Hak Yönetimi Yönergesi'ni uygulayan toplu hak yönetim kuruluşlarına yönelik, genişletilmiş toplu hak yönetimi düzenlemesi yapma yetkisi tanınmıştır ve bu düzenleme ile kültürel miras kurumları hedeflenmemiştir¹⁵¹. Üye devletler; toplu hak yönetimi kuruluşunun, hak sahiplerinden aldığı yetkiye dayanarak eser ve diğer koruma konuları üzerinde lisans sözleşmesi yaptığı durumlarda, eğer kuruluş bütün hak sahiplerinin rızasını almadıysa bile bu yetkiyi bütün hak sahiplerinden yetki alınmışçasına genişletecek yönde düzenlemeler yapabilecek ya da toplu hak yönetimi kuruluşuna yasal olarak lisanslama yetkisi veren veya kuruluşun, yetkilendirmemiş hak sahiplerini de temsil ettiğini varsayan düzenlemeler getirebilecektir. Yönergenin bu maddesi zorunlu olmayıp üye devletin tercihine bırakılmıştır.

Yönerge m. 12 ile getirilen genişletilmiş toplu hak yönetimi, birtakım şartlara bağlanmıştır. Öncelikle, toplu hak yönetimi kuruluşunun aldığı yetki kapsamında hak

---

¹⁴⁹ İng.: *collective licensing with an extended effect*.

¹⁵⁰ Bulayenko, O.: Permissibility of Non-Voluntary Collective Management of Copyright under EU Law: The Case of the French Law on Out-of-Commerce Books, *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law* 2016, S. 7, s. 51.

¹⁵¹ Rosati, s. 223.

sahiplerini yeterince temsil ediyor olması gerekmektedir. İkinci olarak, toplu hak yönetimi kuruluşu tarafından bütün hak sahiplerinin lisans şartları bakımından eşit muameleye tabi tutulması gerekmektedir. Üçüncü olarak, toplu hak yönetimi kuruluşunu lisans konusunda yetkilendirmemiş hak sahiplerinin her zaman, kolaylıkla ve etkin bir şekilde kendi eser ve diğer koruma konularını bu madde kapsamında kurulmuş lisanslama sistemi dışında tutma imkanlarının bulunması gerekmektedir. Son olarak, üye devletler eser ve diğer koruma konularının lisans kapsamında kullanılmasından önce uygun bir süre öncesinde hak sahiplerinin, toplu hak yönetimi kuruluşunun eser ve diğer koruma konularını lisanslama yetkisi konusunda aydınlatılması ve kanun uyarınca sahip oldukları seçenekler hakkında bilgilendirilmeleri konusunda gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.

3. Eserlerin Video Platformlarında Kullanımına İlişkin Düzenlemeler

Yönergenin 13. maddesi ile görsel-işitsel eserlerin, talebe bağlı video platformlarında kullanıma sunulması için bir müzakere mekanizması öngörülerek eserlerin yasaya uygun şekilde kullanılması ve bu sayede korsanlığın önüne geçilmesi amaçlanmıştır¹⁵². Bu madde uyarınca üye devletler, talebe bağlı video platformlarında görsel-işitsel eserlerin kullanılması amacıyla sözleşme akdetmek isteyen tarafların, lisans konusunda zorluklarla karşılaşması durumunda, tarafsız bir organ veya arabuluculara başvurabilmesini sağlamak ile yükümlüdür. Yönerge m. 13'ün amacı doğrultusunda bir üye devlet tarafından oluşturulan veya atanan tarafsız organ ve

---

¹⁵² Rosati, s. 236.

arabulucular, taraflara sözleşme müzakerelerinde yardımcı olacak ve uygun durumlarda taraflara önerilerde bulunmak da dahil olmak üzere tarafların anlaşmaya varmalarında rehberlik edecektir. Bu bağlamda üye devletler, tarafsız bir kurum ve/veya arabulucu atamak konusunda serbest bırakılmıştır¹⁵³.

4. Süresi Dolmuş Görsel Sanat Eserlerinin Durumu

Yönerge ile düzenlenen bir diğer konu, koruma süresi sona ermiş görsel sanat eserleridir. Yönerge m. 14 uyarınca üye devletler, koruma süresi sona eren görsel sanat eserlerinin çoğaltılması sonucunda ortaya çıkan ürünlerin telif hakkı veya bağlantılı haklar ile korunmasını engellemekle yükümlüdür. Bu durumun istisnası, çoğaltma eyleminin yaratıcı bir çabanın varlığı ile birleşerek ortaya orijinal bir ürün çıkması yani işlenme eser oluşturulmasıdır. Örneğin, bu istisna kapsamında Paris'te bulunan Orangerie Müzesi, koruma süresi dolmuş bulunan Claude Monet tablolarını buzdolabı süsü formunda çoğaltarak satabilir ancak farklı bir sanatçının Claude Monet tablolarını tekrardan yorumlayarak işlenme eser meydana getirmesi durumunda bu işlenme eser, telif hakkı korumasından faydalanır.

Kanun koyucu, 14. maddeyi açıklarken bir eserin koruma süresinin sona ermesinin, o eser üzerindeki telif hakkı korumasının son bulması anlamına geldiğini belirterek görsel sanat eserlerin aslına uygun kopyalarının kamusal alanda dolaşımının sağlanmasının kültüre ve kültürel mirasa erişime katkıda bulunduğunun altını çizmiştir¹⁵⁴. Dijital ortam özelinde bu tür çoğaltmaların telif hakkı veya bağlantılı

---

¹⁵³ Rosati, s 237.

¹⁵⁴ Bkz.: Yönerge, dibace 53.

haklar yoluyla korunmasının telif hakkı korumasının sona ermesiyle bağdaşmayacağı, bu konuda üye devletlerde gözlemlenen farklılıkların¹⁵⁵ hukuki belirsizliğe yol açacağı ve görsel sanat eserlerinin kamusal alanda sınır ötesi yayılmasına engel oluşturacağı ifade edilmiştir. Bu konuda öğretilerde verilen örnek, Alman Federal Mahkemesi'nin kamu malı olan görsel sanat eserlerinin aslına uygun ve fotoğraf ile yapılan çoğaltmalarının, fotoğraflar için tanınan ulusal elli yıllık korumadan yararlanacağı yönünde verdiği karardır¹⁵⁶. Uygulamada bu tür farklılıklar görülmesi nedeniyle, üye devletler, koruma süresi dolmuş görsel sanat eserlerine koruma sağlamamakla yükümlü tutulmuştur.

C. Telif Pazarını İşlevselleştirmeye Yönelik Düzenlemeler

Yönergenin dördüncü bölümü olan “Telif Pazarını İşlevselleştirmeye Yönelik Düzenlemeler” başlığı altında, kullanıcılar ile hak sahipleri arasında bir menfaat dengesi kurulması yoluyla dijital tek pazarın işlevselleşmesini hedefleyen yeni düzenlemeler getirilmiştir. Yönergenin dördüncü bölümünün “Yayın Hakları” adlı ilk başlığı altında, Yönergenin 15. maddesi ile basın yayımcılarına, yayımlarının çevrimiçi kullanımına ilişkin yeni bağlantılı haklar tanınmıştır. Yönergenin 16. maddesinde yayımcılar¹⁵⁷ ile eser sahipleri arasındaki gelir paylaşımı düzenlenmiştir.

“Çevrim İçi İçerik Paylaşım Hizmet Sağlayıcıları Tarafından Koruma Konusu İçeriğin Belirli Kullanımları” adlı ikinci başlık altında, Yönergenin 17. maddesi ile

---

¹⁵⁵ Rosati, s. 241; Michel, S.: Digitisation of art in the Public Domain: Museum Urges Wikimedia to Take Down Reproductions of out-of-protection Artworks, *Journal of Intellectual Property Law & Practice* 2019, S. 14(6), s. 427–429; BGH, I ZR 104/17.

¹⁵⁶ Bkz.: Yönerge, dibace 53.

¹⁵⁷ Yönerge m. 16'daki yayımcı kavramı, m. 15'teki yayımcı kavramından daha geniştir.

hizmet sağlayıcılarının sorumluluğu düzenlenerek, kullanıcılar tarafından yüklenen çok sayıda eser ve diğer diğer koruma konularını depolayan ve bunlara erişimi sağlayan hizmet sağlayıcılarının yükümlülüklerine ilişkin yeni bir hukuki çerçeve oluşturulmuştur.

“Eser Sahipleri ve İcracıların Sözleşmelerde Adil Ücretlendirmesi” adlı üçüncü başlıkta; Yönergenin 18. ve 22. maddeleri ile adil bedel hakkı, Yönergenin 19. ve 27. maddeleri ile şeffaflık yükümlülüğü ve geçiş süresi sağlanması, Yönergenin 20. maddesi ile eser sahibi ve icracıların yararına bir sözleşme mekanizması ve Yönergenin 21. maddesi ile diğer maddeler kapsamında ortaya çıkabilecek anlaşmazlıklar için yeni bir çözüm mekanizması öngörülmüştür. Belirtilmelidir ki, yayın haklarına ilişkin 15. madde ile ve hizmet sağlayıcıların sorumluluğunu düzenleyen 17. madde, Yönergenin düzenlenmesi sürecinde kamuoyunda en çok tartışmaya yol açmış maddelerdir¹⁵⁸. Kanun metninin ilk halinde bu maddelerin eser veya telif hakkıyla korunan diğer eser ve diğer koruma konularının sahiplerine fazla koruma sağlanması ve bu maddeler ile kullanıcıların ifade hürriyetinin gereksiz kısıtlanmasına yol açtığı eleştirileri sonucunda güncel metninde köklü değişiklikler yapılmıştır¹⁵⁹. Öğretide bir yazara göre, halen hukuki belirsizlik bulunmaktadır ve bu boşluklar yargı kararları ile doldurulacaktır¹⁶⁰.

1. Yayın Hakları

---

¹⁵⁸ Leistner, M. / Metzger, A.: The EU Copyright Package: A Way Out of the Dilemma in Two Stages, Max Planck Institute for Innovation and Competition 2017, S. 48 s. 382.

¹⁵⁹ Tekin, s. 212.

¹⁶⁰ Gönülal, s. 804.

Yönergenin 15. ve 16. maddelerinde, basın yayımcılarının haklarına ilişkin yeni düzenlemeler yapılmıştır. Bu haklardan ilki; basın yayımcılarının, eser ve diğer koruma konularının bilgi toplumu hizmet sağlayıcıları¹⁶¹ tarafından kullanılması durumunda ücret talep edebilme hakkıdır. Toplumun, dijital haberciliğe doğrudan medya yayımcıları aracılığıyla değil, bu yayınları derleyerek kullanıcılara sunan haber toplama siteleri ve medya takip siteleri aracılığıyla ulaşması; içeriği oluşturan basın yayımcılarının gelirlerini azaltırken bu içerikleri derleyen bilgi toplumu hizmet sağlayıcılarının gelirlerini arttırmaktadır. Telif hakkı sahiplerine ödenen bedel ile dijital platformların elde ettiği gelir arasındaki fark, değer boşluğu¹⁶² olarak tanımlanmaktadır¹⁶³. Medya yayımcılarının, yayınlarının çevrimiçi kullanımını lisanslamak konusunda yaşadıkları zorluklar sonucunda yatırımlarının karşılığını almalarının zorlaşması sebebiyle, yayımcılarının hak sahibi olarak kabul edilmeleri durumunda yayıncılık sektörünün daha sürdürülebilir hale geleceği ve güvenilir bilgiye erişimin teşvik edileceği düşüncesi, Yönerge metninde belirtilmiştir¹⁶⁴.

Basın yayını¹⁶⁵ kavramı, Yönerge m. 2/IV ile gazetecilik niteliğindeki edebi eserlerden oluşan bir koleksiyon olarak tanımlanmış ancak bu kavramın diğer çalışmaları veya diğer konuları da içerebileceği belirtilmiştir. Bir fikri ürünün, yayın olmasının şartı, periyodik veya düzenli olarak güncellenen bir yayında münferit bir

---

¹⁶¹ İng.: *information society service provider*.

¹⁶² İng.: *value gap*.

¹⁶³ Soysal, T.: Avrupa Birliği'nin Dijital Tek Pazarda Telif Hakları Direktifi Çerçevesinde Müzik Sektöründe 'Değer Boşluğu' Kavramı ve Düzenlemenin İnternet İçerik Paylaşım Sitelerine Etkileri, Ankara Barosu Dergisi 2019, S. 4, s. 161 (Değer Boşluğu); Suluk, C.: Avrupa Birliği Hukukunda Basın Yayımcılarına Tanınan Bağlantılı Haklar, İMHDF 2022, C. 7, S. 12, s. 189 (Basın Yayımcıları).

¹⁶⁴ Bkz.: Yönerge, dibace 54.

¹⁶⁵ İng.: *press publication*.

yeri olması, kamuya haber veya bilgi verme amacı taşıması ile bir yayın kuruluşunun girişimi, künyesel¹⁶⁶ sorumluluğu ve denetimi altında bulunan bir mecrada yayımlanması olarak sayılmıştır. Bilimsel dergiler gibi akademik amaçlarla yayınlanan süreli yayınların Yönerge kapsamında basın yayını sayılmayacağı öngörülmüştür. Örneğin, Politico haber sitesinde yayımlanan bir haber, basın yayını kapsamına girecekken BATİDER’de yayımlanan bir makale bu kapsama girmeyecektir. Öğretide gazetecilik niteliği kıstası, belirsiz olması sebebiyle eleştirilmiştir¹⁶⁷.

Yönerge m. 15 uyarınca üye devletler, eser ve diğer koruma konularının çoğaltılması ve umuma arz edilmesi¹⁶⁸ haklarını, bir üye devlette yerleşik bulunan ve eser ve diğer koruma konularını hizmet sağlayıcılar tarafından dijital ortamda kullanılan basın yayınlarının yayıncılarına tanımakla yükümlü tutulmuştur. Yönerge m. 15 ile basın yayıncılarına getirilen bu hak, bağlantılı hak niteliğindedir¹⁶⁹. Öğretide bir görüşe göre, basın yayıncılarına tanınan haklar, eser sahipleri ve icracı sanatçıların haklarından farklı olarak yatırımı korumaya yönelik olup fonogram yapımcıları, film yapımcıları ve habere yatırım yapan basın yayıncılarının yatırımlarını korumayı amaçlamaktadır¹⁷⁰. Bu yeni hakkın istisnaları, Yönerge m. 15/I ile bireysel

---

¹⁶⁶ İng.: *editorial*.

¹⁶⁷ Suluk, Basın Yayıncıları, s. 196.

¹⁶⁸ Yönerge m. 15 ile, bu haklar 22 Mayıs 2001 tarihli ve 2001/29/EC sayılı Bilgi Toplumu Yönergesi m. 2 ve m. 3/II kapsamında anılmıştır.

¹⁶⁹ Suluk, Basın Yayıncıları, s. 199. Soysal, Bağlantılı Hak, s. 260-298.

¹⁷⁰ Suluk, Basın Yayıncıları, s. 194.

kullanıcıların özel veya ticari olmayan kullanımları, köprü¹⁷¹ uygulamaları¹⁷² ve basın yayınlarından alınan münferit sözcükler ile kısa kesitler olarak belirlenmiştir.

Yönerge m. 15/II uyarınca yayında eseri yer alan eser sahibinin hakları etkilenmeyecektir. Eser sahibinin, eserini ayrıca kullanma hakkı saklı kalacaktır. Medya yayıncısının bu eseri inhisari olmayan lisans¹⁷³ kapsamında kullanması durumunda, aynı eseri lisans çerçevesinde kullanan üçüncü kişilere karşı hak ileri süremeyecektir. Yönerge m. 15/IV ile, medya yayıncılarına sağlanan hakların iki yıl süreyle korunacağı öngörülmüştür ve aynı fıkra hükmünce bu sürenin yayını takip eden yılın ilk gününden başlayacağı belirtilmiştir. Türk hukukunda halen toplu hak takibi gibi telif haklarına ilişkin sorunlar devam etmekte olup bu konuda bir düzenleme bulunmamaktadır¹⁷⁴.

Yönerge m. 16 ile üye devletlere, eser sahibinin yayıncıya lisans verdiği veya eserden doğan haklarını devrettiği durumlarda, eser sahibinin bu eserin bir istisna ya da sınırlama kapsamında gerçekleşen kullanımından gelir elde etmesi halinde, yayıncının da bu gelirden adil bir pay almasına imkân veren bir düzenleme getirilmiştir. Yönerge m. 16 uyarınca, üye devletler, devir işleminin veya yayıncıya verilen lisansın hukuki niteliğinin, yayıncının bahsi geçen istisnalar sebebiyle eserin kullanılmasından elde edilecek gelirden pay alabilmesi için temel teşkil etmesini

---

¹⁷¹ İng.: *hyperlink*.

¹⁷² Link verme konusunda ayrıntılı bir çalışma için: Aksu, M.: Avrupa Adalet Divanının Bazı Kararları Işığında Link Vermeden Dolayı Sorumluluğun Umuma İletim Hakkı Çerçevesinde Değerlendirilmesi, İKÜHFD 2019, C. 18, S.1, s. 33-62.

¹⁷³ İng.: *non-exclusive license*.

¹⁷⁴ Suluk, Basın Yayıncıları, s. 169.

sağlayacak hukuki düzenlemeler yapabilecektir. Lisansı olan veya eserden doğan haklar tarafına devredilmiş olan yayımcı, gelirden pay alabilecektir.

Yönerge m. 16'nın temelindeki amaç, eser sahipliğinden doğan maddi hakların eser sahipleri ile yayıncılar arasında paylaşılmasının mümkün hale getirilmesidir. Zira basın yayıncıları, yatırımlarını sözleşmeye dayalı anlaşmalar veya yasal hükümler ile eserlerden yararlanma amacıyla gerçekleştirdikleri için bu eserlerin istisnalar altında çoğaltıldığı durumlarda gelirlerinden mahrum kalmaktadırlar¹⁷⁵. Bu nedenle, eserlerin istisnalar kapsamında çoğaltıldığı durumlarda eser sahibinin elde ettiği gelirden yayıncıların da faydalanabilmesi konusunda üye devletlere düzenleme yapma yetkisi tanınmıştır.

2. Hizmet Sağlayıcılarının Sorumluluğu

Yönergenin “Çevrim İçi İçerik Paylaşım Hizmet Sağlayıcıları Tarafından Koruma Konusu İçeriğin Belirli Kullanımları” adlı ikinci başlığı altında, m. 17. ile hizmet sağlayıcılarının sorumluluğu düzenlenmiştir. “Çevrimiçi içerik paylaşım hizmet sağlayıcısı” kavramı, Yönerge m. 2/VI ile temel amacı veya temel amaçlarından biri kullanıcılar tarafından yüklenen çok sayıda fikri ürünün depolanması ve kamunun erişimine sunulması olan ve kâr elde etme amacı ile bu içeriklerin düzenlemesini ve tanıtımını yapan bilgi toplumu hizmetleri sağlayıcısı şeklinde tanımlanmıştır. Bilgi toplumu hizmetleri sağlayıcısının AB içerisinde

---

¹⁷⁵ Bkz.: Yönerge, dibace 60.

kurulmuş olması şart değildir ancak verdiği hizmetler kapsamında AB pazarını hedefliyor olması gereklidir¹⁷⁶.

Aynı madde ile kâr elde etme amacı olmayan çevrimiçi ansiklopediler, kâr elde etme amacı olmayan, öğretim veya bilimsel amaçlı veri havuzları, açık kaynaklı yazılım geliştirme ve paylaşım platformları, elektronik haberleşme sağlayıcıları¹⁷⁷, çevrimiçi pazar yerleri, işletmeler arası¹⁷⁸ bulut servisleri ve kullanıcılara şahsi kullanımları için sağlanan bulut hizmetlerinin sağlayıcılarının, Yönerge kapsamında, çevrimiçi içerik paylaşım hizmet sağlayıcısı sayılmayacağı öngörülmüştür. Bu tanım çerçevesinde Youtube bir çevrimiçi içerik paylaşım hizmet sağlayıcısı olarak değerlendirilirken Wikipedia, Trendyol, Github veya iCloud gibi platformlar hariç tutulmuştur.

Yönergenin Giriş bölümünde, çevrimiçi içerik pazarının son yıllarda karmaşık bir hal aldığı, kullanıcılar tarafından yüklenen yüksek sayıda fikri ürüne erişim sağlayan çevrimiçi içerik paylaşım hizmetlerinin, eser ve diğer koruma konularına ulaşımın ana kaynağı haline geldiği belirtilmiştir¹⁷⁹. Çevrimiçi hizmetler, her ne kadar kültürel ve yaratıcı çalışmalara daha kolay erişilmesini sağlıyor olsa da telif hakkıyla korunan içeriklerin hak sahiplerinin izni olmadan yüklenmesiyle ortaya çıkan hukuki sorunları da beraberinde getirmektedir. Bu doğrultuda, kullanıcıların yüklediği içerikler sebebiyle çevrimiçi içerik paylaşım hizmet sağlayıcılarının telif haklarını

---

¹⁷⁶ AB pazarının hedeflenmesi, kullanılan dil, para birimi, web sitesi uzantısı veya interaktif olarak mal veya hizmet satın alınabilme özelliği ile saptanabilir. Rosati, s. 342.

¹⁷⁷ 11 Aralık 2018 tarihli ve 2018/1972 sayılı Avrupa Elektronik Haberleşme Yönergesi kapsamında okunmalıdır.

¹⁷⁸ İng.: *business-to-business*.

¹⁷⁹ Bkz.: Yönerge, dibace 61.

ihlal edip etmediği ve hak sahiplerinden izin almaları gerekip gerekmediği konusundaki yasal belirsizliğin giderilmesi için Yönerge m. 17 ile üye devletlere yeni bir yükümlülük getirilmiştir.

Yönerge m. 17/I uyarınca, bir çevrimiçi içerik paylaşım hizmeti sağlayıcısının, bir eser ve diğer koruma konusuna erişilmesini sağlama eylemi; telif hukuku bağlamında umuma iletim veya umumun erişimine sağlama olarak nitelendirilecektir. Bu bağlamda, çevrimiçi içerik paylaşım hizmeti sağlayıcılarının telif korumasına tabi eser ve diğer koruma konularını umuma iletebilmesi veya bu ürünlere umumun erişimini sağlayabilmesi için hak sahipleri tarafından yetkilendirilmiş olması gereklidir. Hakların devredilmiş olması durumunda, yetkinin hakkı devralan kişiden alınması gereklidir¹⁸⁰. Yönerge m. 17/II hükmünce üye devletler, çevrimiçi içerik paylaşım hizmeti sağlayıcıların hak sahibinden alacağı yetkinin, örneğin bir lisansın, kullanıcıların ticari olmayan veya kayda değer gelir getirmeyen faaliyetlerinden doğacak umuma iletim veya umumun erişimine hazır bulundurma eylemlerini de kapsayacak nitelikte olmasını sağlamakla yükümlüdür.

Yönerge m. 17/IV uyarınca hak sahiplerinin çevrimiçi içerik paylaşım hizmeti sağlayıcılarını yetkilendirmemiş olması halinde, kullanıcıların yüklediği içerikten sorumlu olacağı düzenlenmiştir. Aynı fıkra ile bu sorumluluktan kurtulmanın şartları sıralanmıştır. Bu şartlar, bir çevrimiçi içerik paylaşım hizmeti sağlayıcısının hak sahibinden yetki alabilmek için azami çabayı sarf ettiğini göstermesi, hak sahiplerinin ilgili ve gerekli bilgileri sağladığı durumlarda mesleki özen yükümlülüğü ve yüksek sektörel standartlar çerçevesinde, yetkisiz olarak paylaşılan içerik mevcudiyetini

---

¹⁸⁰ Rosati, s. 330.

engellemek amacıyla azami çabayı sarf ettiğini göstermesi ve hak sahibinin bildirimini takiben yetkisiz içeriğin mevcudiyetini, içeriğe erişilmesini ve aynı içeriğin tekrar yüklenmesini engellemek için ivedilikle hareket ettiğini göstermesidir.

Yönerge m. 17/VIII ile çevrimiçi içerik paylaşım hizmeti sağlayıcılarına genel bir izleme yükümlülüğü öngörülmediği konusunda açıklık getirilmiştir ancak öğretide, azami çabanın AB hukukunun otonom konseptlerinden biri¹⁸¹ olduğunun altı çizilmiştir¹⁸². Öğretideki baskın görüş, çevrimiçi içerik paylaşım hizmeti sağlayıcılarının önleyici tedbirler¹⁸³ olarak en azından o üye devlette bulunan toplu hak yönetimi kuruluşları ile sektördeki en büyük bireysel hak sahipleri ile lisans sözleşmesi yapmak için çaba sarf etmesi gerektiğidir¹⁸⁴. Öğretideki baskın görüş, Yönerge m. 17 ile getirilen azami çaba şartının belirli izleme yükümlülükleri getirdiği yönündedir ancak azami çabanın sarf edildiğinin kabulü için otonom içerik tanıma teknolojileri veya filtreler kullanılmasının zorunlu olmadığına altı çizilmiştir¹⁸⁵. ABAD da AB hukuku kapsamında belirli izleme yükümlülüklerine izin vermektedir¹⁸⁶. Çevrimiçi içerik paylaşım hizmeti sağlayıcıları, izleme yolları konusunda özgür bırakılmış olup genel bir izleme yapma imkanına sahiptir ve insan incelemesini zorunlu kılan şikâyet

---

¹⁸¹ İng.: *autonomous concept of EU law*.

¹⁸² Rosati, s. 330.

¹⁸³ İng.: *proactive approach*.

¹⁸⁴ Metzger, A. / Senftleben, M.: Comment of the European Copyright Society on Selected Aspects of Implementing Article 17 of the Directive on Copyright in the Digital Single Market Into National Law, European Copyright Society 2020, s. 5.

¹⁸⁵ Senftleben, M. / Angelopoulos, C.: The Odyssey of the Prohibition on General Monitoring Obligations on the Way to the Digital Services Act: Between Article 15 of the E-Commerce Directive and Article 17 of the Directive on Copyright in the Digital Single Market, Amsterdam/Cambridge 2020, s. 22-23.

¹⁸⁶ Rosati, s. 333; Glawischnig-Piesczek, C-18/18, EU:C:2019:821.

ve düzeltme mekanizmalarından farklı olarak, otomatik içerik tanıma teknolojileri de kullanabilirler¹⁸⁷.

Yönerge m. 17/VII ile çevrimiçi içerik paylaşım hizmeti sağlayıcıları ve hak sahipleri arasındaki iş birliğinin, telif koruması altında olmayan içeriğin kaldırılması sonucunu doğurmaması gerektiği belirtilmiştir. Bu doğrultuda alıntı, eleştiri, inceleme, karikatür ve parodi Yönerge m. 17 kapsamı dışında tutulmuştur. Yönerge m. 17/VI ile birtakım çevrimiçi içerik paylaşım hizmeti sağlayıcıları bu maddenin kapsamı dışında bırakılmıştır. AB içerisinde üç yıldan daha fazla süredir aktif olan ve start-up niteliğindeki çevrimiçi içerik paylaşım hizmeti sağlayıcılarının, yıllık cirolarının 10 milyon avroyu geçmemesi koşuluyla, hak sahipleri tarafından bildirim yapılması durumunda yetki olmaksızın erişilebilen eser ve diğer koruma konularına erişimin engellenmesi ve kaldırılması ile yükümlülükleri devam etmekte olup bu içeriğin yeniden yüklenmesini engellemek için azami çabayı gösterme sorumlulukları bulunmamaktadır. Ancak bahsi geçen çevrimiçi içerik paylaşım hizmeti sağlayıcılarının bir önceki takvim yılında aylık ortalama 5 milyon ziyaretçi limitini aşmaları durumunda, bu istisnadan faydalanamayacakları aynı fıkra ile belirtilmiştir. Öğretide, ortalama ziyaretçinin hesaplanması konusunda benzersiz ziyaretçi¹⁸⁸ kavramı kullanılmış olarak bu sayının bir tahmine dayanacağı ve gerçek kişilerin etkileşimi ile botlar veya arama robotları arasında ayırım yapıp yapılmayacağı konusunda hukuki belirsizlik bulunduğu belirtilmiştir¹⁸⁹.

---

¹⁸⁷ Rosati, s. 332.

¹⁸⁸ *İng.: unique visitors.*

¹⁸⁹ Klobučník, L.: *Ex post liability relief as a misguided approach to encouraging new online music services in Europe?*, European Intellectual Property Review 2020, S. 7, s. 431-437.

Yönerge m. 17/IX ile üye devletlere, çevrimiçi içerik paylaşım hizmeti sağlayıcıları tarafından eser ve diğer koruma konularına erişimin engellenmesi veya ilgili içeriğin kaldırılması konusunda kullanıcılarla anlaşmazlık yaşanması durumunda, hizmet sağlayıcıların kullanıcılarına etkin ve hızlı bir şikâyet ve çözüm mekanizması sunmasını sağlama yükümlülüğü getirilmiştir. Bu doğrultuda, hak sahiplerinin eser ve diğer koruma konularının kaldırılması veya bunlara erişimin engellenmesi için oluşturacakları talepleri gerekçelendirmeleri; çevrimiçi içerik paylaşım hizmeti sağlayıcılarının ise hemen harekete geçerek talebi ivedilikle sonuçlandırmaları gerekmektedir. Aynı fıkra ile, üye devletlere alternatif çözüm yolları temin etme yükümlülüğü getirilmiş ancak bu çözüm yollarının kullanıcıları ulusal hukukun sağladığı korumadan mahrum bırakmaması gerektiğinin altı çizilmiştir.

3. Adil Bedel Hakkı

Yönergenin “Eser Sahipleri ve İcracıların Sözleşmelerde Adil Ücretlendirilmesi” adlı üçüncü başlığı altında, m. 18-23 arasında, adil bedel, şeffaflık yükümlülüğü, sözleşme bedelinin eser sahipleri ile icracı sanatçılar lehine değişen şartlara uyarlanması, anlaşmazlıklar için yeni bir çözüm mekanizması ve cayma hakkı düzenlenmiştir.

Adil bedel düzenlemesi ile ulaşılmaya çalışılan amaç, eser sahipleri ve icracıların konularını sözleşme müzakerelerinde güçlendirerek AB içerisinde adil bir pazar yerine ulaştırmaktır¹⁹⁰. Bu amaç doğrultusunda, Yönerge m. 18 ile adil bedel hakkı

---

¹⁹⁰ Bkz.: Yönerge, dibaceler 72 ve 75.

düzenlenmiştir. Yönerge m. 18/I ile üye devletlere, eser sahipleri veya icracıların, münhasır haklarını devretmeleri veya lisans vermeleri durumunda, adil bir ücret kazanmalarını sağlama yükümlülüğü getirilmiştir¹⁹¹. Yönerge m. 18/II uyarınca üye devletler, bu yükümlülüğü uygularken farklı mekanizmalar kullanmak ve sözleşme özgürlüğü ilkesi ve karşılıklı menfaatlerin adil dengesini de gözetmek konularında serbest bırakılmıştır. Adil bedel kavramının tanımlanmamış olması, öğretilerde eleştirilmiştir¹⁹².

Yönerge m. 19 ile şeffaflık yükümlülüğü düzenlenmiştir¹⁹³ ve m. 19/I ile üye devletlere, eser sahipleri ve icracıların, haklarını devrettikleri veya lisans verdikleri kişilerden düzenli ve sektör koşullarına uygun olarak yılda en az bir kere olmak üzere, eser ve diğer koruma konularının kullanımından elde edilen gelir ve kendilerine ödenen karşılık hakkında güncel, amaca uygun ve kapsamlı bilgi almalarını sağlamak konusunda yeni bir yükümlülük getirilmiştir. Yönerge m. 19/II ile lisans sahibinin alt lisans vermesi ve bilgilerin tamamına sahip olmaması durumunda, eser sahibi veya icracı alt lisans sahibinin kimliğini öğrenebilecek ve bu bilgileri alt lisans sahibinden de talep edilebilecektir¹⁹⁴.

---

¹⁹¹ Yönerge m. 23/II uyarınca Yönerge m. 18, 23 Nisan 2009 tarihli ve 2009/24/EC sayılı Bilgisayar Programları Yönergesi kapsamında bilgisayar programlarının eser sahipleri bakımından uygulanmayacaktır.

¹⁹² Hily, R. / Moscon, V.: Modernisation of the EU Copyright Rules: Position Statement of the Max Planck Institute for Innovation and Competition, Münih 2017, s. 89-92. Bu konuda Hilty/Moscon, uygun bedel (equitable remuneration) ve adil bedel (fair compensation) kavramlarının tanımlanarak aradaki farkın ortaya konması gerektiği görüşündedir. Finansal sözleşmeler çerçevesindeki kullanımlardan kaynaklı telafiler için uygun bedel, istisnalar çerçevesinde hak sahiplerinin uğradığı zarar telafi için ise adil bedel kavramları kullanılmaktadır.

¹⁹³ Yönerge m. 23/I uyarınca m. 19 aksine sözleşme yapılamaz. Pila, J. / Torremans, P.: European Intellectual Property Law, Oxford 2019, s. 340.

¹⁹⁴ Bu hüküm, 26 Şubat 2014 tarihli ve 2014/26/EU sayılı Kolektif Hak Yönetimi Yönergesi m. 18 kapsamında eser sahiplerinin haklarının toplu olarak yönetildiği durumlarda uygulanmayacaktır çünkü Yönerge m. 18 kapsamında hak sahiplerine aydınlanma hakkı tanınmıştır.

Üye devletler, Yönerge m. 19/III uyarınca şeffaflık yükümlülüğünden kaynaklanan idari yükün, eser veya diğer koruma konularından elde edilen gelire karşı orantısız olması halinde, şeffaflık yükümlülüğün makul beklenti ile sınırlı olacağını öngörebilecektir. Yönerge m. 19/IV ile üye devletlerin, eser veya icracının katkısının eser ve diğer koruma konuları bakımından önemli olmadığı durumlarda eser veya icracı Yönerge m. 20 kapsamındaki haklarını kullanmak için bilgiye ihtiyacı olduğunu kanıtlamadığı sürece, üye devletler şeffaflık yükümlülüğü doğmayacağını düzenleyebileceği belirtilmiştir. Yönerge m. 20 ile sözleşme bedelinin orantısız bir şekilde düşük kaldığı durumlarda eser sahipleri ile icracı sanatçılara adil bedel ödeme yükümlülüğü düzenlenmiştir¹⁹⁵. Bu madde uyarınca üye devletler, sözleşmelerin değişen şartlara uyarlanarak hak sahiplerinin adil bir pay alabilecek bir mekanizma temin etmekle yükümlüdür¹⁹⁶.

Yönerge m. 21 kapsamında üye devletlere alternatif çözüm mekanizmalarına ilişkin yeni bir yükümlülük getirilmiştir. Bu madde kapsamında üye devletler, Yönerge m. 19 ve 20 kapsamında ortaya çıkabilecek uyuşmazlıkların çözümü için ihtiyari nitelikte mekanizmalar sağlayacaktır ve eser sahipleri ve icracıları temsil eden kuruluşların da hak sahiplerinin talebi üzerine bu tür prosedürleri başlatabilmesini sağlayacaktır¹⁹⁷.

Yönerge m. 22 ile cayma hakkı öngörülmüştür. Yönerge m. 22/I uyarınca üye devletler, eser sahibi veya icracının haklarını devretmiş veya inhisari lisans sağlamış

---

¹⁹⁵ Yönerge m. 23/I uyarınca m. 20 aksine sözleşme yapılamaz.

¹⁹⁶ Bu hüküm, 26 Şubat 2014 tarihli ve 2014/26/EU sayılı Kolektif Hak Yönetimi Yönergesi m. 3(a) ve (b) bakımından uygulanmayacaktır.

¹⁹⁷ Yönerge m. 23/I uyarınca m. 21 aksine sözleşme yapılamaz.

olduğu durumlarda, yeni hak sahibi veya lisans sahibinin bu fikri ürünü kullanmıyor olması koşuluyla eser sahibi veya icracının sözleşmeden caymasına imkân tanımakla yükümlü tutulmuştur. Yönerge m. 22/II ile üye devletlerin cayma hakkını farklı sektörel özellikleri, farklı eserler veya icra türlerini, birden fazla kişinin meydana getirdiği eserler bakımından bireysel katkıların önemini veya cayma hakkının eser sahipleri ve icracıların meşru menfaatlerini ne yönde etkileyeceğini dikkate alarak düzenlemesi mümkün kılınmıştır. Aynı zamanda üye devletler, cayma hakkı bakımından süre sınırlaması getirebilecek, birden fazla eser sahibi veya icracı bulunan eser ve diğer koruma konularını cayma hakkı dışında tutabilecek ve lisansın inhisari niteliğini sona erdirmesini sağlayabilecektir.

Yönerge m. 22/III ile cayma hakkının devir işlemi veya lisans verilmesinden makul bir süre sonrasında kullanılabilmesi ve eser sahibi veya icracının cayma hakkını kullanmadan önce muhatabına bildirimde bulunarak söz konusu hakların kullanılması için mehil tanınması gerekliliği öngörülmüştür¹⁹⁸. Yönerge m. 22/IV uyarınca eğer eser veya fikri ürünün kullanılmamasının sebebi büyük ölçüde eser sahibi veya icracının düzeltilmesi gereken koşullardan kaynaklanıyor ise cayma hakkı kullanılamayacaktır. Son olarak, Yönerge m. 22/V hükmünce cayma hakkı aksine sözleşmeler yalnızca toplu pazarlık sözleşmeleri bakımından geçerli sayılacaktır.

---

¹⁹⁸ Yönerge m. 23/II uyarınca Yönerge m. 22, 23 Nisan 2009 tarihli ve 2009/24/EC sayılı Bilgisayar Programları Yönergesi kapsamında bilgisayar programlarının eser sahipleri bakımından uygulanmayacaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Yönerge ile Getirilen Yeni İstisnaların Değerlendirilmesi

I. Eser ve Diğer Koruma Konularının Metin ve Veri Madenciliğinde Kullanımı

Yönerge m. 3 ile yalnızca araştırma kuruluşları ve kültürel miras kurumları lehine, aktarma hakkı¹⁹⁹ ve çoğaltma hakkı üzerinde²⁰⁰ yeni ve zorunlu bir istisna tanınmıştır. “Araştırma kuruluşu” kavramı; Yönerge m. 2/I ile üniversiteler, kütüphaneler, araştırma enstitüleri veya birincil amacı bilimsel araştırma yapmak veya bilimsel araştırmayı da içeren eğitim faaliyetleri yürütmek olan herhangi bir kuruluş şeklinde tanımlanmıştır. Aynı madde uyarınca araştırma kuruluşu olmanın şartları, kâr amacı gütmeyen veya elde edilen kârın bütünü bilimsel çalışmalarında kullanmak ve AB üyesi devletlerden biri tarafından kabul görmüş ve kamu menfaati misyonu çerçevesinde öncelikli amacı bilimsel araştırma çalışmaları olan kuruluşlar veya bilimsel araştırma çalışmalarının yürütülmesini de kapsayacak şekilde öğretim faaliyetleri yürütmek olarak belirlenmiştir.

Bir teşebbüsün, araştırma kuruluşu üzerinde belirleyici etkisi bulunduğu ve araştırmanın sonuçlarından ayrıcalıklı olarak faydalanabildiği durumlar, Yönerge m. 2/I ile açıkça istisna kapsamı dışında bırakılmıştır. Örneğin, araştırma kurumunu fonlayan özel bir şirketin araştırma sonuçlarına herkesten önce erişebilme hakkı mevcutsa; bahsi geçen araştırma kurumu, söz konusu araştırma faaliyeti kapsamında metin ve veri madenciliği istisnasından faydalanamayacaktır.

---

¹⁹⁹ İng.: *right to extraction*; Ateş (Veri Tabanı), s. 78.

²⁰⁰ Yönerge m. 3 kapsamında, bu istisna sayılan maddeler ile değerlendirilmelidir: 11 Mart 1996 tarihli ve 96/9/EC Sayılı Veri Tabanı Yönergesi m. 5(a) ve m. 7/I; 22 Mayıs 2001 tarihli ve 2001/29/EC sayılı Bilgi Toplumu Yönergesi m. 2 ve 17 Nisan 2019 tarihli 2019/790 Sayılı Yönerge m. 15/I.

Yönerge m. 3 ile getirilen istisnadan yalnızca araştırma kuruluşları değil, kültürel miras kurumları da yararlanabilir. Yönerge'nin 14. dibacesinde, bu kurumlarla ilişkisi bulunan kişilerin ilgili veriye hukuka uygun olarak erişme yetkileri olması koşuluyla, metin ve veri madenciliği istisnasından yararlanabilecekleri belirtilmiştir.

Metin ve veri madenciliği istisnası, Yönergenin 3. maddesi ile birtakım şartlara bağlanmıştır. Yönerge m. 3/I ile, metin ve veriye sağlanan erişimin hukuka uygun olması şart koşulmuştur. Yönerge'nin 14. dibacesi uyarınca, hak sahibinin açık erişim politikası benimsemiş olması, çevrimiçi ücretsiz olarak sunulan içeriğe erişilmesi veya hak sahibi ile araştırma kuruluşu veya kültürel miras kurumu arasında sözleşme bulunması halinde hukuka uygun erişim şartı sağlanmış olacaktır. Yönerge ile öngörülen şartlardan ikincisi, m. 3/II ile getirilmiş olup verinin muhafaza edilmesine ilişkindir. Bu şartlar, verinin uygun düzeyde güvenlik önlemleri alınarak depolanması ve araştırma sonuçlarının doğrulanması da dahil olmak üzere bilimsel araştırma amaçlarla sınırlı olacak şekilde muhafaza edilmesidir.

Metin ve veri madencileri tarafından eser ve diğer koruma konuları kullanılmakta olan hak sahipleri, Yönerge m. 3/III uyarınca metin ve veriyi korumak için orantılı ölçüyü aşmamak kaydıyla önlem alabilecektir. Hak sahiplerine ait veri tabanları veya sistemlerinin yüksek sayıda erişim talebi alması, bu veri tabanları ve sistemlerin bütünlüğünün ve güvenliğinin sağlanması karşısında bir tehdit oluşturabileceği, Yönerge'nin 16. dibacesinde belirtilmiştir. Bu nedenle, hak sahiplerinin kullanıcı doğrulaması, IP adresi doğrulaması da dahil olmak üzere, yalnızca veriye hukuka uygun erişimi olan kişilerin erişebilmesini sağlama hakkı

bulunmaktadır²⁰¹. Bu önlemlerin riskle orantılı olması, sistem bütünlüğü ve güvenliği için gerekli sınırı aşmaması ve istisnanın etkin bir şekilde uygulanmasını engellememesi gerekmektedir. Yönerge m. 3 uyarınca, bilimsel amaçlı metin ve veri madenciliği istisnası kapsamındaki kullanımlar ile ilgili olarak hak sahiplerine tazminat verilmeyecektir²⁰².

Yönerge m. 4 ile, bilimsel amaçlı metin ve veri madenciliği istisnasından yararlanamayan kişiler bakımından ikinci bir zorunlu istisna getirilmiştir. Bu madde ile, metin ve veri madenciliği tekniklerinin özel kuruluşlar ve kamu kuruluşları tarafından kullanılması konusundaki hukuki belirsizliğin giderilmesi ve hak sahiplerine, Yönerge m. 3 kapsamına girmeyen kullanımlar için lisans verme yetkisi tanınması amaçlanmıştır²⁰³. Genel metin ve veri madenciliği istisnasının kapsamı, yalnızca söz konusu eser veya içeriğin metin ve veri madenciliği amacıyla kullanımının eser sahibi tarafından açıkça saklı tutmadığı haller ile sınırlandırılarak aktarma hakkı ve çoğaltma hakkı²⁰⁴ üzerinde tanınmıştır. Bu madde kapsamında, yapılan çoğaltmaların metin ve veri madenciliği amaçları için gerekli olduğu sürece muhafaza edilmesine de izin verilmiştir.

Yönerge m. 4/I ile, bu istisnadan yararlanabilmek için metin ve veriye sağlanan erişimin hukuka uygun olması şart koşulmuştur. Bu bağlamda, eser ve diğer koruma

---

²⁰¹ Bkz.: Yönerge, dibace 16.

²⁰² Bkz.: Yönerge, dibace 17.

²⁰³ Bkz. Yönerge, dibace 18.

²⁰⁴ Yönerge m. 4 kapsamında, bu istisna, sayılan maddeler ile değerlendirilmelidir: 11 Mart 1996 tarihli ve 96/9/EC Sayılı Veri Tabanı Yönergesi m. 5(a) ve m. 7/I; 22 Mayıs 2001 tarihli ve 2001/29/EC sayılı Bilgi Toplumu Yönergesi m. 2, 23 Nisan 2009 tarihli ve 2009/24/EC sayılı Bilgisayar Programları Yönergesi m. 4/I(a) ile (b) ve 17 Nisan 2019 tarihli 2019/790 Sayılı Yönerge m. 15/I. Görüldüğü üzere, Yönerge m. 4 ile, m. 3'te zikredilmeyen 23 Nisan 2009 tarihli ve 2009/24/EC sayılı Bilgisayar Programları Yönergesi m. 4/I(a) ile (b) için de istisna tanınmıştır.

konularının sahiplerine m. 4/III ile haklarını saklı tutma imkânı tanınmıştır. Belirtilmelidir ki, Yönerge ile getirilen yeni istisnalar arasından yalnızca m. 4 ile getirilen genel metin ve veri madenciliği istisnasının aksine yapılan sözleşmeler geçerlidir. Yönerge m. 4/III'ten faydalanmak isteyen hak sahibi, metin ve veri madenciliği bakımından haklarını açık, uygun ve bilgisayarca okunur²⁰⁵ şekilde saklı tutmak zorundadır. Örneğin hak sahibi, çevrimiçi ücretsiz olarak kamuya sunduğu içeriğe ilişkin metin ve veri madenciliği kapsamındaki haklarını *meta data* yöntemi veya internet sitesinin kullanım şartnamesi²⁰⁶ ile saklı tutarsa, özel sektör veya kamu sektöründeki şirketlerin bu eser ve diğer koruma konuları üzerinde metin ve veri madenciliği istisnasından faydalanmaları mümkün olmayacaktır. Yönerge m. 4/IV ile, bu istisnanın Yönerge m. 3 ile tanınan bilimsel amaçlı metin ve veri madenciliği istisnası üzerinde etki doğurmayacağı açıklığa kavuşturulmuştur. Bu doğrultuda, Yönerge m. 3'ün Yönerge m. 4'e kıyaslandığı zaman, özel hüküm niteliğinde olduğu söylenilebilir.

A. Öğretideki Eleştirilerin Değerlendirilmesi

Yönerge ile getirilen iki metin ve veri madenciliği istisnası, AB'de hukuki kesinlik sağlanması bakımından faydalı olmasına rağmen birtakım hukuki sorunları da beraberinde getirmiştir. Yönerge m. 3 ve 4 ile getirilen iki istisnanın olumlu etkileri, öğretide; metin ve veri madenciliği faaliyetleri açısından hukuki öngörülebilirlik sağlanması, bu faaliyetlerin her durumda telif hakları veya bağlantılı hak ihlali oluşturmayacağı konusunda açıklık getirilmesi ve bazı kopyaların geçici çoğaltma

---

²⁰⁵ *İng: machine-readable.*

²⁰⁶ Bkz. Yönerge, dibace 18.

veya bilimsel amaçlı çoğaltma olarak 22 Mayıs 2001 tarihli ve 2001/29/EC sayılı Bilgi Toplumu Yönergesi m. 5/I ve 5/III/a istisnaları altında değerlendirileceğinin belirtilmesi olarak sayılmıştır²⁰⁷. İstisnaların hukuki düzlemdeki olumlu etkilerine rağmen, öğretide her iki metin ve veri madenciliği istisnasına ilişkin olumsuz eleştiriler de bulunmaktadır. Olumsuz eleştiriler, Yönerge m. 3 bakımından istisna kapsamının istisnadan faydalanan kişiler bakımından dar olması ve istisnanın hukuka uygun erişim koşuluna bağlanmış olması; Yönerge m. 4 bakımından ise hak sahiplerine haklarını saklı tutma imkânı tanınmış olması ve hakları uygun şekilde saklı tutma yöntemleri konusunda hukuki kesinlik bulunmamasıdır. Bu bölüm, eleştirilerin açıklanması ve değerlendirilmesine ayrılmıştır.

1. Eser ve Diğer Koruma Konularının Bilimsel Amaçla Metin ve Veri Madenciliğinde Kullanımı

Öğretide metin ve veri madenciliğine getirilen eleştirilerden ilki, Yönerge m. 3 ile sayılan koşulların metin ve veri madenciliği uygulamaları bakımından dar bir istisna alanı bırakmasıdır. Bilimsel amaçla metin ve veri madenciliğini düzenleyen Yönerge m. 3'ün yalnızca araştırma kuruluşları ve kültürel miras kurumları lehine istisna tanınması ile bu istisnayı araştırma amacıyla sınırlı tutması sebebiyle öğretideki birçok yazar, istisna kapsamının yeterince geniş olmadığı kanaatindedir²⁰⁸. Bu konuda Rosati'nin görüşü, bilimsel amaçlı metin ve veri madenciliği uygulamalarında

---

²⁰⁷ Strowel/Ducato (AI & TDM), s. 302.

²⁰⁸ Ducato, R. / Strowel A.: *Limitations to Text and Data Mining and Consumer Empowerment: Making the Case for a Right to "Machine Legibility"*, CRIDES Working Paper Series, 2018, s. 16; Strowel/Ducato (AI & TDM), s. 303. Ferri, F.: The dark side(s) of the EU Directive on copyright and related rights in the Digital Single Market, *China-EU Law Journal*, 2021, S. 7, s. 30; Quintais, J.: The New Copyright in the Digital Single Market Directive: A Critical Look, *European Intellectual Property Review* 2020, S. 28, s. 8.

yalnızca bilimsel araştırma kurumlarının yer almadığı ve bilimsel araştırmalarda yer alan farklı paydaşların da Yönerge m. 3 ile tanınan istisnadan faydalanması gerektiği yönündedir²⁰⁹. Geiger/Frosio/Bulayenko'ya göre, istisnanın dar kapsamı start-up şirketler veya bireysel araştırmacıların metin ve veri madenciliği uygulamaları bakımından engel teşkil etmesi, piyasa odaklı bir aıdan bakıldığında arzu edilmeyen bir sonuca yol aımaktadır²¹⁰. Bu doğrultuda Strowel/Ducato, üniversitelerin idari amaılar gibi akademik araştırma dışında kalan diğer kurumsal amaılarla bu istisnadan faydalanamayacağını ve kadrosuz araştırmacılar veya gazeteciler gibi kamu yararı için ıalışan kişilerin kapsam dışında kaldığını belirterek istisna kapsamının yeterince geniş olmadığını savunmaktadır²¹¹. Margoni/Kretschmer'in görüşü ise istisnanın dar kapsamı sebebiyle AB'deki şirketlerin metin ve veri madenciliği alanında küresel piyasalarda rekabet etme yetisinin kısıtlandığı yönündedir²¹². Biz öğretideki baskın görüşe katılmaktayız, zira ticari amaılı metin ve veri madenciliğinin Yönerge m. 3 kapsamı dışında bırakılması; hem özel sektör ile kamu sektörü ortaklığını içeren araştırma ve geliştirme ıalışmaları üzerinde hem de bilimsel araştırma kurumlarının yer almadığı projeler bakımından, bireysel araştırmacılar ve start-up şirketler üzerinde

---

²⁰⁹ Rosati, E.: An EU Text and Data Mining Exception for the Few: Would it Make Sense? *Journal of Intellectual Property Law & Practice* 2018, S. 6, s. 429 (TDM for the Few). Bu konuda Rosati'ye göre, bilimsel araştırmanın sonucunda kar elde etme amaı taşınması olgusu tek başına önem taşımamaktadır. Rosati, s. 43. Karşı görüş: Stamatoudi, İ. / Torremans, P.: *EU Copyright Law - A Commentary*, Massachusetts 2021.

²¹⁰ Geiger, C. / Frosio, G. / Bulayenko, O.: *Text and Data Mining in the Proposed Copyright Reform: Making the EU Ready for an Age of Big Data? Legal Analysis and Policy Recommendations*, Max Planck Institute for Innovation and Competition, Münih 2018, s. 834.

²¹¹ Strowel/Ducato (AI & TDM), s. 303; Benzer Görüş: Hilty, R. / Richter, H.: *Position Statement of the Max Planck Institute for Innovation and Competition on the Proposed Modernisation of European Copyright Rules Part B Exceptions and Limitations (Art. 3 - Text and Data Mining)*, Max Planck Institute for Innovation & Competition Research Paper 2017, S. 17-2, s. 3.

²¹² Margoni, T., / Kretschmer, M.: *A Deeper Look into the EU Text and Data Mining Exceptions: Harmonisation, Data Ownership and the Future of Technology*, CREATE Working Paper 2021, S. 7, s. 24.

olumsuz bir etki doğuracaktır. Her ne kadar Margoni/Kretschmer'in küresel piyasalardaki rekabete ilişkin yorumuna katılsak da metin ve veri madencileri ile telif hakkı sahipleri arasındaki dengenin gözetilmesi gerekliliği düşünüldüğü zaman, güncel telif hakkı düzleminde küresel piyasalardaki rekabetin telif haklarının önüne geçecek nitelikte bir çıkar olmadığı kanaatindeyiz.

Yönerge m. 3 bakımından öğretilerde eleştirilen bir diğer konu, istisnanın hukuka uygun erişim koşuluna bağlanmış olmasıdır. Bu koşul çerçevesinde, hukuka uygun erişim kapsamına giren durumlardan bazıları, hak sahibinin açık erişim politikası benimsemiş olması, çevrimiçi ücretsiz olarak sunulan içeriğe erişilmesi veya hak sahibi ile araştırma kuruluşu veya kültürel miras kurumu arasında sözleşme bulunmasıdır²¹³. Hukuka erişim koşulunun temelinde, yayıncıların içerik üzerindeki hakları ile üniversiteler ve araştırma kuruluşlarından elde ettikleri geliri koruma düşüncesi bulunmaktadır²¹⁴. Öğretilerde Strowel/Ducato, hukuka uygun erişim koşulunun metin ve veri madenciliği faaliyeti öncesinde sağlanması gerektiğini belirtmiş ve bu istisnanın, içeriğe erişim sağlanması için tasarlanmış bir araç olmadığını altı çizmiştir²¹⁵. Bu bağlamda Strowel/Ducato, düzenlemenin ücretli abonelikler için bütçesi bulunmayan araştırma kuruluşları ve kültürel miras kurumları bakımından yetersiz olduğu ve çevrimiçi sunulan kaynakların ücretsiz olup

---

²¹³ Bkz.: Yönerge, dibace 14.

²¹⁴ AB Komisyonu: Commission Staff Working Document Impact Assessment on the Modernisation of EU Copyright Rules accompanying the Document Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on Copyright in the Digital Single Market And Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council Laying Down Rules on the Exercise of Copyright and Related Rights Applicable to Certain Online Transmissions of Broadcasting Organisations and Retransmissions of Television and Radio Programmes, 2016, s. 114. (https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:e065cd0d-7a57-11e6-b076-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF, Erişim Tarihi: 15.05.2022)

²¹⁵ Strowel/Ducato (AI & TDM), s. 306.

olmadığının anlaşılmasının zor olduğu görüşündedir²¹⁶. Carroll'a göre, metin ve veri madenciliği analizinin çıktısı olgusal veriler olacaktır ve yazarın orijinal ifadeyi, kopya sayılmaya yetecek ölçüde içermeyecektir²¹⁷. Bizim kanaatimize göre, her ne kadar metin ve veri kapsamında hukuka uygun erişimi zorunlu tutmak, Strowel/Ducato'nun belirttiği gibi bütçesi yeterli olmayan araştırma kuruluşları açısından arzu edilmeyen bir durum yaratsa da yayıncıların ve *sui generis* veri tabanı yatırımcılarına tanınmış ve göz ardı edilemez telif hakları bulunmaktadır. Bu bağlamda, veri tabanı sahibi ile kamunun menfaati arasındaki denge incelenmelidir. Margoni/Kretschmer'e göre araştırmacıların fiyat ve erişilebilirlik sebebiyle birtakım veriye ulaşamamasının, önyargılı algoritmaların oluşmasına yol açma ihtimali bulunmaktadır²¹⁸. Biz, Margoni/Kretschmer'in çekincesine katılmamaktayız çünkü her ne kadar teknoloji çağında algoritmaların önyargılı olması kamu için tehlike arz etmekte olsa da Yönerge m. 3 kapsamındaki hukuka uygun erişim koşulu veri tabanı sahiplerinin hakları ile eserden doğan hakların korunması için önem teşkil etmektedir. Bu doğrultuda, hukuka uygun erişim koşuluna ilişkin eleştiriler karşısında, özellikle veri tabanı yapımcısı ile telif hakkı sahiplerinin hakları düşünülerek kurulmuş bu dengenin yeterli olduğu yani hukuka uygun erişim koşulunun, çoğaltma ve aktarma hakkına tanınmış bir istisna olan Yönerge m. 3 düzenlemesi bakımından gerekli bir koşul olduğu kanaatindeyiz.

2. Genel Metin ve Veri Madenciliği İstisnası

---

²¹⁶ Strowel/Ducato (AI & TDM), s. 306.

²¹⁷ Carroll, M.: Copyright and the Progress of Science: Why Text and Data Mining Is Lawful, University of California, Davis Review 2019, S. 53, s. 954. Carroll'un Anglo-Amerikan hukuku geleneğinden geldiği Margoni/Kretschmer tarafından not edilmiştir. Benzer görüş: Strowel, A.: Big Data and Data Appropriation in the EU, Research Handbook on Intellectual Property and Digital Technologies 2020, s. 119.

²¹⁸ Margoni/Kretschmer, s. 1.

Kapsam bakımından Yönerge m. 3'e yöneltilen eleştirilerin benzerleri, Yönerge m. 4 ile düzenlenen genel metin ve veri madenciliği istisnası için de getirilmiştir. Özel kuruluşlar ve kamu kuruluşları lehine getirilen ikinci istisna kapsamında, eser veya fikri ürün sahiplerinin haklarını saklı tutma imkânı bulunması sebebiyle öğretilerdeki birçok yazar, Yönerge m. 4 ile getirilen istisna kapsamının olması gerekenden dar olduğu ve metin ve veri madenciliği uygulamaları bakımından yetersiz olduğu görüşündedir.

Öğretilerde Strowel/Ducato, birçok çevrimiçi platformun kullanım şartları ile metin ve veri madenciliğini sözleşmesel olarak engellemesi sebebiyle Yönerge m. 4'ün faydasının, internet üzerindeki verinin kullanımını açısından sınırlı olacağını ileri sürmüştür²¹⁹. Bu konuda Rosati, metin ve veri madenciliğinin doğasının mevcut içerikle rekabet etme, mevcut modelleri bozma veya içeriğin anlamlı bölümlerinin harici olarak yeniden kullanılması olmadığını altını çizerek²²⁰ metin ve veri madenciliğinin internetteki platformlarla rekabet etme amaçlı kullanılmadığını belirtmiştir. Biz Strowel/Ducato ve Rosati'nin işaret ettiği sorunların metin ve veri madencileri açısından arzu edilmeyen bir sonuç doğurduğunu gözlemlemekle birlikte, hukuki menfaat dengesini bozmadığı kanaatindeyiz. Zira, bizim kanaatimizce, metin ve veri madencileri ile içerik sahiplerinin aynı piyasada rekabet etmiyor olması, çoğaltma ve aktarma hakkı sahiplerinin metin ve veri madenciliği uygulamaları bakımından hukuki menfaati bulunmadığı anlamına gelmemektedir. Metin ve veri

---

²¹⁹ Strowel/Ducato (AI & TDM), s. 304.

²²⁰ Rosati (TDM for the Few), s. 429.

madenciliği uygulamalarında yapılan geçici çoğaltmalar ve veri tabanı aktarmaları üzerinde telif hakkı sahiplerinin hukuki menfaati bulunmaktadır.

Öğretide Yönerge m. 4 bakımından bir diğer eleştiri konusu, eser üzerindeki metin ve veri madenciliği haklarını uygun şekilde saklı tutma yönteminin ne olacağı konusunda hukuki kesinlik bulunmamasıdır²²¹. Gotzen'e göre, uygun şekilde saklı tutma yöntemlerinin sınırlarının belirli şekilde çizilmemiş olması, örneğin, bilgisayarca okunabilir yöntemlerin sınırlandırılmamış olması, metin ve veri madenciliği açısından hukuki belirsizliğe yol açmaktadır²²². Öğretide Strowel/Ducato, web sitesinin hüküm ve koşulları aracılığıyla da bu hakkın saklı tutulabilmesi²²³ imkanının bulunması karşısında bu uygulamanın metin ve veri madenciliği bakımından pratik olmadığını, zira istisna bakımından hukuka uygun erişimin şart koşulduğu da düşünüldüğünde, metin ve veri madencisi, her web sitesinin kullanım koşullarını teker teker kontrol etmek durumunda kalacağını ileri sürmüştür²²⁴. Bu bağlamda Geiger/Frosio/Bulayenko, metin ve veri madencisinin her web sitesi sahibinden özel izin alması gerekliliğinin uygulamada kargaşaya yol açacağı kanaatindedir²²⁵. Biz de hak sahibinin kullanım koşulları ile metin ve veri madenciliğini sınırlama yetkisi konusunda hukuki kesinlik bulunmamasının metin ve

---

²²¹ Drexl / Hilty / Desaunettes-Barbero, metin ve veri madenciliği istisnasının şartları konusunda hukuki kesinlik bulunmadığı yönünde eleştiri getirmiştir. Drexl, J. / Hilty, R. / Desaunettes-Barbero, L. ve diğerleri: Artificial Intelligence and Intellectual Property Law - Position Statement of the Max Planck Institute for Innovation and Competition of 9 April 2021 on the Current Debate, Max Planck Institute for Innovation and Competition Research Paper 2021, s. 7.

²²² Gotzen, F.: *Text and Data Mining*, Jagiellonian University Journal of IP Law 2020, S. 4, s. 12; Gotzen, F.: Some Thoughts on Text and Data Mining in the European Union, Festschrift til Jørgen Blomqvist, Kopenhag 2021, s. 283-294 (Thoughts on TDM).

²²³ Bkz.: Yönerge, dibace 18.

²²⁴ Strowel/Ducato, s. 306.

²²⁵ Geiger/Frosio/Bulayenko, s. 826.

veri madenciliği uygulamalarını zorlaştırdığı yönündeki görüşlere katılmaktayız ve Gotzen'in işaret ettiği gibi bilgisayarca okunabilir yöntemler konusunda hukuki kesinlik getirilmesinde metin ve veri madenciliği uygulamaları açısından fayda bulunduğu kanaatindeyiz.

B. Düzenlemelerin Türk Hukuku ile Karşılaştırılması

Eser ve diğer koruma konularının metin ve veri madenciliğinde kullanımı, AB telif hukuku düzleminde aktarma, çoğaltma ve işleme haklarına getirilen bir istisnadır. Yönerge m. 3 ile eser, veri tabanları ve basın yayınları bakımından çoğaltma hakkı ve veri tabanları bakımından aktarma hakkına yönelik bir istisna; Yönerge m. 4 ile ise sayılan haklar ile bunlara ek olarak bilgisayar programlarının uyarlanmasına yani işleme hakkına yönelik bir istisna tanınmıştır. Metin ve veri madenciliği uygulamalarına tanınan iki yeni istisnanın Türk hukukundaki güncel durum ile karşılaştırılması için öncelikle FSEK kapsamında çoğaltma hakkı (m. 22), aktarma hakkı (ek m. 8/a) ve işleme hakkı (m. 22) incelenmelidir. Türk hukukunda, Yönergedeki metin ve veri madenciliği istisnalarına karşılık gelecek bir düzenleme bulunmamaktadır.

Türk hukukunda çoğaltma hakkı, FSEK m. 22 ile düzenlenmiştir. Çoğaltma, bir eserin aslına ihtiyaç duymadan ondan aynı yoldan yararlanma ve kullanma olanağı sağlayacak kopyalarının, herhangi bir maddi araç ile meydana getirilmesi olarak tanımlanmaktadır²²⁶. Her ne kadar çoğaltma kavramından eserin kalıcı kopyalarının

---

²²⁶ Ateş (Kapsam ve Sınırlandırma), s. 164; Yavuz/Alıca/Merdivan, s. 818-819. Yavuz/Alıca/Merdivan'a göre bu nüsha eserin sabit bir vasıta üzerine tespit edilerek sonraki kullanımlar için elverişli hale getirilmesiyle elde edilmektedir.

oluşturulması anlaşılsa da eserden sınırlı bir zaman dilimi için yararlanmayı sağlayan geçici kopyalar da çoğaltma kapsamında deėerlendirilmektedir²²⁷. Çoğaltma hakkı, eserin çoğaltılmasıyla sağlanabilecek maddi menfaatleri eser sahibi için saklı tutmak amacıyla tanınmıştır ve bu menfaatleri zedelemeyecek ölçüde kısıtlanabilir²²⁸. Çoğaltma hakkı münhasıran eser sahibine aittir ve eser sahibi tarafından devredilebilir. Metin ve veri madenciliği uygulamalarında kullanılan geçici oğaltımlar, çoğaltma hakkı kapsamında deėerlendirilmektedir²²⁹.

FSEK m. 22 uyarınca çoğaltma hakkı, bilgisayar programları hakkında geçici çoğaltmanın gerektirdiği ölçüde bilgisayar programlarının bilgisayara yüklenmesini, bu programların görüntülenmesini, çalıştırılmasını, iletilmesini ve depolanmasını da kapsamaktadır²³⁰. Dijital ortamda yapılan tarama, yükleme, indirme, dosya paylaşımı gibi iletim ve depolama yöntemleri de çoğaltma kapsamına girmektedir²³¹.

Aktarma hakkı, veri tabanlarına ilişkin bir haktır. Türk hukukunda veri tabanları, FSEK kapsamında derleme eser (m. 6/11) veya *sui generis* veri tabanı (Ek m. 8) olarak korunmaktadır. Kanun koyucu, veri tabanı içeriğinin korunmasını sağlarken, içeriğin tamamını korumak amacıyla değil, içeriğin nicelik veya nitelik bakımından önemli bir kısmının aktarılmasını veya yeniden kullanılmasını engelleme amacıyla hareket etmiřtir²³². Veri tabanı yapımcısı, veri tabanına esaslı bir yatırım yaptığı takdirde eser

---

²²⁷ Ateş (Kapsam ve Sınırlandırma), s. 164.

²²⁸ Ayiter, s. 125.

²²⁹ 22 Mayıs 2001 tarihli ve 2001/29/EC sayılı Bilgi Toplumu Yönergesi bakımından uygulama bu şekildedir.

²³⁰ elik, A.: Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki oğaltma ve Yayma Haklarının İhlali, Seçkin Yayınları, Ankara 2011, s. 97.

²³¹ elik, s. 97.

²³² Ateş (Veri Tabanı), s. 78.

sahibinden ayrıca korunmakta olup buradaki korumanın temeli esaslı yatırım şartına dayalıdır²³³. Bu şartın sağlanması için veri tabanı yatırımcısının, içeriğin oluşturulması, aktarılması, kontrolü ve sunumu için hem niteliksel hem de niceliksel anlamda²³⁴ esaslı bir yatırım yapmış olması gereklidir.

Aktarma eylemi, FSEK ek m. 8/a ile bir veri tabanının içeriğinin önemli bir kısmının veya tamamının herhangi bir araç ile herhangi bir şekilde sürekli veya geçici olarak başka bir ortama aktarılması olarak tanımlanmıştır. Bir veri tabanı yapımcısı, veri tabanının içeriğinin önemli bir kısmının veya tamamının başka bir ortama aktarılmasını²³⁵, dağıtılmasını, satılmasını, kiralanmasını veya topluma iletilmesini aleniyet tarihinden itibaren on beş yıl süreyle yasaklayabilir. Orijinal veri tabanlarında olduğu gibi, *sui generis* veri tabanlarında da veri tabanı yapımcısının, veri tabanının içeriğinin oluşturulmasına, sunumuna veya doğrulanması için esaslı bir yatırım yapmış olması şartı aranmaktadır. Metin ve veri madenciliği uygulamalarında veri tabanlarından aktarılan veri, aktarma hakkı kapsamına girmektedir.

İşleme hakkı, FSEK m. 21 uyarınca münhasıran eser sahibine tanınmıştır ancak kişisel kullanım amacıyla işleme, kural olarak serbesttir²³⁶. Eser sahibi, üçüncü kişilerin işleme yapmasına izin verebilir. Bu kişiler, eseri eser sahibinin izin verdiği ölçüde işleyebilir. İşleme eserin işlenmesi için de eser sahibinin rızası

---

²³³ Güneş, s. 344.

²³⁴ Pınar, s. 66.

²³⁵ İng.: *right to extraction*.

²³⁶ Bu konuda bilgisayar programları hakkında özel bir sınırlama getirilmiştir. Ek olarak, AB Veri Tabanı Yönergesiyle elektronik veri tabanlarının kişisel kullanım için işlenmesi yasaklanmış olsa da Türk hukukunda bu yasak mevcut değildir. Suluk/Karası/Nal, s. 88.

gerekmektedir²³⁷. FSEK m. 55 uyarınca, bir eser üzerindeki hakların tamamının devredilmesi, aksi sözleşmeden açıkça anlaşılmadıkça işleme hakkının devredildiği veya ruhsatlandığı anlamına gelmeyecektir²³⁸. Bilgisayar programlarının uyarlanması hakkı da işleme hakkı kapsamına girmektedir. Belirtilmelidir ki, bilgisayar programları özelinde, kişisel kullanım istisnası kapsamında, sözleşmeyle engellenmeyen durumlarda işleme yapılabilir. Ancak, metin ve veri madenciliği uygulamalarının kişisel kullanım istisnası kapsamında değerlendirilmeyeceği açıktır.

Türk hukukunda metin ve veri madenciliği faaliyetleri bakımından çoğaltma, işleme ve aktarma hakkı üzerinde istisna düzenlenmemiştir ve metin ve veri madenciliğinin durumu konusunda hukuki kesinlik bulunmamaktadır. Öğretide Çonkar, metin ve veri madenciliği uygulamalarında kamu menfaati ile eser sahiplerinin hakları arasında denge kurulabilmesi için kanuni çerçevenin çizilmesi gerektiği görüşündedir²³⁹. AB ile üyelik süreci devam eden Türkiye için metin ve veri madenciliği konusunda AB hukuku ile paralellik kurulması gerekliliği de düşünüldüğü zaman, biz de Çonkar'ın görüşüne katılmaktayız.

Öğretide Yönerge m. 3 ve 4'e getirilen eleştiriler hesaba katıldığında, Türk kanun koyucunun Yönergede tanınan metin ve veri madenciliği istisnalarını düzenlerken üç noktaya dikkat etmesi gerektiği kanaatindeyiz. Kanun koyucu, öncelikle, Yönerge m. 3 kapsamında ticari amaçlı metin ve veri madenciliği uygulamalarının istisna

---

²³⁷ Bu konuda örnekler: Bir yazarın, eserinin farklı bir dile çevrilmesi için izin vermesi, eserin tiyatro veya film şeklinde işlenmesine izin verdiği anlamına gelmez. Suluk/Karasu/Nal, s. 88. Bir çevirmen, İngilizce yazılmış bir eseri Türkçeye çevirmek için izin alırsa, daha sonra bu eseri Fransızcaya çeviremez. Erel, s. 136.

²³⁸ Bu konuda öğretilerdeki birçok yazar FSEK m. 52'nin yeterli olduğunu, m. 55 ile yapılan düzenlemeye gerek olmadığı görüşündedir.

²³⁹ Çonkar, s. 704.

kapsamından hariç tutulmuş olmasının özel sektör ile kamu sektörü ortaklığını içeren araştırma ve geliştirme çalışmaları, bilimsel araştırma kurumlarının yer almadığı projeler, bireysel araştırmacılar ve start-up şirketler bakımından adaletsiz bir sonuca yol açmayacak şekilde düzenleme yapılmalıdır. Yönerge m. 3'teki araştırma kuruluşları ve kültürel miras kurumları lehine getirilen ilk istisna hükmü Türk hukukuna alınırken, çalışmaları kamu yararı için fayda taşıyan gazeteciler, bireysel araştırmacılar ve büyük şirketlerle rekabet etme imkânı olmayan start-up şirketleri de kapsayacak şekilde düzenlenmelidir. İkinci olarak ise kanun koyucu, metin ve veri madenciliği istisnasını düzenlerken, bilgisayarca okunabilir yöntemlerin sınırını belirli bir şekilde çizerek bu konuda hukuki belirsizlik oluşmasını engellemelidir. Son olarak, her metin ve veri madenciliği faaliyetinin telif hakkı ihlali oluşturmayacağı ve Yönerge m. 3 ile 4 kapsamına girmeyeceği dikkate alınarak düzenleme yapılarak metin ve veri madenciliği alanında hukuki öngörülebilirlik sağlanmalıdır.

Yönerge m. 25 ile üye devletlere, Yönergede sağlanan istisnaların kapsadığı fikri ürün kullanımları için 11 Mart 1996 tarihli ve 96/9 sayılı Veri Tabanlarının Hukuki Koruması Hakkındaki Yönergesi ve 22 Mayıs 2001 tarihli 2001/29/EC sayılı Bilgi Toplumu Yönergesi'nde sağlanan istisnalar ve sınırlamalarla uyumlu olmak koşuluyla daha geniş hükümler düzenleme veya yürürlükte tutma imkânı tanınmıştır. FSEK kapsamında Yönergedeki metin ve veri madenciliği istisnasından daha geniş bir hüküm düzenlenmesi, örneğin gazetecilerin veya üniversitelerdeki kadrosuz araştırmacıların istisna kapsamına dahil edilmesi, Yönerge m. 25 uyarınca hukuka uygun olacaktır.

Türk hukukunda Yönergede tanınmış istisna alanından daha geniş bir istisna tanınması durumunda hem AB hukuku ile uyumlu bir düzenleme yapılmış olacaktır

hem de metin ve veri madenciliği faaliyetleri daha az telif hakkı engeli ile karşılaşacaktır. Belirtilmelidir ki, hak sahipleri her halükârda eserlerinin Yönerge, telif hakkı müktesebatı ve yürürlükteki ulusal mevzuatta öngörülen istisnaların kapsamı dışında kalan kullanımlar açısından lisanslayabilecektir²⁴⁰.

II. Eser ve Diğer Koruma Konularının Dijital ve Sınır Ötesi Öğretim Faaliyetlerinde Kullanımı

Yönerge m. 5 ile dijital ve sınır ötesi öğretim için eser ve diğer koruma konuları üzerindeki çoğaltma hakkı, işleme hakkı, yayma hakkı, temsil hakkı, yayın ve umuma iletim hakkı ile Yönerge ile getirilen basın yayıncılarına tanınan bağlantılı hakka yeni bir istisna tanınmıştır. Bu istisna, belirli koşullara bağlanmıştır. Öncelikle, öğretim faaliyeti, Yönerge m. 5/I uyarınca bir eğitim öğretim kuruluşunun sorumluluğu altında, bu kuruluşa ait bir ortamda veya yalnızca bu kurumun akademik kadrosu ve öğrencilerinin erişimine açık, güvenli bir dijital ortamda gerçekleştirilmelidir. İkinci olarak, kullanılan eser veya diğer koruma konularının kaynağı ve yazarının anılması, imkânsız olmadıkça zorunludur.

Yönerge m. 5/III ile açıklama amacıyla eser ve diğer koruma konularının kullanımının, yalnızca öğretim kurumunun kurulduğu üye devlette gerçekleştiğinin kabul edileceği, hükme bağlanmıştır. Örneğin, Belçika’da bulunan Leuven Üniversitesi’nin yalnızca akademisyen ve öğrencilerin şifreleri ile erişebildiği Toledo isimli dijital öğretim platformu, güvenli dijital ortama bir örnektir. İtalya’da bulunan bir hukuk profesörünün, dijital öğretim sırasında müzik eserleri üzerindeki telif haklarını tartışma amacıyla dinleteceği, John Cage’in 4’33’’ performansının videosu

---

²⁴⁰ Rosati, s. 59.

ise getirilen istisnanın kapsamına bir örnektir. Profesör, dijital öğretim sırasında İtalya’da bulunsa bile, Yönerge m. 5/III kapsamında öğretim kurumu Belçika’da bulunduğu için eserin Belçika’da kullanıldığı kabul edilecektir.

Yönerge m. 5/II ile üye devletlere istisna konusunda esneklik tanınmıştır²⁴¹. Bu fıkra uyarınca üye devletlerin, bütün eserleri, belirli eserleri veya belirli kullanım türlerini, bu eserlere piyasada kolayca erişilebildiği durumlarda, istisna kapsamı dışında tutulabileceği öngörülmüştür. Belirtilmelidir ki, piyasada kolayca erişilebilir eserlerin öğretim kurumlarının ihtiyaçlarını karşılayan nitelikte olması Yönerge m. 5/II uyarınca şarttır. Öğretim kurumlarının hangi ihtiyaçlarının karşılanması gerektiği sorusu Yönergede yanıtlanmamıştır²⁴².

Üye devletlerin, bazı eserleri istisna kapsamı haricinde tutması durumunda, öğretim kurumlarına lisans verecek olan kurumun erişilebilir ve görünür olmasını sağlamak için gerekli önlemleri alma zorunlulukları bulunmaktadır. Madde kapsamında, öğretim pazarına mahsus üretilen eserler veya müzik notaları gibi materyaller bu duruma örnek olarak gösterilmiştir. Mevcut durumda, örneğin piyasada bulunabilen bir test kitabının dijital öğretim sırasında kullanılmasının hukuka uygun olup olmadığının yanıtı için Yönergeyi iç hukukuna aktaran üye devletin ulusal hukukuna başvurulacaktır.

Son olarak, Yönerge m. 5/IV ile, üye devletlerin m. 5/I kapsamında eser veya diğer koruma konularının kullanımı için hak sahiplerine adil bedel²⁴³ öngörebileceği

---

²⁴¹ Öğretide bu istisnanın yarı zorunlu olduğu yönündeki görüş, tezimizin üçüncü bölümünde incelenecektir.

²⁴² Bkz.: Yönerge, dibace 23.

²⁴³ İng.: *fair compensation*.

belirtilmiştir. Yönergede, adil bedel tespit edilirken üye devletlerin eğitim öğretime ilişkin çıkarları ile hak sahiplerinin uğradığı zarar arasındaki dengenin gözetilmesi gerektiği belirtilmiştir²⁴⁴.

A. Öğretideki Eleştirilerin Değerlendirilmesi

Yönerge m. 5 ile getirilen dijital ve sınır ötesi öğretim istisnası konusunda öğretime eleştirilen ilk nokta, maddenin zorunlu değil, yarı zorunlu nitelikte olduğudur. Bu yönde Ferri, üye devletlere kısmen de olsa istisnaya uymama imkânı getirilmesi sebebiyle istisnayı yarı zorunlu²⁴⁵ olarak nitelendirmiştir²⁴⁶. Öğretideki ikinci eleştiri, yayıncıların hakları ile lisanslama sistemine ilişkindir. Bu eleştirinin içeriği, Yönerge m. 5 düzenlemesi ile AB’de telif hakkı koruması ile dijital ortamda öğrenim hakkı arasındaki dengenin ancak kısmen sağlanmış olmasıdır. Priora/Jütte/Mezei’ye göre, düzenleme ile her ne kadar eserlerin dijital öğretimde kullanımını amacına ulaştırılmış olsa da düzenleme, yayıncıların korsanlık ihtimaline dair endişeleri gidermekte yetersiz kalmaktadır ve üye devletlerin, isteğe bağlı olarak getirilebileceği lisanslama sistemini yeterince detaylandırmamaktadır²⁴⁷. Öğretime eleştirilen üçüncü nokta, öğretim faaliyetlerinin kapsamına ilişkindir. Despotidou’ya göre, istisnanın öğretime ilişkin aydınlatma amacıyla²⁴⁸ sınırlandırılmış olması, istisnanın kapsamı hakkında

---

²⁴⁴ Bkz.: Yönerge, dibace 24.

²⁴⁵ *İng.*: *quasi-mandatory*; Ferri, s. 29.

²⁴⁶ Ferri, s. 29.

²⁴⁷ Priora, G. / Jütte, B. / Mezei, P.: Copyright and Digital Teaching Exceptions in the EU: Legislative Developments and Implementation Models of Art. 5 CDSM Directive, IIC (2022), S. 53, s. 564.

²⁴⁸ *İng.*: *for the sole purpose of illustration for teaching*.

belirsizliğe neden olmaktadır çünkü hangi öğretim faaliyetlerinin kapsandığı konusunda kesinlik bulunmamaktadır²⁴⁹.

Öğretideki ilk eleştiri, dijital ve sınır ötesi öğretim istisnasının zorunlu değil, yarı zorunlu bir istisna olduğuna ilişkindir. Ferri'ye göre üye devletler, öğretim kurumlarının uygun lisansları alabilecekleri için uygun piyasayı yarattıkları durumda, tamamen veya kısmen istisnadan ayrılacakları için Yönerge m. 5 ile getirilen istisna yarı zorunlu olarak nitelendirilmektedir²⁵⁰. Ferri'nin eleştirisi, Yönerge m. 5 kapsamında üye devletlere belirli durumlarda eserleri istisna kapsamı dışında tutulabilme imkânı verilmiş olmasından kaynaklanmaktadır. Yönerge m. 5/I'in lafzından istisnanın zorunlu nitelikte olduğu çıkarılsa da üye devletler, m. 5/II uyarınca bütün eserleri, bazı eserleri veya bazı kullanım türlerini, piyasada kolayca erişilebilir ve öğretim kurumlarının ihtiyaçlarını karşılayan nitelikte lisans bulunması şartıyla istisna kapsamı dışarısında tutabileceklerdir. Aynı zamanda, üye devletlerin, lisans veren kurumun erişilebilir ve görünür olmasını sağlamak için gerekli önlemleri alma zorunlulukları bulunacaktır. Görüldüğü üzere, kanun koyucunun üye devletlere esneklik payı bıraktığı açık olmasına rağmen bu seçeneklerin kullanımı farklı koşullara bağlanmıştır, bu nedenle Ferri'nin parmak bastığı sorun, yoruma açıktır. Bir yönerge maddesinin zorunlu veya isteğe bağlı olarak nitelendirilmesi, özünde AB içerisindeki uyumun sağlanması açısından önem taşımaktadır. Yönerge m. 5 üye devletlere tanınan manevra alanı sonucunda AB üyesi ülkeler arasında diğer zorunlu

---

²⁴⁹ Despotidou, A.: The New Mandatory Teaching Exception or Limitation (Article 5 of the CDSM Directive): Ensuring Its Application in the Digital and Cross-Border Environment(s) While Losing the Way to Harmonization?, EU Internet Law in the Digital Single Market, Springer International Publishing 2021, s. 110-112.

²⁵⁰ Ferri, s. 29.

istisnalar kadar uyumlaştırma sağlanmayacağı için biz de Ferri'nin eleştirisine katılmaktayız.

Öğretideki ikinci eleştiri, basın yayıncılarının haklarına ilişkindir ve madde hükmünün yayıncıların korsanlık ihtimaline dair endişeleri gidermekte yetersiz kaldığı yönündedir²⁵¹. Priora/Jütte/Mezei, korsanlık ihtimali karşısında eserin kullanılan bölümünün üç adım testi²⁵² ile makul oranla sınırlandırılabilceği görüşündedir²⁵³. Esnek bir çerçeve olan²⁵⁴ üç adım testinin işlevi, ulusal düzeyde istisnalar benimsenirken, bu istisnaların ilk olarak özel ve belirli bir düzenlemeye dayandığından, ikinci olarak eserin normal kullanımıyla çelişmediğinden ve son olarak da eser sahibinin meşru menfaatine makul olmayan bir şekilde zarar vermediğinden emin olmaktır; zira üç adım testinin adı, belirtilmiş olan üç kriterden gelmektedir²⁵⁵. Bizim kanaatimize göre, üç adım testi istisnalar bakımından ilgili ve güncel bir sınırlama getirdiği için dijital öğretim sınırlamasının kapsamı, basın yayıncılarına ilişkin bir tehdit oluşturmayacaktır. Zira, üç adım testinin prensipleri Yönergenin 6. dibacesinde sayılarak kanun metninde istisnaların sayılan prensiplere uygun olması gerektiği belirtilmiştir. Priora/Jütte/Mezei'ye, üç adım testinin basın yayıncılarının endişelerini gidermekte olumlu etkisi olacağı konusunda katılmaktayız.

Priora/Jütte/Mezei, aynı sorun karşısında, üç adım testine ek olarak, üye devletlerin her halükârda, Yönerge m. 5/IV ile öngörülen isteğe bağlı adil bedel hükmü

---

²⁵¹ Priora, G. / Jütte, B. / Mezei, P., s. 564.

²⁵² *İng.: three-step-test.*

²⁵³ Priora, G. / Jütte, B. / Mezei, P., s. 564.

²⁵⁴ Griffiths, J.: The "Three-Step Test" in European Copyright Law-Problems and Solutions, Queen Mary School of Law Legal Studies Research Paper, Londra 2009, s. 4.

²⁵⁵ Frankel/Gervais, s. 56-77; Pila, /Torremans, s. 323-326.

ile yayıncıların haklarını koruyabileceği görüşündedir. Priora/Jütte/Mezei, adil bedeli, yayıncıların çekincelerini giderme açısından olumlu bir düzenleme olarak nitelendirmiştir²⁵⁶. Biz bu görüşe katılmamaktayız. Öncelikle, Yönerge uyarınca adil bedelin yalnızca Yönerge m. 5/I kapsamındaki kullanımları kapsadığı belirtilmiştir. Bu kullanımların, ticari amaç güdülmeksizin ve yalnızca öğretime ilişkin açıklamalarda bulunma amacıyla sınırlı olduğu Yönergede belirtilmiştir. Yönerge m. 5/IV düzenlemesi ile, adil bedel tespit edilirken üye devletlerin öğretime ilişkin çıkarları ile hak sahiplerinin uğradığı zarar arasındaki dengenin gözetilmesi gerektiği öngörüldüğünü de eklemek gereklidir²⁵⁷. Bizim kanaatimizce, örneğin, bir yayıncı korsanlık sebebiyle Yönerge m. 5/IV'ten faydalanamayacaktır çünkü bu kullanım Yönerge m. 5/I kapsamında değerlendirilmeyecektir. Bir diğer önemli nokta ise, Yönerge m. 5/II ile üye devletlere, eğitim öğretim pazarına mahsus üretilen eserler veya müzik notaları gibi eserleri, bu eserlerin lisanslarına piyasada kolayca erişilebildiği durumlarda, istisna dışında tutma esnekliği tanınmış olmasıdır. Üye devletlere, bütün veya bazı eserleri istisna kapsamı dışında tutma esnekliği sağlanmasının, bu türdeki eserlerin üreticilerinin haklarını açısından kapsamlı bir koruma sağlayacağı kanaatindeyiz. Ayrıca, öğretim kurumlarının istisna kapsamındaki kullanımları için eser sahiplerine adil bedel ödemesi gereken bir senaryoda, öğretim kurumlarının kısıtlı bütçelerinin bir kısmının bu giderlere ayrılması sonucunda öğrenimin pahalılaşması veya birtakım eserlerin öğretim faaliyetlerinden dışlanması sonucu doğma olasılığı bulunduğu için siyasi ve kültürel çeşitliliği yansıtabilecek

---

²⁵⁶ Priora, G. / Jütte, B. / Mezei, P., s. 564.

²⁵⁷ Bkz.: Yönerge, dibace 24.

nitelikte bir modele ulaşılması ihtimalini düşük görmekteyiz. Bu nedenle, Yönerge m. 5/IV kapsamındaki adil bedel hükmünü, yayıncıların haklarını korumak veya korsanlıkla mücadele bakımından faydalı bir çözüm olarak değerlendirmemekteyiz.

Priora/Jütte/Mezzi, maddede öngörülen lisanslama sistemi hakkında da eleştiride bulunarak sistemin Yönergede yeterince detaylandırılmadığını belirtmiş, Yönergenin üye devletlerin isteğe bağlı olarak benimseyebileceği lisanslama sistemi açısından kuracağı modellerin başarısının, öğretim kurumlarının veya eğitim öğretim ve kültürden sorumlu bakanlıkların lisans piyasasında nasıl etki göstereceklerine bağlı olacağını ileri sürmüştü ve bu modellerin ve siyasi ve kültürel çeşitliliği yansıtabilecek nitelikte olmasının öğretim politikaları açısından önem taşıdığını belirtmiştir²⁵⁸. Bu konuda Priora/Jütte/Mezzi'ye katılmaktayız, zira bizim kanaatimizce de lisans piyasası konusunda üye devletlere Yönerge m. 5 ile getirilen koşullardan fazlası aranmalıdır. Her ne kadar basın yayıncılarının hakları önemini sürdürmeye devam etse de dijital ve sınır ötesi öğretimde aydınlatma amacıyla eserlerin kullanılmasında kamusal fayda bulunmaktadır. Bu nedenle Yönergenin zorunlu bir lisans sistemi getirmemiş olması ve lisans sistemini üye devletlerin kendi öğretim politikaları doğrultusunda isteğe bağlı şekilde düzenlemelerine imkân tanımış olması, öğretim açısından olumlu bir gelişmedir. Buna rağmen, kurulacak lisans sistemlerinde Priora/Jütte/Mezzi'nin de savunduğu gibi, siyasi ve kültürel çeşitliliğin korunmasına özen gösterilmelidir.

Öğretideki bir diğer eleştiri, eserlerin ancak öğretime ilişkin açıklamalarda bulunma amacıyla kullanılabilmesi koşulu altında hangi öğretim faaliyetlerini

---

²⁵⁸ Priora, G. / Jütte, B. / Mezei, P., s. 564.

kapsandığı konusunda hukuki kesinlik bulunmamasıdır. Despotidou'ya göre, açıklamada bulunma²⁵⁹ konseptinin yalnızca öğrenciyi aydınlatma amacı taşımasının anlamı; istisna ile esas olarak eğitim öğretim piyasasına yönelik materyalin yerine geçmemesi gereken eser parçalarının veya alıntılarının kullanımını ima ediliyor olmasıdır ve bu sebeple madde kapsamı daralmaktadır²⁶⁰. Gerçekten de Yönergenin 21. dibacesi ile, eğitimde aydınlatma kavramının, çoğunlukla eğitim öğretim piyasasına yönelik materyalin yerine geçmeyecek eser parçalarını ve alıntılarını ima edecek şekilde kullanıldığı belirtilmiştir. Bize göre, m. 5/II'nin lafzı ile üye devletlere eğitim öğretim piyasasına yönelik materyal bakımından esneklik tanınmış olması, sistematik açıdan sorun doğurmaktadır. Yönerge m. 5/II. fıkra ile açıkça üye devletlerin seçimine bırakılan bir hükmün, m. 5/I ile tekrar ima edilmiş olması, kanaatimize göre, üye devletlerin manevra kabiliyetini engellemektedir.

Öğretim için açıklamada bulunma konsepti konusunda Rosati, öğretim faaliyetinin ticari olmayan bir amaç için kullanılması ile öğretim faaliyeti ve eser kullanımı arasında doğrudan bir bağlantı olması gerektiğini belirtmiştir²⁶¹. Bu bağlamda Rosati, ticari olmayan amacın, kar elde etme amacı olmayan olarak anlaşılması gerektiğini ileri sürmüştür²⁶². Getirilen maddenin amacı, telif haklarının dijital öğretim alanındaki gelişmeleri baltalamasını engellemesinin önüne geçmek

---

²⁵⁹ *İng.: illustration.*

²⁶⁰ Despotidou, s. 110.

²⁶¹ Rosati, s.103. Rosati'ye göre, idari veya arşivleme amaçları gibi diğer amaçlar bu istisna kapsamında değerlendirilmemelidir.

²⁶² Rosati, s.103. Rosati, bu bağlamda, istisnadan özel öğretim kurumlarının da faydalanabileceği görüşündedir.

olduğu için, Rosati'nin görüşüne katılmaktayız²⁶³. İstisnanın yalnızca öğretim kurumlarının öğretim faaliyetlerine özgülenmiş olması beklenir bir sonuçtur ve istisnanın kapsamı, öğretim kurumlarının öğrencileri aydınlatma amacı taşıyan faaliyetleri ile sınırlı olarak yorumlanarak öğretim kurumlarının diğer kullanımlarını içermemelidir.

B. Düzenlemenin Türk Hukuku ile Karşılaştırılması

Yönerge, dijital ve sınır ötesi öğretim için eser ve diğer koruma konuları üzerindeki çoğaltma hakkı, işleme hakkı, yayma hakkı, temsil hakkı, yayın ve umuma iletim hakkı ile basın yayıncılarına tanınan haklara istisna getirmiştir. Yönerge m. 5'in Türk hukukuna uygulanması bakımından hangi hakların etkileneceğinin belirlenmesi için öncelikle bu hakların ve FSEK kapsamında halihazırda var olan öğretim amaçlı istisnaların analiz edilmesi gereklidir. Türk hukukunda FSEK kapsamında çoğaltma hakkı²⁶⁴, işleme hakkı, yayma hakkı, temsil hakkı ile yayın ve umuma iletim hakkı düzenlenmiş, ancak Yönerge ile basın yayıncılarına tanınan haklar²⁶⁵ henüz Türk hukukunda düzenlenmemiştir. FSEK kapsamında konuya ilişkin istisna, FSEK kapsamında öngörülen öğretim amaçlı temsil serbestisidir²⁶⁶.

Dijital ve sınır ötesi öğretim faaliyetleri kapsamında FSEK ile öngörülen çoğaltma hakkı, işleme hakkı, yayma hakkı, temsil hakkı, yayın ve umuma iletim hakkı

---

²⁶³ Bkz.: Yönerge, dibace 19.

²⁶⁴ Çoğaltma hakkı, tezimizin üçüncü bölümünde metin ve veri madenciliği istisnası altında incelendiği için tekrardan incelenmeyecektir.

²⁶⁵ Basın yayıncılarına tanınan haklar, tezimizin ikinci bölümünde telif pazarını işlevselleştirmeye yönelik düzenlemeler altında incelendiği için tekrar incelenmeyecektir.

²⁶⁶ Temsil serbestisi, tezimizin ilk bölümünde açıklanmış olup bu bölümde yalnızca öğretilerdeki ilgili görüşlere yer verilecektir.

ve işleme hakkının ihlali ihtimali söz konusu olmaktadır. Çoğaltma hakkı, metin ve veri madenciliği alt başlığında incelendiği için tekrar açıklanmayacaktır.

İşleme hakkı, metin ve veri madenciliği başlığında incelendiği için tekrar incelenmeyecektir. Konu kapsamında, işleme eserin örnekleri, bir tiyatro öğretmenin Sabahattin Ali'ye ait "Kürk Mantolu Madonna" romanının tiyatroya uyarlaması²⁶⁷ veya bir müzik öğretmenin bir türküyü yeni bir aranjman yapmasıdır. İfade araçları büyük farklılık gösteren sanat türleri arasında bu şekilde bir bağlantı kurulması mümkün olmaz²⁶⁸. Örneğin, ziyaret ettiği bir galerideki portreden ilham alarak şiir yazan bir şairin eseri işleme eser değildir.

Yayma hakkı, FSEK m. 23'te bir eserin aslını veya çoğaltılmış nüshalarını kiralamak, ödünç vermek, satışa çıkarmak veya dağıtmak olarak tanımlanmıştır. Yayma hakkı bir mali hak olup kamuya sunma olgusu olan yayınlama kavramından farklıdır, yayın hakkı eser ile doğar ve yayın sözleşmesi ile başkasına geçirilir²⁶⁹. Yayma hakkı, yaymanın bütün türlerini kapsamaktadır ve eser sahibi hem coğrafi sınırlamada hem de süre sınırlamasında bulunabilmektedir. Yayma hakkı her ne kadar mali haklar altında sayılmış olsa da eser sahibi ününü veya saygınlığını arttırma amacıyla da yayma hakkını devredebilir. Sonuç olarak, bu hakkın kullanılması sonucunda gelir elde edilmemesi hakkın niteliğiyle çelişmemektedir²⁷⁰. Bir edebiyat

---

²⁶⁷ Bir romandan tiyatro oyunu yazılabileceğine yönelik görüş: Tekinalp, s. 120.

²⁶⁸ Ayiter, s. 68; Öztan (İşleme Eser), s. 233-234. Bu konuda verilen ilginç bir örnek, bir edebiyat eseri olan romanın bir müzik eseri olan operaya çevrilmesi halinde ancak librettonun yani metin kitapçığının işleme eser sayılabileceğidir. Bunun sebebi olarak operanın bir müzik eseri olarak ifade araçlarının edebiyat eserlerinden çok daha farklı olması ileri sürülmüştür. Biz de verilen örneğe katılıyoruz, zira opera için yapılacak yeni beste bir müzik eseri olarak korunacaktır.

²⁶⁹ Tekinalp, s. 162.

²⁷⁰ Öztan, Hukuk, s. 368.

öğretmenin bir şiirin çoğaltılmış nüshalarını öğrencilerine dağıtması, yaymanın örneğini oluşturur.

Temsil hakkı, FSEK m. 24 ile bir eserden doğrudan veya işaret, ses veya resim nakli yapan aygıtlarla halka açık alanlarda okumak, göstermek, okumak gibi temsil yollarıyla faydalanma hakkı olarak tanımlanarak bu hak münhasıran eser sahibine tanınmıştır. Eser sahibinin meslek birliği üyesi olması durumunda temsil hakkı, kural olarak yetki belgesi bulunan meslek birliğinin yazılı izni olmadıkça kullanılamayacaktır. Temsil hakkının tanım unsuru, umuma arz, kapsamı ise temsil etmek, sahnelemek ve sergilemek hakkıdır²⁷¹. Arthur Miller'ın yazmış olduğu Cadı Kazanı adlı tiyatro eserinin bir okulda öğrenciler tarafından sergilenmesi, temsile örnektir.

Yayın ve umuma iletim hakkı, FSEK m. 25 uyarınca bir eserin aslını veya çoğaltılmış nüshalarını, ses veya görüntü nakline yarayan araçlarla yayınlanması ve yayınlanmış eserlerin başka yayın kuruluşları tarafından yeniden yayınlanması şeklinde umuma iletilmesi hakkı olup münhasıran eser sahibine tanınmıştır. Radyo gibi araçların geniş kitlelere hitap etme potansiyeli dikkate alınarak bu iletme izin vermek veya yasaklamak eser sahibine ayrı bir hak ile tanınmıştır²⁷². Görüldüğü üzere, sayılan hakların hepsinin kapsamı dijital öğretim ile örtüşmektedir ve dijital öğretimin yaygınlaşmaya devam ettiği günümüzde telif haklarının dijital öğretim konusunda hukuki kesinlik getirecek şekilde güncellenmesi gereklidir.

---

²⁷¹ Tekinalp, s. 167.

²⁷² Erel, s. 157.

Temsil serbestisi, FSEK m. 33 ile düzenlenmiştir. Yönerge m. 5 ile düzenlenen istisnanın, Türk öğretimindeki dijital öğretim kavramı tartışmaları açısından olumlu etkisi olacağı açıktır. Tekinalp'e göre, temsil serbestisi yalnızca yüz yüze öğretime özgülenmiş olup yüz yüze öğretim kavramı ile anlatılmak istenen unsur, öğretmen ile öğrencinin aynı veya aynı sayılabilecek ortamda bulunmasıdır²⁷³. Öztan; TV, radyo, posta ile yapılan öğretimde bu istisnadan yararlanılamayacağı kanaatindedir²⁷⁴. Ateş'e göre, lafzi yorum yapılması durumunda İnternet üzerinden öğretimde bu istisna kullanılamaz²⁷⁵. Suluk/Karasu/Nal, bir eserin çevrimiçi olarak, yalnızca öğrencilerin erişebildiği bir platformda olması durumunda bile, erişime açılması veya açık öğretimde kullanılmasının yasak olduğunu belirtmiştir²⁷⁶. Suluk'a göre temsil hakkı bakımından uzaktan öğrenim istisnası yoktur²⁷⁷. Güneş'e göre ise yasadaki istisna her ne kadar yüz yüze öğretim ile sınırlandırılmış olsa da günümüzde olağan öğretim yöntemleri arasına girmiş bulunan internet ve uzaktan öğretim de göz ardı edilmemelidir²⁷⁸. Yönerge ile getirilen düzenlemenin Türk hukukuna alınması durumunda, temsil serbestisi konusundaki yorumlama farklılıkları giderilmiş olacaktır ve kanun değişikliği sonucunda temsil serbestisinin dijital öğretimi de kapsadığı konusunda hukuki kesinlik sağlanacaktır.

---

²⁷³ Tekinalp, s. 174.

²⁷⁴ Tekinalp, s. 174; Öztan (Hukuk), s. 438.

²⁷⁵ Ateş (Kapsam ve Sınırlandırma), s. 286-287.

²⁷⁶ Suluk/Karasu/Nal, s. 104; Ateş (Kapsam ve Sınırlandırma), s. 286.

²⁷⁷ Suluk, C.: Dijital Telif Hakları, Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi 2021, S. 7, s. 12.

²⁷⁸ Güneş, s. 256. Güneş'e göre bu olasılıkta söz konusu olan eserlerin tiyatro, sinema, pandomim gibi sahne eserleri veya sınıfta okunan edebi eserler olabileceği öngörülmektedir.

Görüldüğü üzere, Türk telif hukukunda temsil serbestisi kapsamında dijital ve sınır ötesi öğretimin mümkün olup olmadığı öğretide tartışmalı bir konudur ve hukuki kesinliğin sağlanması için bu konuda düzenleme yapılması şarttır. Bu bağlamda, AB'deki model izlenerek FSEK kapsamında düzenlenen çoğaltma hakkı, işleme hakkı, yayma hakkı, temsil hakkı, yayın ve umuma iletim hakkı ile Yönerge ile düzenlenmiş ve FSEK kapsamında da düzenlenme ihtimali bulunan basın yayıncılarına tanınan haklara, dijital ve sınır ötesi öğretime ilişkin yeni bir istisna getirilmelidir.

Her ne kadar Yönerge m. 5 ile hukuki boşluk doldurulmuş olsa da maddenin AB içerisinde yeknesak bir uygulama sağlamayacağı, öğretideki eleştiriler ışığında açıktır. Bize göre, Yönerge m. 5 hükmü Türk hukukuna alınırken; bütün eserler bakımından yayıncıya adil bedel ödenmesi zorunluluğu düzenlenmemelidir. Bunun yerine, eğitim öğretim pazarına özgülenmiş eserler ve müzik notaları hariç tutulmak üzere, bütün eserlerin hem dijital hem de yüz yüze eğitimde kullanılması özel bir istisna kapsamında serbest bırakılmalıdır. Çünkü, bilgiye ulaşmanın kolaylaştığı ve kirli bilginin çoğalarak arttığı günümüzde, siyasi ve kültürel çeşitliliği yansıtan eserlerin öğrencilerle buluşması son derece önemlidir. Öğretim kurumlarının kısıtlı bütçelerinin büyük bir kısmının bu giderlere ayrılması hem öğrenimin pahalılaşması hem de azınlık görüşünü yansıtan eserlerin öğretim faaliyetlerinden dışlanması riskini taşımaktadır. İstisna kapsamı haricinde tutulan eserler bakımından, öğretim kurumlarına lisans verecek olan kurumun erişilebilir ve görünür olmasını sağlamak için gerekli önlemleri alma zorunluluğu devam edecektir. Bu nedenle Türk kanun koyucu, Yönergenin üye devletlere tanıdığı esneklik payı içerisinde, hak sahiplerinin menfaati de göz önünde bulundurularak, eğitim öğretim kurumları yararına geniş bir

dijital ve sınır ötesi öğretim istisnasını düzenlemelidir. Zira siyasi ve kültürel çeşitliliği yansıtabilecek nitelikte bir model benimsenmesinde kamu yararı bulunmaktadır.

III. Eser ve Diğer Koruma Konularının Kültürel Mirası Koruma Amacıyla Çoğaltılması

“Kültürel miras kurumu” kavramı Yönerge m. 2/III ile kamusal erişime açık kütüphane, müze, arşiv veya film ve ses mirası kurumu olarak tanımlanmıştır. Kanun koyucu, dijital teknolojilerin gelişmesi ile ortaya çıkan kültürel mirası korumanın yeni yollarının bu istisna kapsamında kullanılabilmesi düşüncesini²⁷⁹ Yönergede belirtmiştir. Bu bağlamda, kültürel miras kurumlarının koleksiyonlarında yer alan eser ve diğer koruma konularını muhafaza etmelerinin, fikri ürünü çoğaltmayı içereceğini ve dolayısıyla ilgili hak sahiplerinin iznini gerektirme ihtimali bulunabileceği düşüncesiyle, kültürel miras kurumları lehine zorunlu bir istisna düzenlenmiştir²⁸⁰. Örneğin, koleksiyonunda belgesel kasetleri bulunan kamuya açık bir üniversite kütüphanesi, zaman içerisinde bozulan kasetlerdeki ses ve görüntüyü muhafaza edebilmek amacıyla belgeselleri elektronik ortama aktarabilecektir.

Kültürel miras kuruluşlarının gerekli teknik araçlara veya yeterli uzmanlığa sahip olmaması durumunda, koruma amaçlı çoğaltma faaliyeti kapsamında üçüncü kişilere başvurulması da mümkündür²⁸¹. Eser veya diğer koruma konularının ömrünün herhangi bir noktasında²⁸² bu faaliyet gerçekleştirilebilir. Örneğimizde bahsi geçen kamuya açık üniversite kütüphanesi, bu istisna doğrultusunda belgesel kasetlerini bu

---

²⁷⁹ Bkz.: Yönerge, dibace 25.

²⁸⁰ Bkz.: Yönerge, dibace 25.

²⁸¹ Bkz.: Yönerge, dibace 28.

²⁸² Bkz.: Yönerge, dibace 27.

alanda uzmanlaşmış bir şirket aracılığıyla, henüz kasetler bozulmaya başlamadan da elektronik ortama aktarabilecektir.

A. Öğretideki Eleştirilerin Değerlendirilmesi

Yönerge m. 6 ile düzenlenen eser ve diğer koruma konularının kültürel mirası koruma amacıyla çoğaltılması istisnası, öğretide olumlu karşılanmış ancak bazı yönleriyle eleştirilmiştir. Öğretideki ilk eleştiri, kültürel miras kurumunun yeri konusunda kesinlik bulunmamasına ilişkindir. Rosati'ye göre kültürel miras kurumlarına kuruluş yeri bakımından sınırlama getirilmemiş olması sebebiyle pratikte belirsizlik yaşanması ihtimali bulunmaktadır ve kuruluş yeri kavramı yoruma muhtaçtır²⁸³. Öğretideki ikinci eleştiri, istisnanın yalnızca çoğaltma hakkı bakımından getirilmiş olmasıdır. Delbaere'ye göre, kültürel miras kurumlarına yayın ve umuma iletim hakkı bakımından aynı istisnanın tanınmamış olması, dijital ortama aktarılmış kültürel miras eserlerinin kamuya etkin ve demokratik bir şekilde erişimi bakımından ek bir güçlük getirecektir²⁸⁴. Öğretideki üçüncü eleştiri, istisna kapsamındaki eserlerin kültürel miras kurumlarının kalıcı koleksiyonunda bulunmasının şart tutulmuş olmasıdır. Guss'a göre, kalıcı koleksiyon koşulu sebebiyle kurumlar arası ödünç alınan eser istisna kapsamına girmeyecektir²⁸⁵.

Öğretideki birinci eleştiri, Yönergede kültürel miras kurumlarına kuruluş yeri bakımından istisna getirilmemiş olmasıdır. Rosati'ye göre, istisna kapsamındaki

---

²⁸³ Rosati, s. 134-135.

²⁸⁴ Delbaere, F.: Copyright in the Digital Information Age: The case of digitally remastered heritage works within the regulatory framework of the European Union, KU Leuven 2021, s. 29.

²⁸⁵ Guss, A.: The Digitization of Cultural Heritage under Polish Law and Policy: Challenges Presented by Copyright Law, Santander Art and Culture Law Review (SAACLR) 2020, S. 2, s. 384-385.

kültürel miras kurumlarının AB içerisinde kurulmuş olma zorunluluğunun bulunmaması, kanun koyucunun düzenlemeyi ihmal ettiği önemli bir konudur ve bu ihmal sebebiyle uygulamada belirsizlik yaşanması ihtimali bulunmaktadır²⁸⁶. Bu sorun karşısında Rosati, kültürel miras kurumlarına verilecek lisansların coğrafi kapsamına ilişkin düzenlenen Yönerge m. 9 ile kültürel miras kurumlarının AB içerisinde bulunması gerektiğinden hareketle, sistematik olarak Yönerge m. 6 ile aynı koşulun aranacağı görüşündedir²⁸⁷. Gerçekten de Yönerge m. 9, Rosati'nin işaret ettiği gibi Yönerge m. 8 ile bağlantısı bulunan bir madde olduğu için, Yönerge m. 6 kapsamındaki kültürel miras kurumunun da AB içerisinde bulunması gerektiğine dair zımni bir anlayış olduğu konusunda Rosati'ye katılmaktayız. Bu konuda Rosati, kuruluş²⁸⁸ kavramının AB hukukunun genel ilkeleri ve Avrupa Birliği Adalet Divanı (ABAD) içtihadına uygun olarak yorumlanması gerektiğidir²⁸⁹. Rosati'nin de işaret ettiği gibi, ABİHA m. 49. ile yerleşme özgürlüğü düzenlenmiş ve kuruluş kavramı ABAD tarafından geniş bir şekilde tanımlanarak bir kişi veya şirketin ekonomik nedenlerle kalıcı veya yarı kalıcı yerleşimini ifade edecek yönde yorumlanmıştır. Bu bağlamda, Yönerge m. 6 kapsamında aynı yaklaşımın benimsenebileceği konusunda Rosati ile aynı kanaatteyiz.

Öğretideki üçüncü eleştiri, Yönerge m. 6 ile kültürel miras kurumlarına yalnızca çoğaltma hakkı bakımından istisna öngörülmüş olup aynı istisnanın yayın ve umuma iletim hakkı bakımından düzenlenmemiş olmasıdır. Bu bağlamda Delbaere,

---

²⁸⁶ Rosati, s. 134.

²⁸⁷ Rosati, s. 134.

²⁸⁸ *İng.: establishment.*

²⁸⁹ Rosati, s. 135.

öncelikle 22 Mayıs 2001 tarihli 2001/29/EC sayılı Bilgi Toplumu Yönergesi'nin 5/II/c maddesi kapsamında kar amacı gütmeyen halka açık kütüphaneler, eğitim öğretim kurumları, müzeler veya arşivler lehine tanınmış bilimsel amaçlı çoğaltım istisnasına ek olarak Yönerge m. 6 düzenlemesinin getirilmesini olumlu bir gelişme olarak nitelendirmiştir ve bu istisnayı, kültürel miras kurumlarının koleksiyonlarında bulunan eserlerin hukuka uygun şekilde dijital ortama taşınmalarını sağlayan güçlü ve etkili bir araç olarak tanımlamıştır²⁹⁰. Bu noktada Delbaere'ye katılmaktayız çünkü hem ilk istisnanın zorunlu olmaması hem de kültürel mirası koruma amacı gütmemesi sebebiyle Yönerge m. 6'nın kültürel miras kurumları için önemli bir hukuki boşluğu doldurduğu kanaatindeyiz. Delbaere'ye göre, her ne kadar çoğaltım hakkı istisnası olumlu bir gelişme olsa da kültürel miras kurumlarının faaliyetleri açısından yayın ve umuma iletim hakkı üzerinde istisna düzenlenmesi de bir gerekliliktir ve Yönerge m. 6 kapsamında yayın ve umuma iletim hakkı üzerinde istisna öngörülmemiş olması, bu kurumlar açısından fazladan bir zorluk yaratarak dijital ortama aktarılmış kültürel miras eserlerinin kamuya etkin ve demokratik bir şekilde erişilmesine engel olmaktadır²⁹¹. Bu konuda Guss, madde kapsamında umuma iletim hakkına istisna getirilmemiş olduğunun altını çizmiş ancak koruma süresi dolan eserler yönünden umuma iletim gerçekleştirebileceğini belirtmiştir²⁹². Her ne kadar Delbaere'nin eserlerin kamuya etkin ve demokratik bir şekilde iletimi konusundaki çekincelerine katılsak da kanaatimiz; fikri ürün sahibine tanınan hakların, koruma süresi dolmadan kültürel miras kurumları tarafından serbestçe kamuya iletilebilmesi olasılığının hak

---

²⁹⁰ Delbaere, s. 29.

²⁹¹ Delbaere, s. 135.

²⁹² Guss, s. 384.

sahibi ile kamu çıkarı dengesinde orantısızlık yaratacağı yönündedir. Bu nedenle, Yönerge m. 6 ile çoğaltma hakkına getirilen istisnanın umuma iletim hakkı üzerinde de getirilmesi gerektiğine katılmamaktayız.

Öğretideki bir diğer eleştiri ise istisna bakımından bir zorunluluk niteliğinde olan kalıcı koleksiyon koşuluna ilişkindir. Guss'a göre, Yönerge m. 6'da öngörülen kalıcı koleksiyon koşulu sebebiyle, kurumlar arası ödünç alınan eserler istisna kapsamına girmeyecektir²⁹³. Kalıcı koleksiyon koşulu, Yönergenin 29. dibacesinde, eserler veya eser ve diğer koruma konularının, bir kültürel miras kurumuna ait olması veya örneğin bir mülkiyet devri, lisans sözleşmesi veya yasal yükümlülükler sonucu, kurumda kalıcı olarak tutulması olarak açıklanmıştır. Bu bağlamda, ödünç alınan bir eser kalıcı koleksiyon koşulunu sağlamayacağı için Guss'un yorumuna katılmaktayız.

B. Düzenlemenin Türk Hukuku ile Karşılaştırılması

Yönerge m. 6'nın Türk hukukuna uygulanması bakımından hangi hakların etkileneceğinin belirlenmesi için öncelikle bu hakların ve FSEK kapsamında halihazırda var olan öğretim amaçlı istisnaların analiz edilmesi gereklidir. Yönerge m. 6 ile, FSEK'te düzenlenmiş bir mali hak olan çoğaltma hakkı üzerinde zorunlu bir istisna getirilmiştir. Türk hukukunda kültür amaçlı çoğaltıma ilişkin istisnalar, kişisel kullanım istisnası, devletin eserden faydalanma yetkisi ve kamuya mal etmedir. FSEK'te mevcut olan istisnaların kapsamının, Yönerge m. 6 ile düzenlenen istisna ışığında incelenmesi gereklidir. Yönerge m. 6 ile, çoğaltma hakkına istisna getirilmiş olup, bu hak metin ve veri madenciliği alt başlığında açıklanmıştır.

---

²⁹³ Guss, s. 384-385.

Kişisel kullanım istisnası, FSEK m. 38 ile düzenlenmiştir. Bu istisna kapsamında bütün fikir ve sanat eserlerinin, kâr amacı taşımamak şartıyla kişisel kullanım için çoğaltılması hukuka uygundur²⁹⁴. Bu çoğaltmada kâr amacı güdülmesinin yasak olmasının²⁹⁵ yanında, hak sahibinin meşru menfaatlerine haklı bir sebep olmaksızın zarar vermesi veya eserden normal yararlanmaya aykırı olması da yasaktır. Şahsi amaçla yapılan çoğaltmalar belirli bir sayıyı aşamaz²⁹⁶. Öğretideki kimi yazarlara göre kişisel kullanmanın sınırı bir adet kopya ile sınırlıyken²⁹⁷ kimi yazarlara göre ise kanun hükmünde adet belirtilmemiş olması daha fazla adetteki çoğaltmaları uygun görme imkânı vermektedir²⁹⁸.

Bu istisnadan faydalanabilecek kişiler konusunda ise kişisel kullanımın dar yorumlanması, çoğaltılmış kopyaların yalnızca çoğaltan kişi ve yakın dar aile çevresindekilerin kullanabileceği anlamına gelecektir. İstisnanın bu şekilde dar yorumlanması gündelik hayatın ihtiyaçlarını karşılamak açısından yetersiz olduğu için çoğaltanın iş çevresi ve arkadaşları tarafından da kullanılabilmesini kabul etmek yerinde olacaktır²⁹⁹ ancak hükmün eser sahibinin aleyhine sonuç doğuracak şekilde kamuya kapalı çevreleri ve toplulukları kapsamaması gerektiği de öğretideki yazarlar

---

²⁹⁴ Kişisel çoğaltım istisnasına tezimizin birinci bölümünde açıklanmıştır.

²⁹⁵ Tekinalp, s. 180. Tekinalp'e göre giderden tasarruf etmek de kar elde etmekle benzer olup serbesti kapsamında yasaktır.

²⁹⁶ Suluk/Karasu/Nal, s. 106.

²⁹⁷ Tekinalp, s. 177.

²⁹⁸ Öztan (Hukuk), s. 480. Öztan'a göre her ne kadar istisnaların dar yorumlanması gerekse de aslında ölçü kaç kopyanın kişisel ihtiyacı karşılamak için yeterli olduğu olmalıdır. Biz, Öztan'a katılıyoruz çünkü somut olaydaki ihtiyaca göre eserin bir adetten fazla çoğaltılmasında meşru menfaat olabilir.

²⁹⁹ Ayiter, s. 161; Erel, s. 227, Tekinalp, s. 180. Ayiter'e göre kişisel kullanımın en geniş yorumu, kişinin çoğaltılmış kopyaların kâr amacı olmadan mesleki amaçlar için de kullanabilmesidir. Erel'e göre, fotokopiler gibi eserleri çoğaltmayı meslek edinmiş kişiler sebebiyle FSEK m. 38'i dar yorumlayarak her fotokopiyi yasa dışı saymak günün ihtiyaçlarıyla uymamaktadır ve kişisel kullanım sınırlı kalmak üzere eserlerin çoğaltılması hukuka uygundur. Biz hem Ayiter'e hem de Erel'e katılmaktayız.

tarafından belirtilmiştir³⁰⁰. Öğretide tüzel kişilerin de bu istisnadan faydalanıp faydalanamayacağı tartışmalıdır³⁰¹. Kişisel kullanmaya özgülenme, öğretide kişisel çevre için kullanma olarak açıklanmakta ve kişinin yakın çevresine işaret etmektedir³⁰². Yönerge m. 6 hükmü, kişisel kullanım istisnası gibi, kişilerin kültür ihtiyaçlarının giderilmesi için ticari amaç taşımayan kullanımları kapsamaktadır ancak Yönerge m. 6 ile getirilen istisna, tüzel kişileri ilgilendirmektedir ve istisnadan faydalanacak kurumun kamuya açık olması şartı bulunmaktadır. Yönerge m. 6 ile kişisel kullanım istisnası karşılaştırıldığında, Türk öğretisinde tüzel kişilerin kişisel kullanımdan faydalanabileceği konusunda görüş birliği olmaması ve FSEK m. 38 ile aranan kişisel kullanım şartının, Yönerge m. 6 ile öngörülen kamuya açık olma şartı ile örtüşmemesi nedeniyle, FSEK m. 38'in Yönerge m. 6'ya ikame olamayacağı görüşündeyiz. Öğretide, Çonkar'ın görüşü de FSEK m. 38'in bu istisna bakımından asgari hukuki belirliliği sağlayacak nitelikte olmadığı yönündedir³⁰³.

FSEK kapsamında kültür amaçlı çoğaltıma ilişkin bir diğer istisna, FSEK m. 46 ile öngörülmüş devletin faydalanma yetkisidir. Devletin faydalanma yetkisi, halka açık kütüphane, müze ve benzeri kurumlara tanınmış bir istisnadır ve çoğaltma hakkını

---

³⁰⁰ Tekinalp, s. 179.

³⁰¹ Yavuz/Alıca/Merdivan'a göre, bir şirketin faaliyet alanına giren bir konuda yayımlanan makalenin çoğaltılması, şahsi alan içerisinde kalmaktadır. Yavuz/Alıca/Merdivan, s. 1337. Karşı Görüş: Suluk/Karasu/Nal'a göre bu düzenleme, kurum içi kullanıma uygun görünmemektedir. Suluk/Karasu/Nal, s. 106. Öztan'a göre, istisna kişisel kullanım istisnası olarak değil, özel alanda kullanma olarak adlandırılmalıdır. Bu bağlamda Öztan'ın görüşü, tüzel kişilerin özel alanı olamayacağıdır. Öztan, s. 478.

³⁰² Yavuz/Alıca/Merdivan, s. 1336.

³⁰³ Çonkar'a göre, istisnanın asgari hukuki kesinlik sağlamamasının sebebi, öğretide tartışılan kişisel kullanım kavramının kapsamı, tüzel kişilerin bu sınırlamadan yararlanıp yararlanamayacağı ve çoğaltmanın niceliksel sınırının belirsiz olmasıdır. Çonkar, s. 705. Biz bu görüşe katılmakla birlikte asıl olarak kişisel kullanım kavramı çevresindeki tartışmalar nedeniyle, kamuya açık olma şart koşulan kültürel miras kurumlarının yapacakları çoğaltımın kişisel kullanım amaçlı olmayacağı görüşünde olduğumuz için FSEK m. 38'i yetersiz görmekteyiz.

da kapsamaktadır. Bu istisna kapsamında, alenileşmemiş eserler de dahil olmak üzere, koruma süresi dolan eserler kamuya açık hale gelmektedir. Öğretideki genel görüş, devletin faydalanma yetkisini kullanabilmesi için eserin yayımlanmamış olması gerektiğidir³⁰⁴. Kamu kurumu, yayımlanmamış eserlerde olduğu gibi henüz alenileşmemiş eserler üzerinde de bu istisnayı kullanabilir³⁰⁵. Eserin saklı tutulduğu halka açık kütüphane veya müze gibi kamusal yerlere nasıl geldiğinin bir önemi bulunmamaktadır³⁰⁶. Eserin, halka açık kütüphane veya müze gibi kamusal yerlerde saklı tutulması gereklidir³⁰⁷. Eserin zilyedi olarak bulunan kamu kurumu, koruma süresinin dolmasının ardından kendiliğinden eserin sahibi halini almaktadır³⁰⁸ ancak özel müze veya kitaplıklardaki eserler üzerinde devletin faydalanma yetkisi kullanılamaz³⁰⁹.

FSEK m. 46 metninde, eserin çoğaltma ve yayımının eser sahibi tarafından açıkça yasaklandığı durumlarda bu istisnanın uygulanmayacağı belirtilmiştir. Devletin faydalanma yetkisi kapsamında çoğaltma hakkı da bulunmaktadır. FSEK m. 46, Yönerge m. 6 ile karşılaştırıldığında, Yönerge m. 6'dan farklı olarak istisna konusunun koruma süresi dolmuş ve alenileşmemiş eserler olduğu ve bu kapsamda eser sahibine çoğaltmayı yasaklama yetkisi tanındığı görülmektedir. Yönerge m. 6 hükmü ise

---

³⁰⁴ Ayiter, s. 183; Erel, s. 236; Öztan (Hukuk), s. 531; Tekinalp, s. 187. Ayiter ve Erel'e göre faydalanma yetkisinin yayımlanmamış eser üzerinde doğması doğaldır çünkü yayımlanmış yani ticari dolaşıma çıkmış bir eser üzerinde devlete faydalanma yetkisi tanınmanın bir anlamı yoktur.

³⁰⁵ Suluk, s. 128.

³⁰⁶ Yavuz/Alıca/Merdivan, s. 1455; Öztan (Hukuk), s. 532. Örneğin, eser mirasçıları tarafından bağışlanmış olabilir.

³⁰⁷ Yavuz/Alıca/Merdivan, s. 1455.

³⁰⁸ Öztan (Hukuk), s. 531. Ayiter'e göre eser üzerindeki manevi hakların mali haklarla birlikte sona ereceğini kabul etmek gereklidir. Ayiter, s. 181. Bizim kanaatimize göre maddede yalnızca mali haklardan bahsedildiği için bu şekilde bir çıkarım yapmak mümkün değildir.

³⁰⁹ Ayiter, s. 184; Erel, s. 237; Yavuz/Alıca/Merdivan, s. 1456.

koruma süresi dolmamış eserler üzerinde etki doğurmaktadır ve istisna kapsamında eser sahibine çoğaltmayı yasaklama imkânı tanınmamaktadır. Bu farklılıklar dolayısıyla, devletin faydalanma yetkisi, Yönerge m. 6 ile hedeflenen istisna alanını sağlamamaktadır.

FSEK kapsamında kültür amaçlı çoğaltıma ilişkin bir diğer istisna, kamuya mal etmedir. Kamuya mal etme, eser üzerindeki bütün mali hakların eser sahibinden alınması anlamına gelmektedir. Kamuya mal etmeyi düzenleyen FSEK m. 47, 10.09.2014 tarihli ve 6552 sayılı torba yasayla değiştirilerek kamuya mal etmenin şartları tekrardan belirlenmiştir³¹⁰. Yeni düzenlemenin Anayasaya aykırılığı ileri sürülerek konu Anayasa Mahkemesi'ne taşınmıştır³¹¹. Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararı sonucunda³¹² artık Türk hukukunda bulunmamaktadır.

FSEK m. 47/II ile Cumhurbaşkanı kararı ile eserden doğan hakları kullanacak makam, hak sahiplerine talep üzerine ödenecek olan bedelin nasıl belirleneceği ve bu bedelin hangi kurum tarafından ödeneceği ve eserden gelir elde edilmesi halinde bu gelirin hangi amaçlarla kullanılacağına belirtileceği öngörülmüştür. Aynı maddeye göre Cumhurbaşkanı kararında belirtilen eserin, topluma ulaşması sağlanacak şekilde yayımlanması zorunludur. Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararı sonucunda FSEK m.

---

³¹⁰ Suluk/Karasu/Nal, s. 113.

³¹¹ Suluk/Karasu/Nal, s. 113.

³¹² Bu konuda öğretilerdeki bir görüş, Yönergenin diğer hükümleri ile getirilen toplu lisanslama sisteminin, FSEK m. 47'nin iptali ile ortaya çıkan boşluğun doldurulmasında olumlu etkisi olacaktır. Falcıoğlu, M.: Avrupa Birliği'nin 2019/790 Sayılı Yönergesi ile Mevcudu Tükenmiş Eserler İçin Getirilen Toplu Lisanslama Sisteminin FSEK 47. Maddenin İptali ile Ortaya Çıkan Boşluk Bakımından Değerlendirilmesi, Banka ve Finans Hukuku Dergisi 2019, C.: 8, S.: 32 Prof. Dr. Ali Necip Ortan'a Armağan, s. 1235-1268.

47 bütünüyle uygulanabilir olmaktan çıkmıştır³¹³. Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararı sonucunda, FSEK'te kamuya mal etme bakımından boşluk bulunmaktadır³¹⁴.

İptal kararı öncesinde, kamuya mal etmenin kural olarak eser sahipliği konusunda bir değişiklik yaratmadığı³¹⁵ ve eser sahibinin adının belirtilmesi gerektiği kanun hükmünden anlaşılmaktaydı. Öğretide, eserden doğan hakları kullanacak kamu kuruluşunun koruma süresi sonuna kadar eser sahibine ait bütün mali haklardan doğrudan doğruya veya bir başkasına lisans vererek eserden faydalanabileceği kabul görmekteydi³¹⁶. Türk tarihinde FSEK kapsamında bir eserin kamuya mal edilmesinin örnekleri arasında İstiklal Marşı da bulunmakta³¹⁷ olup eserin kamulaştırılması hakkında 2010 yılında çıkartılan kararname, mülga kanunda aranan şekli şartları sağlamadığı için öğretide eleştirilmiştir³¹⁸.

Yönerge m. 6 ile eser ve diğer koruma konularının yalnızca çoğaltım hakkı bakımından kâr amacı gütmeyen halka açık kütüphaneler, eğitim öğretim kurumları, müzeler veya arşivler lehine bir istisna tanınmıştır. Bu farklılık sebebiyle, Yönerge m. 6 ile getirilen istisnanın mülga FSEK m. 47 ile örtüşmediği söylenebilir.

Görüldüğü üzere, Türk telif hukukunda, Yönerge ile getirilen yeni kültürel mirası koruma amaçlı çoğaltım istisnasını karşılayacak bir hüküm bulunmamaktadır. Yönerge m. 6 hükmünün Türk hukukuna alınması, kültürel mirasın korunması

---

³¹³ Suluk/Karasu/Nal, s. 113.

³¹⁴ Falcıoğlu, s. 1235-1268.

³¹⁵ Yavuz/Alıca/Merdivan, s. 1463.

³¹⁶ Erel, s. 238.

³¹⁷ Yavuz/Alıca/Merdivan, s. 1467.

³¹⁸ Pınar, H.: Özürden Büyük Kabahat, Radikal Gazetesi, 4 Ocak 2011. (<http://www.radikal.com.tr/yorum/ozurden-buyuk-kabahat-1035087/>, Erişim Tarihi: 12 Nisan 2022).

konusunda hukuki belirlilik sağlanmasında faydalı olacaktır. Öğretide Çonkar, Yönerge m. 6 ile getirilen istisnanın eserlerin korunması amacıyla sınırlandırılması sebebiyle, bu hükmün Türk hukukuna aktarılması durumunda eser sahiplerinin haklarına son derece sınırlı bir müdahale içereceği görüşündedir. Biz de bu görüşe katılmaktayız, zira istisna yalnızca kamusal erişime açık kütüphane, müze, arşiv veya film ve ses mirası kurumları lehine tanınmıştır; kültürel mirası koruma amacı taşımaktadır ve kâr amacı gütmeme koşuluyla sınırlandırılmıştır. Sonuç olarak, Yönerge m. 6 hükmünün Türk hukukunda düzenlenmesinde fayda bulunmaktadır.

SONUÇ

Dijital dünyadaki gelişmelere bağlı olarak eser ve diğer koruma konularının yeni kullanım alanları ortaya çıkmıştır. Teknolojinin gelişimi karşısında AB'deki telif hakkı sistemi Yönerge ile güncellenerek hukuki kesinliğin sağlanması amaçlanmıştır. Bilgiye erişimin kolaylaştığı günümüzde, bazı telif hakları kamu çıkarı gözetilerek sınırlandırılmıştır. Bu doğrultuda, Yönerge ile metin ve veri madenciliği, dijital ve sınır ötesi eğitim ve kültürel mirasın korunması amaçlı yeni istisnalar düzenlenmiştir. Bu gelişmeler, hem sayılan alanlarda hukuki öngörülebilirliğin sağlanması açısından benzer hukuki sorunlar yaşayan hem de AB ile üyelik süreci devam eden Türkiye için büyük önem taşımaktadır. Tezimizde, Yönerge ile getirilen istisnalar kapsamında Türk telif hukukundaki istisnalar değerlendirilerek Türk telif hukukunda yapılması gereken değişiklikler incelenmiştir.

Yönerge ile getirilen ilk iki istisna olan bilimsel amaçlı ve genel metin ve veri madenciliği istisnaları, zorunlu istisnalardır. Yönerge m. 3 ile eserler, veri tabanları ve basın yayınları bakımından çoğaltma hakkı ve veri tabanları bakımından aktarma hakkına yönelik bir istisna; Yönerge m. 4 ile ise sayılan haklara ek olarak işleme hakkına yönelik bir istisna tanınmıştır. Öğretide hem Yönerge m. 3 hem de m. 4 yoğun şekilde eleştirilmiş olsa da telif hakkı sahipleri ile istisnadan faydalanan kişiler arasındaki menfaat dengesi göz önünde bulundurulduğunda bu eleştirilerin tümüne katılmak mümkün değildir.

Yönerge m. 3 bakımından getirilen eleştiriler arasından, istisnanın ticari amaç taşımama koşuluna bağlanmış olmasının özel sektör ile kamu sektörü ortaklığında yürütülen araştırmalar, bireysel araştırmacılar, start-up şirketler ve gazeteciler bakımından adaletsiz bir sonuç ortaya çıkartabileceğine ilişkin eleştirinin Türk kanun

koyucu tarafından göz önünde bulundurulması gerektiği kanısındayız. Bu nedenle, metin ve veri madenciliği istisnası Türk hukukunda düzenlenirken, istisna kapsamının yalnızca bilimsel araştırma amacı ile sınırlandırılmaması ve araştırma faaliyetleri kamu için önem taşıyan kişilerin, örneğin araştırma kuruluşları ve kültürel miras kurumlarının kamu sektörü veya özel sektördeki ortaklarının, bireysel araştırmacıların, start-up şirketlerin ve gazetecilerin de istisna kapsamına dahil edilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

Türk kanun koyucunun, Yönerge m. 4 için getirilen eleştiriler arasından, metin ve veri madenciliği haklarını saklı tutma yöntemlerine ilişkin getirilen hukuki öngörülebilirlik eleştirisini dikkate alması gerektiği kanısındayız. Hem pratikte metin ve veri madenciliğini kolaylaştırması için hem de hukuki kesinlik sağlanması için bilgisayarca okunabilir yöntemlerin sınırının çizilmesinde hukuki fayda bulunmaktadır. Bunların yanında, Türk kanun koyucunun Yönerge m. 3 ve 4 hükümlerini aktarırken her metin ve veri madenciliği faaliyetinin çoğaltma, aktarma veya işleme hakkı ihlali oluşturmayacağı ve dolayısıyla her kullanımın Yönerge m. 3 ile 4 kapsamına girmeyeceğinin altını çizmesi gerektiği kanaatindeyiz.

Yönerge ile getirilen üçüncü istisna olan dijital ve sınır ötesi öğretim istisnası, eser ve diğer koruma konuları üzerindeki çoğaltma hakkı, işleme hakkı, yayma hakkı, temsil hakkı, yayın ve umuma iletim hakkı ile basın yayıncılarına Yönerge ile tanınan haklara yarı zorunlu bir istisna getirmiştir. Türk telif hukukunda dijital ve sınır ötesi öğretim çerçevesinde temsil serbestisinin yorumu konusunda öğretilerde görüş birliği bulunmamaktadır, baskın görüş ise temsil serbestisinin dijital öğretimde kullanılamayacağı yönündedir. Dolayısıyla, dijital ve sınır ötesi öğretim alanında hukuki boşluk bulunmaktadır ve FSEK kapsamında hukuki belirliliğin sağlanması için

bu konuda düzenleme yapılması şarttır. Türk kanun koyucu, AB'deki modeli izleyerek FSEK kapsamında düzenlenen çoğaltma hakkı, işleme hakkı, yayma hakkı, temsil hakkı, yayın ve umuma iletim hakkı ile, Türk hukukuna alınması durumunda basın yayıncılarına Yönerge ile tanınan haklara, dijital ve sınır ötesi öğretime ilişkin yeni bir istisna getirilmelidir. Bu istisna düzenlenirken, AB öğretisindeki eleştiriler ışığında, öğretimde siyasi ve kültürel çeşitliliği yansıtan bir rejim tercih edilmesi önem teşkil etmektedir. Bize göre, Türk kanun koyucu, eğitim öğretim pazarına özgülenmiş eserler ve müzik notaları hariç tutulmak üzere, bütün eserlerin hem dijital hem de yüz yüze eğitimde kullanılmasını yeni bir istisna kapsamında serbest bırakmalı ve bu eserler bakımından yayıncı lehine adil bedel veya lisans sistemi getirilmesi yönünde düzenleme yapmak yerine geniş bir dijital ve sınır ötesi öğretim istisnası düzenlemelidir zira siyasi ve kültürel çeşitliliğin sağlanabilmesi için eğitim kurumlarının eserlere erişebilmesi gereklidir. Düzenleme yapılırken, istisna kapsamı haricinde tutulacak eserler bakımından, öğretim kurumlarına lisans verecek olan kurumun erişilebilir ve görünür olmasını sağlamak için gerekli önlemleri alma zorunluluğu olduğu da göz önünde bulundurulmalıdır.

Yönerge ile getirilen dördüncü istisna olan dijital ve sınır ötesi öğretim istisnası, eser ve diğer koruma konuları üzerindeki çoğaltma hakkı üzerinde zorunlu bir istisna düzenlemiştir. Türk telif hukukunda mevcut bulunan kültürel mirası koruma amaçlı istisnalar, Yönerge m. 6 hükmü ile getirilen istisna kapsamı ile örtüşmemektedir. Türk kanun koyucunun Yönerge m. 6 hükmünün Türk hukukunda da düzenlemesi, kültürel mirasın korunması konusunda hukuki belirlilik sağlanması için önemli bir adım olmanın yanında eser sahiplerinin hakları üzerinde büyük bir müdahaleye yol açmayacaktır. Yönerge m. 6 istisnasının yalnızca kamusal erişime

açık kütüphane, müze, arşiv veya film ve ses mirası kurumları lehine tanınması ve kültürel mirası koruma amacı ve kâr amacı gütmeme koşullarıyla sınırlandırılmış olması sebebiyle Yönerge m. 6'da düzenlendiği şekliyle Türk hukukuna aktarılmasında fayda olacağı kanaatindeyiz.

Sonuç olarak, Yönerge ile getirilen dört yeni istisnanın da Türk hukukunda düzenlenmesi, gelişen teknoloji ile değişen telif hakkı kullanımları karşısında hukuki öngörülebilirliğin sağlanmasına katkısı olacaktır. Yönerge m. 25 ile, üye devletlerin Yönergeden daha geniş bir dijital ve sınır ötesi öğretim istisnası öngörmesi mümkün kılınmıştır. Bize göre, Türk kanun koyucu, bilimsel amaçlı metin ve veri madenciliğini düzenleyen Yönerge m. 3, genel metin ve veri madenciliğini düzenleyen Yönerge m. 4 bakımından, Yönergede tanınmış alandan daha geniş bir istisna alanı tanıyacak bir düzenleme yapmalıdır. Dijital ve sınır ötesi öğretimi düzenleyen Yönerge m. 5 bakımından kanun koyucu, Yönergede üye devletlere tanınmış esneklik payı içerisinde kalmak üzere, geniş bir istisna alanını yaratacak şekilde dijital ve sınır ötesi öğretim istisnasını düzenlemelidir. Yönerge m. 6 bakımından ise kanun koyucu, kültürel mirası koruma amacıyla getirilen çoğaltma istisnasını, aynı şekilde Türk hukukuna almalıdır. AB ile uyum süreci devam etmekte olan Türkiye için, Yönerge ile düzenlenen yeni telif hakkı istisnalarının Türk telif hukukuna aktarılmasının önemli olduğu açıktır.

KAYNAKÇA

Aksu, M.: Avrupa Adalet Divanının Bazı Kararları Işığında Link Vermeden Dolayı Sorumluluğun Umuma İletim Hakkı Çerçevesinde Değerlendirilmesi, İKÜHFD 2019, C. 18, S.1, s. 33-62.

Ateş, M.: Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması, Ankara 2003 (Kapsam ve Sınırlandırma).

Ateş, M.: *Veri Tabanlarının Hukuki Koruması*, AÜHFD 2006, C. 55, S. 1, s. 47-84 (Veri Tabanı).

Ayiter, N.: Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri, Ankara 1972.

Ballı, M.: *Türk Ticaret Kanunu'na Göre Haksız Rekabet Kavramı ve Unsurları*, Gümrük & Ticaret Dergisi 2015, S. 5, s. 62-72.

Bozbel, S.: Fikri Mülkiyet Hukuku, İstanbul 2015.

Bulayenko, O.: *Permissibility of Non-Voluntary Collective Management of Copyright under EU Law: The Case of the French Law on Out-of-Commerce Books*, Journal of

Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law 2016, S. 7, s. 51-68.

Carroll, M.: Copyright and the Progress of Science: Why Text and Data Mining Is Lawful, University of California, Davis Review 2019, S. 53, s. 893-964.

CREATe Centre: Copyright Reform: Evidence on the Implementation of the Copyright in Digital Single Market Directive (Directive (EU) 2019/790). (<https://www.create.ac.uk/cdsm-implementation-resource-page/>, Erişim Tarihi: 31.03.2022).

Çelik, A.: Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Çoğaltma ve Yayma Haklarının İhlali, Seçkin Yayınları, Ankara 2011.

Çolak, U.: *Türkülerde İşleme Eser Sahipliği ve Sui Generis Koruma Modeli Önerisi*, Ankara Barosu Dergisi 2005, FMR C: 8, s. 95-156.

Çonkar, M. H.: *Dijital Tek Pazarda Telif Hakkı ve Bağlantılı Haklar*, Türk Hukukunun Avrupa Birliği Hukukuna Uyumu Özel Hukuk (Acquis Communautaire'in Alınması - Açıklamalar, Değerlendirmeler, Öneriler), İstanbul Üniversitesi 2020, s. 682-714.

Çöl, H.C.: *Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'na Göre Eser Dışında Koruma Konuları*, AÜHFĐ, C: 52, S. 4, Ankara 2003, s. 365-385.

Delbaere, F.: Copyright in the Digital Information Age: The case of digitally remastered heritage works within the regulatory framework of the European Union, KU Leuven 2021.

Despotidou, A.: *The New Mandatory Teaching Exception or Limitation (Article 5 of the CDSM Directive): Ensuring Its Application in the Digital and Cross-Border Environment(s) While Losing the Way to Harmonization?*, EU Internet Law in the Digital Single Market, Springer International Publishing 2021, s. 99-139.

Drexl, J. / Hilty, R. / Desauettes-Barbero, L. ve diğerkleri: Artificial Intelligence and Intellectual Property Law - Position Statement of the Max Planck Institute for Innovation and Competition of 9 April 2021 on the Current Debate, Max Planck Institute for Innovation and Competition Research Paper 2021, S. 21-10.

Ducato, R. / Strowel A.: Limitations to Text and Data Mining and Consumer Empowerment: Making the Case for a Right to “Machine Legibility”, CRIDES Working Paper Series 2018, s. 1-36.

Dusollier, S.: The 2019 Directive on Copyright in the Digital Single Market: Some Progress, a few Bad Choices and an Overall Failed Ambition, *Kluwer Law International Common Market Law Review* 2020, S. 57(4), s. 979-1030.

Erel, Ş.: Türk Fikir ve Sanat Hukuku, 2. Baskı, Ankara 1998.

Falcioglu, M.: Avrupa Birliği'nin 2019/790 Sayılı Yönergesi ile Mevcudu Tükenmiş Eserler İçin Getirilen Toplu Lisanslama Sisteminin FSEK 47. Maddenin İptali ile Ortaya Çıkan Boşluk Bakımından Değerlendirilmesi, *Banka ve Finans Hukuku Dergisi* 2019, C.: 8, S.: 32 Prof. Dr. Ali Necip Ortan'a Armağan, s. 1235-1268.

Ferri, F.: The dark side(s) of the EU Directive on copyright and related rights in the Digital Single Market, *China-EU Law Journal* 2021, S. 7, s. 21–38.

Fisher, W.: Theories of Intellectual Property, Cambridge 2001.

Flynn S. / Geiger C. / Quintais J.: Implementing User Rights for Research in the Field of Artificial Intelligence: A Call for Action at International Level, 2020. (<http://copyrightblog.kluweriplaw.com/2020/04/21/implementing-user-rights-for-research-in-the-field-of-artificial-intelligence-a-call-for-action-at-international-level>, Erişim Tarihi: 01.04.2022).

Frankel, S./Gervais, D. J.: Advanced Introduction to International Intellectual Property, Cheltenham 2016.

Furgal, U.: The EU Press Publishers' Right: Where do Member States Stand?, *JIPLP* 2021, C. 16, S. 8, s. 887-893.

Geiger, C. / Frosio, G. / Bulayenko, O.: Text and Data Mining in the Proposed Copyright Reform: Making the EU Ready for an Age of Big Data? Legal Analysis and Policy Recommendations, Max Planck Institute for Innovation and Competition, Münih 2018, s. 814–844.

Geiger, C. / Frosio, G. / Bulayenko, O.: The Exception for Text and Data Mining (TDM) in the Proposed Directive on Copyright in the Digital Single Market – Legal Aspects, Centre for International Intellectual Property Studies (CEIPI) Research Paper 2018, S. 2, s. 1-33.

Guss, A.: The Digitization of Cultural Heritage under Polish Law and Policy: Challenges Presented by Copyright Law, *Santander Art and Culture Law Review* 2020, S. 2, s. 377-406.

Güneş, İ.: Uygulamada Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku, 3. Baskı, Ankara 2021.

Gotzen, F.: *Text and Data Mining*, Jagiellonian University Journal of IP Law 2020, S. 4, s. 5-13.

Gotzen, F.: Some Thoughts on Text and Data Mining in the European Union, Festschrift til Jørgen Blomqvist, Kopenhag 2021, s. 283-294 (Thoughts on TDM).

Gönülal, E.: Dijital Tek Pazarda Telif Hakkı ve Bağlantılı Haklar Yönergesi ile Beraberinde Getirdiği Tartışmalar, GÜHFD 2019, S. 2, s. 783-808.

Griffiths, J.: The “Three-Step Test” in European Copyright Law-Problems and Solutions, Queen Mary School of Law Legal Studies Research Paper, Londra 2009.

Hilty, R. / Richter, H.: Position Statement of the Max Planck Institute for Innovation and Competition on the Proposed Modernisation of European Copyright Rules Part B Exceptions and Limitations (Art. 3 - Text and Data Mining), Max Planck Institute for Innovation & Competition Research Paper 2017, S. 17-2.

Hily, R. / Moscon, V.: Modernisation of the EU Copyright Rules: Position Statement of the Max Planck Institute for Innovation and Competition, Münih 2017.

Kamocki, P.: *The Argument for Non-Consumptive Use in the EU: How Copyright Could Be Redefined to Allow Text and Data Mining*, Intellectual Property Perspectives

on the Regulation of New Technologies, ATRIP Series, Edward Elgar Publishing, 2018.

Kılıç, B.: *Dijital Tek Pazar Hedefiyle Avrupa Birliği Telif Hakları Hukukunda Avrupa Komisyonu Tarafından Sunulan Tüzük ve Direktif Tekliflerinin İncelenmesi*, Ankara Barosu 2017, S. 2, s. 166-178.

Kılıçoğlu, A.: *Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar*, Ankara 2006.

Klobučník, L.: *Ex post liability relief as a misguided approach to encouraging new online music services in Europe?*, *European Intellectual Property Review* 2020, S. 7, s. 431-437.

Leistner, M. / Metzger, A.: *The EU Copyright Package: A Way Out of the Dilemma in Two Stages*, Max Planck Institute for Innovation and Competition 2017, S. 48 s. 381–384.

Margoni, T., / Kretschmer, M.: *A Deeper Look into the EU Text and Data Mining Exceptions: Harmonisation, Data Ownership and the Future of Technology*, CREATE Working Paper 2021, S. 7, s. 1-35.

Metzger, A. / Senftleben, M.: Comment of the European Copyright Society on Selected Aspects of Implementing Article 17 of the Directive on Copyright in the Digital Single Market into National Law, European Copyright Society 2020.

Michel, S.: *Digitisation of art in the Public Domain: Museum Urges Wikimedia to Take Down Reproductions of out-of-protection Artworks*, Journal of Intellectual Property Law & Practice 2019, S. 14(6), s. 427–429.

Öztañ, F.: Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku, Ankara 2008 (Hukuk).

Öztañ, F.: *Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda İşlenme Eserler*, Prof. Dr. Ali Bozer'e Armağan, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 1998, s. 221-242 (İşlenme Eser).

Pınar, H. / Nal, T./ Goldmann, B.: Müzik eserleri üzerindeki telif hakları ve uluslararası uygulamalar: (Alman, ABD ve Türk hukukunun karşılaştırmalı incelenmesi ve AB'de güncel gelişmeler), İstanbul 2007.

Pınar, H: *Marka Hukukunda Hakların Tükenmesi – EFTA-Mahkemesi'nin "Maglite", Avrupa Toplulukları Mahkemesi'nin "Silhouette" ve Yargıtay'ın "Police" Kararları Çerçevesinde Bir İnceleme*, Prof. Dr. Kemal Oğuzman'a Armağan, İstanbul 2000, s. 855-915.

Pınar, H.: Özürden Büyük Kabahat, Radikal Gazetesi, 4 Ocak 2011.
(<http://www.radikal.com.tr/yorum/ozurden-buyuk-kabahat-1035087/> Erişim Tarihi:
12 Nisan 2022).

Pınar, H.: Uluslararası Rekabette Fikri Mülkiyet Haklarının Önemi ve Türkiye,
İstanbul 2004.

Pila, J. / Torremans, P.: European Intellectual Property Law, Oxford 2019.

Piora, G. / Jütte, B. / Mezei, P.: Copyright and Digital Teaching Exceptions in the
EU: Legislative Developments and Implementation Models of Art. 5 CDSM Directive,
IIC (2022), S. 53, s. 543–566.

Quintais, J.: *The New Copyright in the Digital Single Market Directive: A Critical
Look*, European Intellectual Property Review 2020, S. 28, s. 1-23.

Rosati, E.: *An EU Text and Data Mining Exception for the Few: Would it Make Sense?*
Journal of Intellectual Property Law & Practice 2018, S. 6, s. 429-430 (TDM for the
Few).

Rosati, E.: Copyright in the Digital Single Market: Article-by-Article Commentary to the Provisions of Directive 2019/790, Oxford 2021.

Senftleben, M. / Angelopoulos, C.: The Odyssey of the Prohibition on General Monitoring Obligations on the Way to the Digital Services Act: Between Article 15 of the E-Commerce Directive and Article 17 of the Directive on Copyright in the Digital Single Market, Amsterdam/Cambridge 2020, s. 22-23.

Soysal, T.: *Avrupa Birliği'nin Dijital Tek Pazarda Telif Hakları Direktifi Çerçevesinde Müzik Sektöründe 'Değer Boşluğu' Kavramı ve Düzenlemenin İnternet İçerik Paylaşım Sitelerine Etkileri*, Ankara Barosu Dergisi 2019, S. 4, s. 141-206 (Değer Boşluğu).

Soysal, T.: *Basılı Yayınların Telif Hukuku Kapsamında Bağlantılı Hak Niteliği ve Bu Yayınların Avrupa Birliği'nin Dijital Tek Pazarda Telif Hakları Direktifi Çerçevesinde Korunması*, TFMD 2019, C. 5, S. 2, s. 260-298 (Bağlantılı Hak).

Stamatoudi, İ. / Torremans, P.: EU Copyright Law - A Commentary, Massachusetts 2021.

Strowel, A.: Big Data and Data Appropriation in the EU, Research Handbook on Intellectual Property and Digital Technologies 2020, s. 107-135.

Strowel, A. / Ducato, R.: *Artificial Intelligence and Text and Data Mining: A Copyright Carol*, Routledge Handbook of Copyright Law 2021, s. 299-316.

Suluk, C.: *Avrupa Birliği Hukukunda Basın Yayıncılarına Tanınan Bağlantılı Haklar*, İMHFD 2022, C. 7, S. 12, s. 169-227 (Basın Yayıncıları).

Suluk, C.: *Dijital Telif Hakları, Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi* 2021, S. 7, s. 7-12.

Suluk, C.: *Yeni Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Telif Hakları ve Korsanlıkla Mücadele*, İstanbul 2004.

Suluk, C. / Orhan, A.: *Uygulamalı Fikri Mülkiyet Hukuku C. II Fikir ve Sanat Eserleri*, İstanbul 2005 (Uygulamalı Hukuk).

Suluk, C./Karasu, R./Nal, T.: *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 4. Baskı, Ankara 2020.

Sutton-Spence, R.: *Analysing Sign Language Poetry*, Londra 2005.

Tekin, U.: *Avrupa Parlamentosu'nun ve Konseyi'nin Dijital Tek Pazarda Telif Haklarına ve Bağlantılı Haklara İlişkin 2019/790 Sayılı Direktifi Hakkında Bazı Değerlendirmeler*, Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi 2020, C. 19, s. 199-224.

Tekinalp, Ü.: *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 2. Baskı, İstanbul 2002.

Tekinalp, Ü.: *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 3. Baskı, İstanbul 2005.

Yaşasın, A.: *Sinema Eserleri ve Sinema Eserleri Üzerindeki Hak Sahipleri*, Legal Dergisi 2016, C. 12, S. 47, s. 888-928.

Yavuz, L. / Alıca, T. / Merdivan, F.: *Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun Yorumu*, Ankara 2013.

Diğer Kaynaklar

AB Komisyonu: *Shaping Europe's Digital Future: Shaping the Digital Single Market, About Shaping the Digital Single Market*, 2021. (<https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/shaping-digital-single-market>, Erişim Tarihi: 31.03.2022).

AB Komisyonu: Shaping Europe’s Digital Future: The EU Copyright Legislation, 2022. (<https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/copyright-legislation>, Erişim Tarihi: 31.03.2022).

AB Komisyonu: Commission Staff Working Document - Impact Assessment on the Modernisation of EU Copyright Rules, 2016. (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52016SC0301>, Erişim Tarihi: 02.04.2022).

AB Komisyonu: Commission Staff Working Document Impact Assessment on the Modernisation of EU Copyright Rules accompanying the Document Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on Copyright in the Digital Single Market And Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council Laying Down Rules on the Exercise of Copyright and Related Rights Applicable to Certain Online Transmissions of Broadcasting Organisations and Retransmissions of Television and Radio Programmes, 2016. (https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:e065cd0d-7a57-11e6-b076-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF, Erişim Tarihi: 15.05.2022)

AB Parlamentosu: AB Yasama Treni: Avrupa Birliği Telif Haklarının Modernizasyonu. (<https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-connected-digital-single-market/file-jd-directive-on-copyright-in-the-digital-single-market>, Erişim Tarihi: 31.03.2022).